

The background is a dark, textured space filled with numerous glowing green circles of various sizes, some of which are slightly blurred, creating a sense of depth. A faint, white network diagram with interconnected nodes and lines is visible in the lower right quadrant.

PÉTERFY GERGELY

Félelem az egértől

Liget

Péterfy Gergely

FÉLELEM AZ EGÉRTŐL

Kiadja a Liget Műhely Alapítvány, 2021.

Szerkesztette: Levendel Júlia, Horgas Judit

A borítót René Margit tervezte.

Tördelés: Károlyné Ór Erzsébet

ISBN 978-615-5419-69-0

TARTALOM

A bádogasztal dicsérete	4
Szelungból Maorkába	7
Kard és pohár	18
Tél a San Marco utcában	23
Útmutató egyszarvúvadászoknak	31
Vaskor	38
A hajnalról	47
A költő és a gyilkos	52
A város azonosítása	65
Hívások	70
Mese a görögörről, a sirályokról és a fuvaros lováról	74
A régi Szebó	80
Feketemise	87
Continental, 1912	98
Az óriások ideje	108
A Déli hídnál	112
A Totóban	117
A világra	121
Uszályok, november	123
Az este lova	130
Vonaton talált kézirat	134
Félelem az egértől	140

A BÁDOGASZTAL DICSÉRETE

Minden valamirevaló helyen van bádogasztal; vagy volt bádogasztal, vagy csöppet se lenne meglepő, ha volna, és előbb-utóbb kerül is oda.

Van bádogasztal a külvárosi vagy kisvárosi vendéglők kerthelyiségében, van bádogasztal a restikben, ahol még száz forint a pacal, van a lakókocsikból átalakított vízparti büfék előtt, ahová a horgászok betérnek egy virslire és egy sörre a nagy fogás előtt, van minden belakott és bejáratott kertben és van Kreisz Tominál, a Gondúzó előtt, a kisoroszi révnél.

Ilyenkor tavasszal, nyár közeledtén nem lehet tovább odázni a dolgot: egy rövid eszmefuttatás erejéig el kell tőprengeni a bádogasztalokról.

A bádogasztal az esetek döntő többségében négyszögű és két, egymást átlósan metsző, U alakú csővázon áll. Rendszerint zöldre festik, vagy legfeljebb – nagyon ritkán – kékre. Egyszer láttam fehérre festett bádogasztalt is, de tüzetesebb vizsgálódás után kiderült, hogy a fehér alatt zöld festékréteg lapul.

Az asztallap közepén lyuk van, és alul, a csővázak metszéspontján egy odahegesztett üreges henger: ezekbe kell rögzíteni a napernyőt. Azokon a forró és robajló napokon ugyanis, amikor a bádogasztal a feladatát teljesíti, úgyszólván elkerülhetetlen a napernyő használata.

Azon a napon, amikor a kert végéből vagy a fűtetlen raktárból előhozzák a bádogasztalt és kiteszik a nagy diófa alá, kiteszik a kerthelyiségbe, amikor Kreisz Tomi kirakosgatja a Gondúzó elé, akkor kezdődik a nyár, és amikor visszaviszik a kert végébe, visszaviszik a fűtetlen raktárba, akkor kezdődik a tél.

Ha kitették a bádogasztalt, azaz: itt a nyár, akkor oda kell menni és le kell ülni és sört kell rendelni, töményt kell rendelni, bort kell rendelni és el kell gondolkodni a világ folyásán.

Ott van előtted a bádogasztal, kopottan, öregén, megszkottan, ott van rajta a sör, a tömény, a bor, a kicsavart, kék fürdőgatya, ott kuporog és térdel négy lábán a bádogasztal, mint Oidipusz előtt a Szfinx.

Rejtvényét meg kell fejteni.

A bádogasztal bádoglalja nem sima, hanem egyenetlen: hepehupás és dudoros. Régóta használatban lévő bádogasztalok lapja nemegyszer annyira egyenetlen, hogy nem is lehet rajta megállítani a poharat. Kreis Tominál, a Gondúzó előtt van egy olyan példány, amelyre már évek óta senki sem tudja letenni a poharát, ennél az asztalnál éppen ezért csak Maha Gyula szokott üldögélni, a révész, aki a széke mellé, a földre teszi le a fröccsét.

A bádóg ugyanis viszonylag merev anyag, elegendő erő hatására azonban könnyen deformálódik. Ezért aztán csak a hiteles indulatok hagynak rajta nyomot: ha elképesztő súlyú bánattal könyökölsz rá, ha tökrészezen bukik rá a fejed, ha tomboló jókedvedben csapsz rá, ha dühödben szét akarod roppantani. A bizonytalanság a bádogasztalról: egyszerűen visszapattan. A tétova ütés, a mímelt bánat, a megjátszott jókedv, a csinált mámor: mintha nem is lennének. Nincs nyomuk a bádogasztalon.

Ha egy forró nyári napon kiülsz a bádogasztalhoz, iszol mellette, aztán anélkül állsz fel, hogy nyomot hagytál volna rajta: jobb lett volna bele se kezdened. Ittál volna műanyag asztal mellett limonádét: a maga módján az is becsületes dolog.

A bádogasztal nagyon egyszerű tárgy. Egyszerűbbet még elképzelni is nehéz. Ezért zöld. Mintha csak úgy kinőtt volna a földből az Úr parancsára, vigasztaló társul az embernek.

Cseppet sem hívogató, nem csábít könnyed üldögelésre, ócska, billeg, ragacsos. Még csak abroszt sem terítenek rá soha. Isten szabad ege alatt állnak, egyiktől ellátni a másikig. Mellettük nem lehet hazudni, vagy legalábbis nagyon nehéz. Épp ezért a bádogasztaloknál gyakran látni hallgató, egymást némán bámuló, egymás kezét csöndben szorongató embereket. Ha műanyag asztal mellé ülteted őket, folyékonyan egymás arcába hazudnak.

A bádogasztal mellett csak az indulatoknak van helyük, az elemi erőknék. Maha Gyula például, a révész, kiült egyszer reggel fél kilenckor a Gondúzók kerkhelyiségébe a már említett bádogasztalhoz. Rákönyökölt az asztallapra, két tenyerébe temette fejét, és csak annyi időre emelte fel néha, hogy igyon egy-egy kortyot a fröccséből. Kreis Tomi, a Gondúzók tulajdonosa félóránként kijött, hozott Maha Gyulának egy újabb fröccsöt és visszavitte az üres poharat. A révész délután kettőig ült így ott, aztán kért egy pár főtt debrecenit mustárral, megette és visszakönyökölt. Négykor hátrament hugyozni, aztán visszaült ugyanabba a pózba. Mire este nyolckor felállt, kifizette a harminckét fröccsöt és a pár debrecenit, és bizonytalan léptekkel hazaindult, az asztallapon két mély horpadás mutatta két könyöke nyomát. A horpadások olyan mélyek voltak, hogy másnapra, egy éjszakai, tisztító vihar után meggyűlt bennük a víz, és a gyerekek mogyoróhéj-hajócskákat úsztattak egyik partjuktól a másikig.

Körülbelül ennyi az, amit a bádogasztalokról tudni érdemes.

SZELUNGBÓL MAORKÁBA

Az apjával minden reggel lementek a pincébe szénért. Nem lett volna szükség rá, hogy ő is lemenjen, a kályha napi egy vödör szenet fogyasztott, legfeljebb – ha nagyon hideg volt – másfelet, de az apja ragaszkodott a segítségéhez, ebben is, másban is.

– Bele kell tanulni az életbe, fiam – mondta, és a kezébe nyomta a vödröt. Téli reggeleken még sötét volt, és a fiúnak olyan fájdalmat okozott kiszakadni a meleg ágyból, mintha egy testrészét vágták volna le.

– Hagyjuk anyádat aludni – suttogta szája elé tartott ujjal az apja, és Imre nem is nagyon locspocsolt a vízzel, épp csak belemártotta a kezét, megtörölte a szemét. Gyanakodott ugyan, hogy az anyja réges-rég nem alszik, mozdulatlansága csupán álca, de volt valami jóleső cinkosság ebben a reggeli, férfias szénhozásban, és a gyanúját igyekezett elhessenteni. Akkoriban még nem hallotta ebben a hagyjuk még anyádat aludni-ban a burkolt parancsot, hogy tégy úgy még legalább tíz percig, mintha aludnál, de annyit észrevett, hogy amikor visszajöttek a szénnel, és a kávé már az asztalon gőzölgött, az apja elszótlanodott, és ez a szótlansága kitartott egész nap.

Soha nem lifttel mentek le a pincébe, hanem a régi cseléd-lépcsőn, amely meredeken kanyargott lefelé, mintha örvénybe került volna az ember. A háznak ez a rész volt a legelhanyagoltabb; a házmestert, aki hosszú nyelű partvisával végigkóvályogta néha az emeleteket, errefelé ritkán lehetett látni, a lépcsőt szemét borította, és a sötétben szitkozódva botladoztak a macskáknak kitett tejestányérok, száraz kenyérdarabok, rejtélyes tartalmú nejlonzacskók között. Fölfelé is a cselédlépcsőn jöttek, de akkor már a szenet is

cipelnie kellett. Ha félszegen megemlítette, hogy lift is van, az apja dühösen felmordult.

– Nem vagyok én díszkurva, hogy liften járjak.

Akkor aztán az ötödik emeletig gondolkozhatott, milyen lehet egy díszkurva.

Úgy érezte, a pincében indokolatlanul sok időt töltenek. Azt az egy szál vödröt pillanatok alatt tele lehetett volna lapátolni, az apja azonban olyan komótosan látott a dologhoz, mintha ki tudja, mi minden függne egy vödör széntől.

– No – mondta, miután felkapcsolta a villanyt, és felde-rengtek az alacsony mennyezetig tornyosuló szénhegyek. – Nos hát.

Levette a kardigánját, felakasztotta a kapcsoló melletti szögre, amit csakis ezért vert oda, megköpte a tenyerét, és lapátolni kezdett. Imrének a levegőben kellett tartania a vödröt, ezt megint nem értette, miért, hiszen egyszerűbb lett volna letenni. Az apja fütyörészett munka közben, felhúzott szemöldökkel, furcsán, ferdén csücsörítve. Imre az apai nagyapjánál látta ugyanezt a furcsa szájtartást, ezt a megmagyarázhatatlan fütyörészési kényszert, mikor az öreg vállára vetett vasvillával visszasétált az istállóból és leült a lépcső melletti sámlira diót törni. A kamrában nagy, homályos befőttesüvegekben állt a sok kilónyi dióbél, amit az a rengeteg beigli, diós kifli sem tudott befogadni, amit a nagyanyja sütött, de a nagyapja, ahogy végzett az állatok gondozásával, fogta a kisbaltát, kéne már egy kis diót törni – mondta, és nekifogott kopácsolni.

Mire visszaértek a lakásba, az asztalon volt a kávé, az anyja végzett a mosakodással, ernyedten ült a vörös bársony huzatú karosszékben és kezitükrében nézegette magát. Hiányzott ebből a nézegetésből minden frivolitás: inkább tárgyilagos volt és kötelességszerű, mint egy hajnali rovacns a kaszárnyaudvaron. Ez megvan, ez nincs meg.

– Hideg – szólalt meg az apja, mikor az ajkához emelte a csészét. – Megint hideg a kávé.

Mikor az apja hajnalonként felébredt és meghallotta a Petőfi hídra felzötykölődő villamos csörömpölését, olyan keserűséget és megvetést érzett, hogy legszívesebben elordította volna magát. Álom és ébrenlét között, mikor tájékozódási pontokat keresett, hogy hol van, mi is van vele, először az jutott eszébe, hogy hiszen még gyerek, otthon fekszik a szülei házában, kint mindjárt megszólal a kakas, felugrik az ablakpárkányra és csőrével megkocogtatja az üveget. Aztán következtek a többi szobák, a kollégiumok, a munkásszállók szobái, a falak és ágyak lehetséges elrendeződései, és végül, amikor kitisztult a feje, és eszébe jutott, hogy mindjárt ötvenöt éves, a Lágymányosi úti lakásban lakik immár húsz éve, és ha kinyitja a szemét, a háztetők antennabozótjára lát, úgy érezte, mintha nagyon aljasul, nagyon pimaszul becsapta volna valaki.

Fél ötkor ébredt, egy időben az állatokkal. Kitapogatta a pianínón álló poharat, ivott egy korty vizet, kiöblítette a szájából a megsavanyodott nyálát és csak aztán nyitotta ki a szemét.

Hajnali töprengései során mindig arra a következtetésre jutott, hogy nem lett volna szabad városi lányt elvennie; bár érezte, hogy ez nem a legpontosabb, nem is a legigazságosabb megfogalmazás. Az ötvenes évek lendülete hozta fel Budapestre, és az önbizalomhoz már annyi is elegendő volt, hogy petróleumlámpa helyett villanyt gyújthatott, csapból folyt a víz, és nap mint nap meg lehetett merítkezni az ismeretlen arcok sokaságában. Rádióműszerésznek is csak azért tanult, mert a lelke mélyén képtelen volt elhinni, hogy a világító dobozban nem egy csapat törpe beszél. A vidék meg hirtelen érdektelennek tűnt, mint a tegnapi újság.

Piroskát először a kultúrház termében hallotta zongorázni. Valami ünnepség főpróbája volt, a lány fodros, fehér ruhában ült a kopott, öreg Bösendorfernél, és nagy, csontos kezei úgy jártak a billentyűkön, mint két mozgékony kis állat. Piroska abban az időben kultúrházakba, munkásszállókba járt, Csajkovszkijt és Rimszkij-Korszakovot zongorázott valamilyen népművelési program keretében, és csak azért nem feküdt le senkivel, mert valami mindig hiányzott a kezdeményezésekből, hol a kedvesség, hol a férfiasság, hol a fogmosás. Meg az apját is félt rádöbbszteni, hogy tulajdonképpen már rég nem gyerek. A csömörön és kitörni akaráson kívül leginkább az hajtotta Istvánhoz, hogy a férfi szemében – bár úgy érezte, méltatlanul – ugyanannak a légies, fehér angyalnak tűnt, mint az apjában.

Közös életük dőcögve indult. A férfi munkásszállókon lakott harmadmagával egy szobában, Piroska az apjával; preszszókban találkoztak és István barátjának lakásán szerelmeskedtek, a dobkályhával fűtött télikertben, ahol többször majdnem megfulladtak az orchideák fojtó párájában. Piroska soha nem merte bevallani a férfinak, hogy ilyen körülmények között egyszerűen képtelen élvezni, csak otthon sírta ki magát, miközben az apja a másik szobában horkolt.

Amikor István művezető lett, lakást is kaptak; az egykori mosókonyhából a tetőtér beépítésével barátságos, kétszobás lakást alakítottak ki, a nagy rajzasztalon bonyolult műszaki ábrák sorakoztak: István találmányának tervei, és az öreg zongorát új pianínóra cserélték, mert csak az fért be az ágy mellé. Piroska apjától néhány régi festmény is került a falakra, Őszi szalonkázás a Sárréten, Rókát hajtó kopók, Fácánok a csalitban. Egy távoli rokontól meg súlyos, fenyőzöld brokátfüggönyt kaptak, ami igaz, kissé molyette volt, de látszott, hogy értékes, háború előtti anyag, és a szoba már-már

olyan lett, mint egy kis szalon. Esténként leültek a dohányzóasztalhoz, fogták egymás kezét és nézték a szobát.

A nagyapjával gyakran eljárak a Budafok presszóba. Hosszú, keskeny terem volt, sok apró, barátságos fényű lámpa világította meg, és a terem végében ott állt a vörös padlószőnyeggel borított pódium, ahol kigyúltak a fények, mikor Evelin, a szőke énekesnő fellépésének ideje érkezett. A zeneautomata már rég nem működött, úgyhogy délutánonként rendszerint meghitt csendben lehetett üldögegni az ablak melletti asztalnál. Este friss sütemény érkezett, a szállítóautó a bejárat előtt parkolt, és a segéd nagy, lisztes alumíniumtálcákon hozta a krémeseket. Tavasszal, mikor először készítették fagylaltot – csokoládét, puncsot és vaníliát – az asztaloknál micisapkás, matrózblúzos gimnazista lányok ültek, kipirulva tömték magukba a fagylaltot, harisnyás lábukat kihúzták a lakkcipőből és sikongatva érintgették talpukkal a hideg kőpadlót.

Imre gyakran a presszóban várta meg a nagyapját. Az öreg öt-fél hat körül érkezett, néha két kártyapartnerével együtt, akikhez a játékszenvedélyen kívül leginkább történelmi érdeklődése kötötte. Lobogó ballonkabátjukban úgy tudtak belépni a presszóba, mint három összeesküvő. A Hubertusok mellé a nagyapja egy háromcentes császárkörtelikört is rendelt: ezt Imre nyalogathatta el, és a gyomrát betöltő kellemes forróságtól meg a nyálkahártyáiba párolgó sűrű császárkörte-aromától elbódulva hallgatta a három öregurat. Izgatottan versengtek az évszámok és csatahelyszínek ismeretében, megtárgyalták Hunyadi hadjáratát, átkozták Montecuccolit, összevesztek, hogy Széchenyinek vagy Kosuthnak volt-e igaza, Isonzó felemlegetésére pedig elkomorultak.

A vécébe hosszú, homályos folyosó vezetett, az ajtaja mindig zárva volt, és ha valaki használni akarta, előbb el kellett kérnie a kulcsot Lajcsi bácsitól, a ruhatárostól, ettől a kék köpenyes, izzadtságsgazú hústoronytól. A folyosó falait régi cirkuszi plakátok borították, ágaskodó, fehér lovak fejükön bóbítával, dobogón ülő elefántok, nyakukban mosolygós kis indiaiakkal, tűznyelő törpék, gonosz bohócok, labdát egyensúlyozó, emberarcú fókák és bicikliző csimpánzok szájukban szivarral. Az ajtónyitásra huzat támadt, meglendült a csupasz dróton lógó villanykörte, és az imbolygó fényben ezek a furcsa teremtmények megelevenedni látszottak.

Imre soha nem merte megkérni a nagyapját, hogy kísérje ki, pedig rettegett a folyosótól, a hűgyszagú vécétől, a csobogó piszoároktól, amelyek csattogó porcelánfogaikkal mintha mindig harapásra készülődnének, a szaros tenyérnyomoktól – mintha ki akarnának nyúlni a falból, hogy megcirógassák a nyakát; ameddig csak bírta, visszatartotta az ingerét. Félelmét alig csillapította a vágy, hogy a folyosó végén megint találkozhat Giuliettával. A firenzei Farnese cirkusz legfőbb látványossága, Giulietta Menotti az utolsó, közvetlen a vécéajtó előtti plakáton volt látható. Ezüstszerű emelvényen állt, szőkén, karcsún, és révülten mosolygott. A HALÁLOS JÉGÁGY FOGLYA KISZABADUL! SENZÁCIÓ! – hirdette a plakát, a halálos jégágy azonban nem látszott sehol, csak Giulietta azzal a titokzatos mosolyával. Mikor a fiú bement a vécébe, és behunyt szemmel, lélegzetét visszafojtva végezte a dolgát, arra a felemelő pillanatra gondolt, amikor Giulietta tapsorkán közepette kiszabadul a halálos jégágyból, s az megalázottan pozdorjává törik, az emberek sírnak boldogságukban, virágokat dobálnak Giulietta lábai elé, a lány mindegyiket felemeli, és félénken, finoman megköszöni.

István sohasem bocsátotta meg az apósának, hogy nem olyan, mint az ő apja: hogy nem kel hajnalban, nem egyetlen nővel élte le az életét, és nem árad belőle az a megnyugtató és kérlelhetetlen egyszerűség, mint egy felhasogatott rönkfából. Fiatalabb éveiben, mikor már úgy ismerte a Körútról leágazó utcákat, a buszok útvonalát és a focicsapatokat, mint egy született pesti, az apósával mégsem tudta megtalálni az oldott hangnemet. Pedig szívesen hasonlított volna rá. Szeretett volna egyik beszédtemáról úgy áttérni a másikra, úgy letenni evés közben a kanalat, olyan vállrándítással siklani át a bonyolultnak tűnő dolgok fölött, ahogy ő. Láтта, hogy Piroška is akkor érzi jól magát, ha hármásban mennek vacsorázni abba a nagytétényi kisvendéglőbe, ahol az apósát még mindig „doktor úr”-nak szólítják.

A rajongás egy ártatlan beszélgetés során csapott gyűlöletbe. István beszéd közben azon kapta magát, hogy pontosan olyan hangsúlyokkal ejti a szavakat, két gondolat között szája bal szögletét éppúgy biggyeszi le, mint az apósa, és egyszerre elszégyellte magát. Érezte, hogy tarkóig elvörösödik, és hirtelen villant a tudatába a gyanú, hogy a felesége és az apósa ezt nemcsak hogy észreveszik, hanem már régóta gúnyos mosollyal figyelik. A mondatot még befejezte, utána azonban komor szótlanúságba húzódott. A közös ebédek pedig megritkultak és lassanként meg is szűntek.

A nagypapa az orvostudománnyal is kacérkodott, de rendszeres ismereteket ebben sem szerzett. Négy szemesztert végzett el az orvosi egyetemen, aztán arra hivatkozva, hogy az ember úgysem tudhat semmit, az orvosok pedig kiváltképp nem, otthagyta a medicinát és átiratkozott a jogra. Közben Árminnal, egy villogó szemű örménnyel valami homályos vállalkozásba fogott, ami részben ponyvaregények kiadásából, részben fakereskedésből állt. Számtalan más

nyelv mellett oroszul is megtanult, és miután a jogból sem lett semmi, ez a mellékesen megszerzett nyelvtudás tette lehetővé, hogy osztályidegen származása ellenére elhelyezkedjen mint orosz műszaki fordító. Minthogy minden feleségtől elvált, jövedelméből jól megélhetett volna egyedül, csak hogy az ország és a város különböző részein élő, különböző házasságokból származó gyerekeinek havonta mentek a pénzküldemények.

A nagyapa anyagi segítségét egyedül István nem fogadta el, és azok a tárgyak, amelyeket a házasságkötésükkor és később kaptak tőle – hogy ne kerüljön megalázó jelenetekre sor – Piroska közvetítésével szép lassan visszavándoroltak a Budafoki úti lakásba. Az egyik vadászjelenetet, az Őszi szalonkázás a Sárreént Imre vitte vissza, miután a kép már hosszú ideje a pianínó mögött porosodott.

Hónapok óta kulcsa volt a nagyapja lakásához, iskola után gyakran felment hozzá, és a zsúfolt, félhomályos szobában a könyvespolchoz támasztott létra felső fokán ülve a régi orvosi könyveket nézegette, amelyekben – híven a polgári hagyományokhoz – vastag itatóspapírokkal ragasztották le azokat az oldalakat és képeket, ahol az emberi test kényesebb részei és folyamatai taglaltak. A női testet bemutató színes ábráról pedig, amit szét lehetett nyitogatni a bőrtől az izmok és a belső szerveken át egészen a csontokig, valaki egyszerűen letépte a külső és belső nemi szerveket. A könyveket már annyi nemzedék forgatta, hogy maguktól nyíltak ki az izgalmas helyeken, és annyiszor feszegették fel és ragasztották vissza az itatósokat, hogy a lapok olyanra vastagodtak, mint a pergamen. A nagyapja citromos teát főzött, és Imre legszívesebben éjszakára is ott maradt volna a kopott bőrdíványon, ami fölött légyiszkos üveg alatt Nagy-Magyarország térképe függött, mint egy kihalt óriásmadár koponyája,

a Kárpátokba hasító tompa csőrével, az Adriába nyúló, tarajos nyakszirtjével.

A nagyapja egyébként teljesen alkalmatlan volt a gyereknevelésre, minduntalan elfelejtette, hány éves az unokája, hogy hívják és melyik gyerekétől való, és olyan dolgokat is elmesélt az életéből, amelyek semmiképpen se lettek volna a fiú fülének valók. Imre képzelete megtelt véres puskatussal hadonászó csendőrökkel, hullákkal teli lövészárkokkal és rafinált perverzításokért lelkesedő nőkkel. Este, mikor hazafelé ment, látta maga körül a füstölgő, ostromlott várost, a beomlott pincékből nyöszörgés hallatszott, és a holdfényben ezüstösen csillogtak az égen a Liberátorok.

Egyszer elmaradt az utolsó három órája az iskolában, és már tizenegy körül ott volt a nagyapjánál. Nem csengetett, volt abban valami titokzatosan izgalmas, hogy saját kulccsal mehet be a lakásba. Csend volt, pedig rendszerint ordított a rádió. Égett szag érződött a levegőben, és az előszobában is szokatlan rendben álltak a tárgyak: a kalapok kitisztítva sorakoztak a fogason, a kabátok vállfán lógtak, a cipősszekrényből fényesre kefélt lábbelik fekete orrai villantak elő.

A nagyapja az íróasztalon feküdt a szobában, fekete ünneplő öltönyében, mellén összekulcsolt kezekkel. Két oldalán egy-egy hosszú templomi gyertya égett. Zakója gomblyukájában fehér szegfű, és ezzel egészen úgy nézett ki, mint valami vőlegény. Imre halkan szólongatta, aztán ledobta a táskáját, odaszaladt és sikoltva rázni kezdte.

A nagyapja lassan, bosszúsan sóhajtva nyitotta ki a szemét.

– Hülye vagy, fiam. Csak gyakoroltam.

A tervezőasztalt, ami már hosszú évek óta csak lomtár volt és porfogó, Imre kapta meg a tizenkettedik születésnapjára, frissen gyalulva, újracsavarozva. Az apja olyan

szertartásosan adta át, hogy a fiú napokig nem is mert hozzáérni. Túl volt már azon a koron, amikor a szülei haláláról fantáziált, de most visszatértek a kényszerképzetei, éjszaka, miután rémálmaiból felriadt, átment a szobájukba és megtagogatta az ágyban fekvő testeket, hogy élnek-e. Ha valame-lyikük a megszokottnál később jött haza, rettegve hallgatta a mentők hangját, aztán olyan szenvedélyesen ölelte meg a be-
lépőt, hogy nem tudták mire vélni.

István már letett arról, hogy a fia számára kötelezővé te-
gye a reggeli hidegvizes zuhanyozást és más, férfiasságra
edző gyakorlatokat; meggyőződött arról, hogy Imre az anyja
érzékeny idegrendszerét örökölte. Ez az érzékeny úgy hang-
zott, mint egy visszavonhatatlanul lesújtó ítélet, és Imre bár-
mennyire is élvezte az anyai oldal előnyeit, a meleg vizet reg-
gelenként, szégyenkezett is amiatt, hogy nem tud az apjának
megfelelni. Lelkifurdalásában néha megesett, hogy miután
meleg vízzel kezdett mosdani, elzárta a forróvizes csapot és
némán csapatta magára a jeges vizet, pedig legszívesebben
ordítva ugrott volna ki alóla.

Mindig az anyja vette ki a vízből, ott állt a kád mellett a
kályhán átmelegített törülközővel.

– Kész kis férfi vagy már – mondta, felültette a vasalódesz-
kára és szépítgetni kezdte, bekente testápolóval, és kisollóval
levagdosta a tarkójánál meredező kacsafarkakat.

Ezek voltak a reggel legboldogabb percei, mert ilyenkor
mesélte el az álmait. Kettőjüké volt ez a szertartás, pedig Pi-
roska mindig szerette volna bevonni a férjét, firtató kérdése-
iben azonban – István legalábbis úgy érezte – volt valami ha-
misan kimódolt, és az álmokon való töprengés a férfi számára
elérhetetlen, ernyedt luxus volt. Így aztán magára maradt a
nyomasztó képekkel, amelyek álmában meglátogatták, sza-
kadékos vidéken játszó furcsa üldözésekkel, sápadt, félig

ember-félig állat lényekkel: szemükből olyan szeretetvágy és rémület sütött, mint a haldokló gyerekekéből.

– Képzeld, azt álmodtam – kezdte Imre, miközben a tava-szi napfény besütött a tejüveg ablakon – azt álmodtam, hogy egy lánnyal, akit Giuliettának hívtak, egy hajón utaztunk Szelungból Maorkába. Így hívták a két várost. Mindkettőben voltam, de egyikre sem emlékszem. Szelungból indultunk és Maorkába kellett mennünk, vagy fordítva. Apa is velünk utazott, csak egy másik, kisebb hajóban, ami a miénkhez volt kötözve.

– Én nem voltam ott? – kérdezte Piroska.

– Nem, te nem voltál velünk, csak a lány, én és apa. A lány halaskofa volt, én lovag. Nagyon sokáig hajóztunk, és néha nem is láttuk a folyó partját, olyan nagy volt a köd.

– És apa mi volt?

– Nem tudom – mondta Imre, és kis ideig elgondolkodott.
– Nem tudom, mi volt apa, de abban a másik hajóban ült egy széken és a kezében zászlót tartott. Kis, fekete, halálfejes zászlót. Az egész úton nagyon komoly volt, és csak a zászlócskáját szorongatta. Ja! Most már emlékszem. Apa kalóz volt, akinek így kellett bűnhődnie.

– Kalóz? – nézett föl Piroska nevetve, és Imre is vele nevetett. Ezen a furcsa lehetőségen tűnődve aztán hosszú percekig elkuncogtak.

KARD ÉS POHÁR

Arra gondolok, hogy valahol, a világegyetem egy meghatározott pontján található egy pohár, színültig telve egyfajta folyadékkal; a folyadék színére nincs semmilyen ötletem, mert egy szín meghatározott asszociáció-sor kiindulópontjává tenné, én azonban nem akarom, hogy bármiféle asszociáció áldozatául essen – s ha ebből ihatnék, eltűnne belőlem minden fakóság, hálóg, nedvesség, homály és pára, bátor lennék tőle és erős, mindent értenék és megneveznék, megindultság nélkül, mosolygva.

A pohárnyi folyadék létére abból következtetek, hogy kívánom. A számban, a torkomban, az agyamban, a szememben érzem a hiányát, létem minden vetületében és testem minden pontján, amely reménytelenül sóvárogja a kielégülést abban az érzésben, hogy önmaga; végérvényesen, tökéletesen, felsőfokban önmaga.

És mert kívánom, az is meggyőződésemmé vált, hogy ez a kívánság valami élmény emléke, testben, génben örökölt élményé, amely most kiszabadult a tokból vagy rekeszből, ahol eddig elzárva volt, mint egykor a nemi érés hormonjai, vagy az a valami, ami miatt először gondoltam a halálra – kiszabadult, hogy megőrjítsen. Ezért veszem biztosra, hogy volt valaki vagy voltak valakik, akik valahol és valamikor ittak ebből a pohárból: tehát a pohár létezik.

És ekkor – a kincshez vezető térkép (egyelőre vaktérkép) első vonásaiként – megpróbáltam leírni, amit a pohárról tudhatok. „A világegyetem egy meghatározott pontján” – írtam, reménytelenül megpróbálva így belecsempészni a végtelent, amit a pohár mögött sejtettem. „Színültig telve” – folytattam, mert nem hiszem, hogy bármennyien is ittak belőle,

fogyott volna a folyadék. És írtam tovább, ahogy írva van. Végtelen reménykedéssel írtam, és arra számítottam, hogy mikor pontot teszek és újraolvasom, valamiképp már ott is lesz a pohár.

Ehelyett azonban csak egy silányka szimbólumot találtam, amely egyszerre minden és semmi, nem kötelez sem mire és nem követel semmit, úgy, ahogy van, felesleges és ostoba.

A szomjúság azonban továbbra is gyötört.

Erről eszembe jutott egy régi és kellemetlen emlék. Gyerekkoromban egy időre mániámmá vált, hogy el akartam képzelni egy egyenes kardot. Hosszú órákon át feküdtem az ágyban, és minden erőmet a kard elképzelésére fordítottam. Abban a pillanatban azonban, ahogy éreztem, hogy a kard mindjárt megjelenik a belső látómezőn, és tökéletesen kiérlelődött bennem az egyenesség, amelyet kívántam, egy görbe kard jelent meg előttem; nem először egyenes, aztán lassan görbe, hanem az első pillanattól görbe, ravaszul és alattomosan görbe.

Egyenes kardot bármikor tudtam rajzolni és rajzoltam is ezerszám, ez azonban nem elégített ki, a legjobban sikerült egyeneskard-rajzot is fanyalogva dobtam félre. A kardot én elképzelni akartam.

Hónapokig küzdöttünk egymással, én és a kard.

Aztán elfelejtettem az egészet.

Hónapokkal később történt, feküdtem este az ágyban, és úgy éreztem, nem tudok zavartalanul gondolni arra, ami épp akkoriban volt a mániám, talán egy másik fegyverfajta, talán a zöld méregporral teli patkányirtódoboz, ami abban az időben a pincelejárat előtt állt, vagy bármi más, tény az, hogy a gondolkodást zavarta valami, egyre jobban és jobban zavarta.

És akkor megjelent a kard.

Gyönyörű volt, a lehető legtökéletesebb – és egyenes.

Végtelen csalódás fogott el. Óvatosan és rosszmájúan megpróbáltam akarni is, hogy lássam, hogy miután szálmasan elgörbült, jogos sértődöttséggel dobhassam az egész problémát a sutba.

A kard azonban maradt egyenes, az elképzelésére összpontosítható akaratot pedig sehol se találtam. Vagy éppen séggel visszapattant a kardról? Gyűlölettel nézegettem és a pokolba kívántam. Egy-két estén át még alkalmatlankodott, aztán csendben elmaradt valahogy.

Este, mikor szálltam a hatosról és átjöttem a Frankel Leó úti aluljárón, eszembe jutott a néhány nappal korábban B.-vel töltött este. Azon az estén reménytelenül próbáltuk újra-éleszteni gyerekkori barátságunkat, amiből nyilvánvalóan már csak romok maradtak, és mi makacs odaadással téblábolunk e romok között, ahogy az Akropolisz romjai között téblábol az ember, elszánt csodálkozni akarással, szégyenkezve csalódása miatt.

B.-n elkeseredésében újra erőt vett régi szokása, rám akarta bizonyítani tudatlanságomat és vakságomat, hogy hiszen ezek nem romok, hanem oszlopok és falak, az istenszobrok megvannak, sőt, érintetlenek – ismét ki akarta csikarni tőlem az engedélyt, hogy felboncolhasson, s hogy ezt becsületes és fontos műveletnek fogadjam el a részéről, mosolyogjak hozzá és lássam be, hogy az én érdekemben cselekszik.

Ami barátságunknak véget vetett, éppen az ez elleni tiltakozásom volt, és amikor leértem a Frankel Leó úti aluljáróba, éreztem, hogy a sebek újra felszakadnak, ellenérzéseim szinte káromkodássá sűrűsödnek és a hangos kimondás kényszerével feszítik szét a számát.

– Gyűlölöm ezeket az erőszakosakat – mondtam félhangosan, hogy az újságárus, aki épp zárni készült, ijedten hátrafordult –, gyűlölöm az erőltetőket, a dolgokat kicsavarókat,

az öntelt hőzöngőket, a harácsolókat, a más zsigereire kíváncsiakat, a lélekbe szemérmetlenül behatolókat.

Dühöngtem.

És ekkor csodálatos dolog történt. Tisztán és érthetően megszólalt bennem egy másik hang, és így beszélt: gyűlölöm ezeket a lassan érlelődőket, gyűjtögetőket, riadozókat, habozókat, kétkedőket, szemérmeseket, magukat féltőket.

A két szöveg persze nem egymás után hangzott el, hanem miközben az elsőt mondtam, már ott volt a második, szín és fonák egyszerre, és egyik jelentette a másikat. Úgy éreztem, ez valamiképp a megváltás pillanata, hogy egyszerre mutatkozott meg az én és a nem-én, egyetlen közös tőről fakadtak, elválaszthatatlanul; ha visszagondoltam az egyikre, szorosan hozzátapadva ott volt a másik és viszont.

Néhány másodpercig tartott ez az érzés, néhány másodpercre tökéletesnek éreztem magam.

Már elhagytam a kórház legszélső épületét, a fekete-fehér mozaikkal burkolt prospektúrát, mikor a két dolgot összekötő erő megszűnt – a felbukkanás pillanatának robbanása után a repeszek egymástól távol, külön-külön hullottak le, már nem forrók és nem füstölögnek, röppályájuk ívét sem lehetett újra felidézni. Két külön pólus lettek, semmi egyéb, mint mechanikus tagadásai az egyik állításainak – már semmi közöm nem volt az egészhez.

Nem tudom, hogy mi volt az, de nem hagyta, hogy megmaradjanak közös tövükön, nem hagyta meg nekem azt az örömet, hogy elfogult haragom kicsinyességéből a megbocsájtás jegyében léphessek ki.

És ez azonos a kudarc pillanatával, ahol végre talán el lehet kezdeni valamit.

Ott azonban már minden szó a pohár szinonímája, mint ahogy valamiképp mindannyian Alexandriában élünk – és ne mondja senki, hogy nem kudarc a pohár, az egyszeri,

valóságos pohár helyett mindig és mindenhol pohárról beszélni, és ahelyett, hogy éppen Alexandriában élnénk, valamiképp élni ott, és mindannyian.

TÉL A SAN MARCO UTCÁBAN

Már vártuk a telet, mintha a hó megoldást nyújtana gondjainkra. Az ablakon túl havazik, és a szoba megtelik történnel. Lehet fűteni, csavargatni a gázt, védekezni a hideg ellen, melyet jólesően azonosíthatunk a Gonosszal. Almát is sütünk, amit eddig mindig csak terveztünk. Nincsenek telek, csak egyetlen tél, amely időről időre megszakad. Mód nyílik ilyen kijelentésekre is.

A kiscelli kastélyban operaelőadásokat tartanak, a Kecse utcában, az egyik bontásra ítélt falusias házban esténként szárnykürtön Bachot játszik valaki, és a Duna-parton, a Goldberg vendéglőben, ahonnan a legjobban lehet figyelni a sodródó jégtáblákon utazó sirályokat, a cserépkályha mellett foglaltatunk magunknak asztalt. Én sört iszom, a lány – ahogy magamban nevezlek – vörösbort. Figyeljük az elhízott, nyugdíjas edzőket, akik a Hajrá, Fradit éneklik, és a lány egy újságcikket tervez róluk, meg erről a lepusztult helyről, a Goliról, az örökké könnyes szemű csaposnőről, aki halálfejes gyűrűt visel az ujján, a kiszolgált, öreg sportújságíróról, aki fröccse fölé hajolva a harmincas évek nagy hosszútávfutóival társalog, és a mennyezetről lógó, ottfelejtett lampionokról és szerpentinekről, amelyek miatt a Goliban mintha mindig január elseje volna, reggel; de az újságcikk soha nem készül el, azon a télen legalábbis semmiképp.

Éjszakánként „épp csak leugrunk” az éjjel-nappaliba, mert éjszakára mindig elfogy a cigink, nem tudjuk felmérni az arányokat (amikortól fel tudjuk mérni, onnan kezdődik a boldogtalanság – mondja a lány), aztán lent ragadunk az utcán, az Eső utcán, a Zápor utcán, a Vihar utcán, kimegyünk a Bécsi útra és nézzük a nagy ásatási gödröket, mert

szaggatják, bontják Óbudát, a kedvenc városnegyedünket, a nagyját már lebontották, és most azt is lebontják, ami megmaradt. Bontják az öreg házakat a Bécsi úton, a Kolosy téren, bontják a Kecse utcát, a kopott, penészes falú, megroggyant, földszintes házakat, amelyek már egyáltalán nem illettek ebbe a városba, ebbe a hiú, falánk, pöffeszkedő és identitás-zavarokkal küzdő városba, és kiűzik a lakóikat, akik szintén nem illettek ide falusias öltözködési szokásaikkal, régi lovaglócsizmáikkal, behúzott csipkefüggönyeikkel, nyúlketrecekkel, meg mert gyümölcsfát metszettek, szőlőt kapáltak, kutyát tartottak hosszú láncon, és hajnalban jókedvűen fütyörésztek.

Aztán a földgyaluk és a markolók harapni kezdik a földet, trepanálják az öreg kerteket, és a gödrök mélyén föltáruul Aquincum, a város tudatalattija, utcák, házak, fürdők, boltok, mozaikpadlók és oszlopcsarnokok, amelyekből titkos csatornákon és titkos nyelven, amelyen a városok egymással társalogni szoktak, ez a mostani város lelke táplálkozik. Éjszakai sétáinkon nézzük ezeket a gödröket, és római kutat látunk, római utcát, ami aztán megy tovább a föld alatt, egy oroslánkoponyát (az amfiteátrum utolsó oroslánjájé – mondja a lány) és egy egyiptomi sírsztélét, amelyet nagy meggyőződéssel idáig cipelt valaki (itt elfáradt és letette – mondja a lány).

A másnapokon mint egy halálhír, úgy csap le ránk a téli reggel, a dolgok reggelre valahogy hirtelen befagynak. A cipőnkön kiüt a só, éjszakai sétánk cikcakkos térképe, és hiába próbáljuk eltüntetni cipőkrémmel, vizes kefével. A szobából sehogy sem lehet kiszellőztetni az elszalasztott lehetőségek, beváratlan remények és a cigaretta szagát. A lány délelőttönként a szakdolgozatát gépeli a konyhában, én pedig – hente kétszer – eljárrok a magántanítványomhoz, Flórához. Egyedül ő jelentkezett lámpaoszlopokon, telefonfülkék

oldalán kiragasztott hirdetésemre, amelyen János Apokalipszisének olvasását kínáltam latinul és görögül. Ezt igen jó üzleti ötletnek tartottam, és arra számítottam, hogy ezekben a zavaros időkben, amikor az emberek minden baromságra kapnak, sőt, a legnagyobb baromságokra kapnak csak igazán, egy ilyen hajmeresztő és pimasz ötletnek nagy lesz a keletje. A sok őrült közül egyedül Flórát sikerült kihalásznom.

Flóra mániás depressziós, hatvanéves, és a Szabadság-hegyen lakik egy méregdrága, de teljesen elhanyagolt és kopár lakásban a fogadott fiával, aki egyszersmind a szeretője. Különös nő ez a Flóra. Valamikor tehetséges kémikusnak indult, kiemelt káder volt, több vállalatnál is magas beosztásban dolgozott, amíg a betegség ketté nem törte a karrierjét, ahogy mondani szokás. Tárgyi és emberi környezete iránt teljes közönnyel viseltetik, csak és kizárólag betegsége csúcs- és mélypontjainak minél teljesebb megélése érdekli. Mánia idején naponta tizenöt kávét iszik, három doboz Symphoniát szív – mit szívja, szabályosan eszi – és napi fél óra alvást engedélyez magának, depressziójában pedig hetente rafináltabbnál rafináltabb öngyilkossági kísérletekkel lepi meg fogadott fiát (szeretőjét). Ezeket az eseteket, a fickó döbbenetét, a pánikszerű orvosi beavatkozásokat és a halál borzongató közelségét mánia idején harsány hahotázások kíséretében meséli. Akkor még nem sejthettem, hogy hamarosan én is közönsége leszek egy hasonló előadásnak.

Azokban a hetekben javában tart nála a mánia, amikor felmegyek hozzá, zongorázni kezd nekem és előadást tart a gombákról meg a gyógyfüvekről. Feltalálta a rák ellenszerét, meg akarja kóستoltatni, diszkrétén hárítok. Fél percekre képes odafigyelni Jánosra és Apokalipszisére, behunyja a szemét, bólogat, aztán hirtelen eszébe jut valami, felpattan, kirohan, játszik két futamot a zongorán, bejön, és megtanít,

hogy kérjek két kávét meg egy selyemlegyezőt kínaiul. De azért fizet rendesen.

Fogadott fia és szeretője behemót, lassú mozgású, sötét, zavaros pillantású fickó, harmincöt éve ellenére már rokkantnyugdíjas és valószínűleg masszív skizofrén. A behemót örülten féltékeny rám. Mikor felmegyek Flórához, rendszerint azzal az ürüggyel, hogy kutyát sétáltatni indul – egyébként hol túláradó szeretetrohamaiban ölelgeti, hol átkozódva rugdossa a nyomorult dögöt –, szóval ezzel az ürüggyel kisomfordál a lakásból, aztán lent az udvaron megáll az erkély vagy a konyhaablak alatt, és hallgatózik. Flóra később a fülem hallatára kijelenti neki, hogy ő ugyan bármikor lefeküdne velem, de én nem kezdeményezek. A behemót szemében felizzanak a fájdalom tüzei, én meg zavartan bólogatok, vonogatom a vállam, hogy ez van, sajnálom, jó nő ugyan, de nem az esetem. Ám mindez nem látszik megnyugtani a behemótot.

Aztán egyszer nincs otthon Flóra, csak a behemót. El akarok osonni, de beinvitál. Leülünk, beszélgetünk erről-arról, Flóra eltűnéseiről – Flóra ugyanis néha váratlanul eltűnik néhány hétre –, beszélgetünk a behemóttal, bámuljuk egymást, én közben a menekülés esélyeit latolgatom. Kint közönyösen havazik. A behemót hirtelen elhallgat, látszik, tépelődik valamin, aztán egy gyors mozdulattal vaskos kéziratköteget ránt elő a zongora alól. „Költő vagyok” – mondja, és egy pillanatig olyan, mint egy félénk kisfiú. „Persze” – mondom biztatólag – „tudtam”. „Felolvasom” – és a kéziratkötegre bök. A pillantása újra megszigorodik. Felolvassa. Minden sor után felnéz, lesi a hatást. Fél szemével hunyorít, hevesen gesztikulál. Minden színészi képességemet össze kell szednem, hogy kellő érdeklődést erőltessek az arcomra. Borzalmas versek: óskáosz, varjak, (sőt: varjúháj), sivatag, anyám, diszkrepancia, éjbeszökellő vagina, holdfény, írógépkattogás.

Minden. Nem is skizofrén – gondolom közben –, inkább paranoiás. Gyönyörűséget kell erőltetnem az arcomra, mert látom, különben a nemtetszés legkisebb, óvatlan jelére megver. Egy-egy hosszabb sornál lopva kipillantok mögöttem az ablakon. A havazásban nem is látszik a Város, csak a hegyek körvonalai, a Várhegy, a Citadella.

Aztán Flóra hetekig nem hív. A lány a szakdolgozatát gépeli a konyhában, a pénzünk fogy, tésztákat és befőttet eszünk. Délelőttönként Brucknert hallgatok, lusta, komor, téli zenét. Közben egyre többet havazik, néha napokon át, reggelre alig lehet kinyitni az erkélyajtót, a lakás megtelik a kávé, a fűtés, a nagykabát, a tél szagával. A Bécsi úti építkezések egy időre leállnak, a római utcát betemeti a hó. Éjszánként a lány nyugtalanul alszik, nyöszörög álmában. A havazás, mint egy voyeur, kukkol minket az ablakon át. Hajnalban, három-négy körül sokszor felébredek és nem tudok visszaaludni, mintha valami akarna tőlem valamit, de mielőtt kimondaná, még feszülten és hosszasan hallgat. Kimegyek az erkélyre, és a jeges levegőt mélyen beszívva nézem Óbuda behavazott kertjeit. A macskák, lábukat óvatosan emelgetve, zsákmány után lopakodnak a magas hóban. A Kecse utcában valamelyik öreg házban, amely egyelőre megúsza a lebontást, szárnykürtjén még mindig Bachot játszik valaki. Aquincum főútja, a Via Principalis némán halad a házak, a házunk alatt, néhány céltalan gondolatmenet irányát is kijelölve.

Délutánonként sétálni járunk. Nézzük az óbudai házakat az evangélistáról elnevezett utcában, az elvadult kertet, ahol római oszlopdobon áll a diófa alatt az asztal, egy másik kertet, ahol tyúkok kapirgálnak, egy harmadikat, ahol száz macska él, egy negyediket, ahol Halász Gábor lakott, egy ötödiket, egykor valami borkereskedő özvegyéét, ahová Krúdy járt, egy hatodikat, ahol érthetetlenül magas a hó és egy

negyvenkettes Ford Eiffel repkénnyel befutott roncsa áll. „Az elvarázsolt kertek városa” – mondja a lány.

Aztán egy séta után cseng a telefon. Vontatott, tétova hang szól bele és a János Kórházról beszél valamit. Beletelik egy kis időbe, amíg rájövök, hogy Flóra az, a hang fakó, csöppet sem nőies. János Kórház, női elme, nyolcas kórterem – motyogja, és hogy azonnal menjek. Aztán hosszú szünet után suttogva hozzáteszi: „kirúgtam a fiam”.

Nincs kedvem sietni, hónom alatt János Apokalipszisével gyalog megyek föl a Moszkva tértől a januári ködben. A kórház parkja kihalt, csak egy üres rokkantkocsi áll egy kőpad mellett. Csupasz, jeges fák, kukázó macskák – bizonyára vakbélben, cisztán, agydaganaton nőttek ilyen szép kövérre. Téblábolok a rideg, egyforma kórházépületek között. Az ablakokból kivetülő hideg neonfényben ugrásra kész, fekete bokrok. Raktárak és klórszagú mosodák ajtaján kopogtatok, mígnem egy csipás, borostás hullamosdató, aki egy halom véres, gyűrött ágyneműn ülve vakarózik, útbaigazít. A női elme előtt befagyott szökőkút, korsót tartó, hósipkás nimfa vagy éppen Danaida. Az épület falain repkény, alatta repedezett, szürke vakolat. A folyosón és a kórtermekben tömör hűgyszag, magasba vesző plafonok, a festés mállik, potyog. Pendelyes és meztelen, öreg és fiatal bolond nők kóvályognak mindenütt, ümmögnek, nyammognak, sikoltoznak és mekegnek. Némelyek apatikusan üldögélnek és maguk elé bámulnak, mások őrült sebességgel, esetleg lólépésben róják a folyosót. Egy sarokban, nyurga, sápadt fikusz alatt egy csoport nyakig bebugyolálva üldögél és a hidegre panaszkodik (fullasztó meleg van). Arrébb babáznak. Egy csapat épp akkor rohan ki a zuhanyzóból úgy-ahogy maguk elé tartott törülközővel, és sikongatnak, mint a kamaszlányok. Orvos sehol.

A nyolcas kórtermet keresem. A kórterem előtt kócos, öreg néni áll, mondhatni posztol, elmélyülten és komolyan.

Megkérdézem tőle, itt van-e Flóra. – Nincs itt senki, senki sincs itt, én vagyok egyedül. Már mindenki elment – válaszolja hivatalos hangon, hogy egy pillanatra el is hiszem. Közben azért benézek az ágyakra, látom, meztelen fenékek fekszenek benn ketten-hárman. Belépek, hogy megkeressem Flórát, a néni közben konokul hajtogatja mögöttem: nincs itt senki, nem látja, fiam, hát én vagyok egyedül.

A nyolcas kórteremben még erősebb a hűgyszag, az ablakok zárva, a kicsapódott pára kis patakokban csorran le az üvegen. A padlón szanaszét hajtincsek, zoknik, sapkák, papucsok. Aztán észreveszem Flórát. Nemhiába nem ismertem föl először: teljesen megváltozott. Meghízott, sőt, inkább valahogy fölpuffadt. Az arca most teljesen rántalan. Nehezen, sípolva veszi a levegőt. Nyitott szemmel fekszik, de látom, hogy nem vett észre. „Szia, Flóra!” – lépek hozzá, és megfogom a kezét. Nem válaszol, ugyanúgy mered a levegőbe. Aztán érzem, hogy a keze rákulcsolódik az enyémre és szorítja, már nem is szorítja: simogatja. Valamit motyog közben, nem értem, mit. A takaró félrecsúszik, és akkor veszem észre a hálóing csipkés gallérja alatt a nyakán a lilásfekete, körkörös horzsolást. „A fregoli zsinórja” – mondja a hátam mögött egy csitri kis nővér, aki időközben bejött. Jobbnak látom, ha elmegyek.

Kint már sötét van. A havazás elállt, csak a faágakról potytyannak le kis hókupacok, ahogy a varjak mocorognak rajtuk. Megint nincs kedvem villamosozni, gyalogolok inkább a Moszkva térig. Még a nyolcvannégyesen is érzem magamon a ruhámba ivódott, áporodott hűgyszagot.

Otthon a lány megint tésztát főz, de olyan kedvesen kínálja, hogy szinte jólesik. Néhány nap múlva befejezi a szakdolgozatát, és újra van időnk, végtelenül soknak tűnik. Le-lenézünk a Goliba, még gyakrabban a Schlosserbe, ahová az igazi óbudaiak járnak. Fényes szaténadrágban, flitteres

selyemmellényben egy kiöregedett bárzenész játszik itt szintetizátoron és tangóharmonikán. A Schlosserben állandóan táncolnak, a Mindenkinek van egy álmára és a Homokórára lassúznak, a Kacsatáncra, a Kalinka-Kalinkára csárdást, néhány új elemmel. Vastag derekú, lógó mellű, zsíros hajú nők táncolnak rossz kartonruhákban, hőcsizmában vagy éppen papucsban, tréningben az öreg, részeges óbudaiakkal, akik egy másik világból maradtak itt szertartásos bókjaikkal, nyírott bajuszkáikkal, zsúrfiús kézcsókjaikkal, kínosan kifényezett, nagyon régi cipőkben. A lány néha táncol ezekkel az öregurakkal, és nagyon de nagyon szép ilyenkor. Tízkor-tizenegykor sétálunk haza a ropogó, friss hóban, és a régi világbeli, óbudai öregurakról beszélgetünk.

ÚTMUTATÓ

EGYSZARVÚVADÁSZOKNAK

A Vértanúk Öble a Fekete Sügér-foktól keletre fekszik, és gyakorlatilag csak az őket összekötő keskeny partsávon közelíthető meg. Vannak, akik azt állítják, hogy a gerincen át is lehet oda jutni, 1827-ben egy vadász az egyszarvú üldözése közben állítólag átküzdötte magát a sűrű macchiabozóton, le is jutott a Vértanúk Öbléhez, ott azonban nyoma veszett. (Rejtély, hogy az egyszarvú mért menekül mindig a Vértanúk Öble felé.)

Állítólag azonban ez a vadász nem az első volt, aki átjutott. A szóbeszéd tudni vél egy Julomióról vagy Julokióról (a név gaszkavir nyelven gyulladt szeműt jelent), aki többször is megjárta ezt a járhatatlannak tartott utat, sőt, három teljes napot töltött az éles sziklaperemen ülve anélkül, hogy akár egy pillanatra is levette volna a szemét az egyszarvúról. Azt is mesélik, hogy ez a bizonyos Julomio jött rá elsőként, hogy az egyszarvú, ha rezzenéstelenül és lankadatlanul nézik, nem megy el, talán nem is tud elmenni; ott marad látótávolságra, fújtat és a földet kapálja a patájával.

Különben erről a Julomióról más szóbeszéd is járja a gaszkavirek között. Azt mondják, idegen földről érkezett közéjük, nem beszélt a nyelvüket, de más nyelven sem szólt soha egy szót sem, s valami hatalmas, kimondhatatlan bűn űzte el hazájából. A házaktól távol, a földbe kotort magának gödröt, levelekkel fedte be, és abban lakott. Macskabőr köpenyt viselt, vörös selyem ágyékkötőt, a kezében pedig éjjel-nappal egy göcsörtös, fényesre koptatott rózsafa botot tartott, és ezzel szüntelenül – álmában is – kopogtatta a földet. A gaszkavirek ezt bűne vezeklésének vélték, és nem nevelték ki érte.

Julomio egyébként – úgy mondják – soha nem kért tőlük semmit. Ha adtak neki valamit – kenyeret, vizet, fűgét – köszönet nélkül elfogadta, és egy csöppet sem mohón, inkább komótosan elfogyasztotta.

A leghihetőbbnek tűnő variáns szerint végül a gaszkavir asszonyok üzték el; mert ők, akik mély tűzű, fekete szemükkel olyan vérlázítóan tudnak minden idegenre nézni, hiába járkáltak ki éjszakánként Julomio bűzlő gödréhez, hiába sugdostak fölötte és lépkedtek körülötte vágytól remegő lábakon, mély és közönyös álmából nem tudták felébreszteni. A gödörből csak a botocska monoton kopogása hallatszott, ami befészkelte magát álmaikba, a fülükben dobolt fejés és szerelmeskedés közben, és sírógörcsökbe kergette őket. Bevádolták egymást a másikkal férjénél, meggyűlöltek egymást, hajnalban a kertek alatt némán és elkeseredetten verekedtek, végül pedig összeesküdtek Julomio ellen. Ha a közös étkezésnél, a nagy sátorban Julomióról esett szó, feltűnően és sejtelmesen összerosolyogtak, fiaikat Julomiónak becézték, férjeiknek a férfibecsületbe gázoló kijelentéseket tettek, félálomban Julomio nevét suttogták, addig-addig, mígnem az amúgy jámbor és lusta gaszkavir férfiak megelégtették a dolgot és egy éjszaka kimentek Julomio gödréhez, kirugdosták onnan, megbotozták és elzavarták.

Sokan még hónapokig hallani vélték a környező hegyekből botja kopogását, néhány asszony még kiment éjszakánként a gödörhöz, abban a szent meggyőződésben, hogy visszajön és épp hozzá; de Julomio hosszú évekig nem jött vissza.

Aztán egy nagyon füledt, nagyon mozdulatlan augusztusi délutánon megjelent. A gaszkavirek a nagy ebédlő-sátor árnyékában sziesztáztak, csak a gyerekek játszottak kint a porban, akik még soha nem látták Julomiót. Először csak a bot távoli kopogása hallatszott, és erre a hangra néhány öreg-

asszony, aki valamikor részese volt az eseményeknek, álmában összerezsent. A bot kopogása egyre erősödött, végül az út végén megjelent maga Julomio. Nem sokat változott, csak macskabőr köpenye lett kicsit kopottabb, botja valamivel fényesebb. Ott jött a portól gomolygó úton, és egy egyszarvú követte, békésen, engedelmesen, mint egy kutya.

Legalábbis a gaszkavírek így mesélik.

Egyszarvút soha nem ejtett el senki, soha nem szelídített meg senki. Az egyszarvú nem vonul vissza jószagú erdők mélyébe meghalni: egyszarvúak vannak, aztán meg nincsenek. Amíg mereven, pislogás és a figyelem lankadása nélkül nézik, ott van; ahogy elkalandozik a figyelem, s az álmos szempilla lecsukódik, az egyszarvú eltűnik.

Az egyszarvút évekig kell követni, amíg megpillanthatja az ember. Nyomok nincsenek. Járása hangtalan. Közelségét a fény megnövekedése jelzi: a távolban valami megfoghatatlan ragyogás. Az egyszarvúvadász ilyenkor, a ragyogás megpillantásakor áll legmesszebb a céljától, az egyszarvú birtoklásától. A Fekete Sügér-fok és a Vértanúk Öble számtalan vadász holttestét rejt, akik a ragyogástól elvakulva hínáros vizébe tántorogtak és odavesztek; a fény ugyanis az egyszarvú utolsó álcája, utolsó kísérlete, hogy ne pillanthassák meg, a nézéssel ne tarthassák fogva. Ez azonban nem módszer. Nem lehet a fény megpillantásakor arra hivatkozni, hogy persze, ez az egyszarvú utolsó szökési kísérlete, ezt a fényt nem szabad követni: mert akkor az egyszarvú örökre kereket old. Követni pedig végképp nem lehet, mert a fény a Vértanúk Öblébe csalogatja a vadászt. Rejtély, teljes rejtély, hogy az a Julomio hogy tudta megszelídíteni az egyszarvút.

A gaszkavír titokzatos nép. Nap mint nap ott élnek – mondják – az egyszarvúak között, de eszükbe se jut, hogy pillantásukkal birtokolják. Egy magát valamire is tartó, felnőtt gaszkavír férfi ügyet sem vet az egyszarvúra. Csak a gyerekek

szórakoznak azzal, hogy délutáni pihenője közben meglepik az egyszarvút, és nézni kezdik. Szemhéjukat kis pálcikákkal peckelik fel, hogy ne pislogjanak, és le nem veszik a szemüket az egyszarvúról, amely ott marad az olajfa alatt, nem mozdul. Persze a gyerekek hamar elunják, hogy nem történik semmi, előbb-utóbb eltereli a figyelmüket valami – a magas fűben bukdácsoló sasfióka, az égből hulló kavicsok –, abbahagyják az egyszarvú nézését, és az egyszarvú lassan elüget onnan.

Viszont a gaszkavir férfiak minden évben, május első holdtöltéjének idején megtartják a Lecsukhatatlan Szem Ünnepest. A gaszkavir férfinak ez az ünnep a legnagyobb próbatétel. Mikor feljön a telihold, összegyűlnek a Szemek Sátrában, ami egyébként egész évben üresen áll. Leülnek körben a földre, a sátor közepén tüzet gyújtanak, és nézni kezdenek. Nem a tüzet nézik, nem egymást nézik: – néznek. Három nap és három éjjel nem hunyhatják le a szemüket, és nem kalandozhat el a figyelmük, csak a nézésre összpontosíthatnak. Ha valaki pislog, elalszik vagy másra gondol, azt a többiek megjegyzik.

A harmadik nap elteltével felállnak, enni mennek – ez az éves egyszersmind a nők ünnepének vége, akik a három nap alatt magukkal foglalkozhattak, azt tehették, ami jólesik – enni mennek, aztán egy napig alszanak. Ezután következik a büntetés. Összeszámolják, ki és hányszor vétkezett a nézés törvénye ellen, és a vétkeket megbotozzák. Vétkenként különböző számú botütés jár: a pislogásért a legkevesebb, a gondolat elkalandozásáért a legtöbb. Különös, hogy az elalvást kevésbé büntetik, mint a figyelmetlenséget.

A botozást különleges kegyetlenséggel hajtják végre. Hevesen, teljes erőből ütnek, szinte vérszomjasan, és nem nézik, hova. Ki-ki tudja, mennyi büntetés jár a vétkéért, de ha az ütések száma ezt történetesen túlhaladja, akkor sem

tiltakozik senki, ugyanis mindannyian tudják, hogy aki a nézés ellen vétkezett, minden büntetést megérdemel.

A büntetést a Szem Kövén, ezen az amúgy jellegtelen mészkőlapon hajtják végre. A kő a nap végén, mikor minden vétkes megbűnhődött, ragad a vértől. Nemegyszer esett már meg, hogy valamennyi gaszkavir férfi bűnösnek találtatott, mindenki botozott, és mindenkit megbotoztak.

Nem kizárt, hogy ezzel a tapasztalattal és erővel bármelyik gaszkavir férfi meg tudná szelídíteni az egyszarvút: a gaszkavirek azonban nem törődnek az egyszarvúval.

Feltűnő ünnepeik önkínzó jellege és eszelős kegyetlensége. A gaszkavirek egész évben jámboran és lustán élnek, függőágaikban heverésznek, és legfeljebb addig mozdulnak meg, amíg a másik oldalukra fordulnak: egyébként minden munkát, beleértve a legnehezebbeket is, a nők végeznek – a férfiak mintha csak azzal foglalkoznának, hogy a következő ünnepig kigyógyuljanak az előzőben szerzett sebeikből.

A Lecsukhatatlan Szem ünnepét követő kilencedik holdtölte utáni napon kezdődik Julomio ünnepe.

Van a házaktól mintegy ötszáz méterre délre egy kör alakú, csupasz földdarab. Azt mondják, ezen a helyen volt valamikor Julomio gödre, ez azonban aligha hihető, ugyanis egy másik történetükben arról mesélnek, hogy abban az időben, mikor Julomio köztük élt, még fönt, a hegyek között laktak. Ezen a bizonyos helyen mindenestre nem nő sem fű, sem bokr, egyáltalában semmi. Hajnalban itt gyűlnek össze a férfiak, és körbeállják a földdarabot. Mikor a Fekete Sügér-fok fölött felkel a nap, és az első sugárkéve behatol a mély katlanba, ahol a gaszkavirek élnek, a legöregebb férfi a kör közepébe áll, és a lábával döngetni kezdi a földet. Egyébként teljes csend borul a katlanra, a kutyák pofáját szíjjakkal kötik be, hogy ne ugathassanak, a gyerekeket mákfőzettel altatják el,

az asszonyok pedig szótlanul ülnek a nagy ebédlőszobában, s csak pillantásaikkal beszélnek.

Egyedül a föld dörgése hallatszik. Az első gaszkavir férfi az egyik lábára támaszkodik, és a másikkal – sarokkal – döngeti a földet, amíg csak bírja; aztán a másik lábával teszi ugyanezt. Hol egyik, hol másik lábával addig folytatja a föld döngetését, amíg össze nem esik a fáradtságtól. Akkor átveszi a helyét a következő, és ő is az eszméletlenségig folytatja.

Három nap, három éjjel ez a dobogás tölti be a katlant. Ha a három nap letelte előtt sor került minden férfira, újra az veszi át a helyet, aki kezdte, és így tovább: a harmadik nap hajnaláig. Addigra már sok a halott, az utolsók csak a véres sarat tapossák. Ez Julomio ünnepe.

Azt mondják, maga Julomio tanította nekik, hogy így tegyenek. Pedig Julomióról szóló történeteik között egy sincs olyan, amelyben arról esne szó, hogy Julomio bármikor is tanított volna nekik valamit. Ha felhívják a figyelmüket erre az ellentmondásra, csak vonogattják a vállukat, és gyanakodva néznek a kérdezőre.

Az egyszarvú a teremtés legszebb és legkülönösebb állata. A gaszkavir nyelvben az egyszarvú a felsőfok képzője és minden hasonlatok legmagasabb foka. A legszebb nő járása olyan, mint az egyszarvúé, pillantása alázatos és fenyegető, mint az egyszarvúé, büszke és kígyózó nyaka, mint az egyszarvúé.

Akit egyszer elragadott az egyszarvú utáni vágy, soha többet nem tud szabadulni tőle. Sokak boldogtalansága, amit nem tudnak néven nevezni, melynek nem ismerik az okát, az egyszarvú utáni, csak még fel nem ismert vágyakozásból fakad. Amint megpillantanák az egyszarvút és pillantásukkal fogva tartanak, boldogtalanságuk megszűnne. Az egyszarvú-vadászok ezekből a boldogságkeresőkből verbuválódnak.

Azt mondják, nincs nagyszerűbb érzés, mint mikor az embert megszelídített egyszarvú követi – ennek az érzésnek hasonlatokba foglalása azonban lehetetlenség: csak azt lehetne ugyanis rá mondani, hogy olyan érzés, mint mikor az embert megszelídített egyszarvú követi.

A vadászok valamennyien abból a feltevésből indultak ki, hogy az egyszarvúvadászatot a gaszkavirektől kell megtanulni, akik – saját állításuk szerint – az egyszarvúak között élnek. Azonban soha, egyetlen vadász és tanulni vágyó sem látott a gaszkavirek körül egyszarvút. Ha valaki megkérdez egy gaszkavirt – miközben az a függőágyában heverészik, feje és teste göcsörtös és varos a rengeteg sebtől, bokája lila és puffadt –, hogy hol van az egyszarvú, a gaszkavir csodálkozva körülnéz, aztán vállvonogatva azt válaszolja, hogy a fene se tudja, az előbb még itt legelészett a függőágya mellett.

VASKOR

Azon a napon, mikor a leandereket behozták a verandára, nehogy kárt tegyen bennük az ígérkező őszi fagy, és úgy teáztak a hosszú asztalnál, ahogy a régi októberi-novemberi napokon, mikor az anyjuk még élt, Eszter hajnalban megint lódobogásra ébredt. Úgy hallatszott, mintha a vízmosás felől áttörve a kerítést lovak vágtatnának keresztül a kerten végig a szilvafák között, át a virágágyásokon, aztán a kőfalon átugorva tovább az elhagyott hengermalom irányába. A zaj hirtelen elült, csak egy vontatóhajó távoli dohogása hallatszott a Duna felől. Eszter felkőnyökölt az ágyban, és kinézett a nyitott ablakon. Éjfél körül ónos eső esett, most nehéz földszag áradt a szobába. Az ég még alig derengett, és az alkonyat óta szakadatlanul fújó szél meg-megrázta a kert végében feketén csillogó szilvafákat.

Mikor még élt az anyjuk, merülőforralóval melegítettek vizet a teához abban a kúp alakú rézkannában, amely a nagyapa egykori fodrászműhelyének kegyeletből megőrzött felszereléséhez tartozott. A csészék a karcsú, orosláncos lábakon álló borotválkozásiasztalon sorakoztak, és a rum is, amiből az anyjuk minden csészébe töltött egy-egy kupakkal, abból az intarziás faliszekrényből került elő, ahol régen a nagyapa különféle hajszeszes üvegeket tartott. A szekrényben még mindig maradt valami a hajszeszek illatából, és ha kinyitották, olyan szag áradt el a verandán, mintha épp az imént távozott volna egy frissen nyírt, elégedett vendég.

Ha kért, egyedül Teca kaphatott még egy kupak „extra” rumot a teába, neki jártak ilyen külön örömök, több ajándék a karácsonyfa alatt, nagyobb torta és több nevetés a születésnapokon, de mindez már rutin, a napok kipróbált része volt,

és senkinek sem jutott eszébe, hogy Tecát tulajdonképpen nap mint nap kárpótolják a bal szemét elcsúfító hályog okozta keserűségekért. Mindenki maga ment a kitöltött teájáért, és a fodrászasztalnál ilyenkor ki-ki szemügre vehette magát a kopott tükörben. Az utolsó években talán egyedül az anyjuk állt a megszokottnál hosszabb ideig a tükör előtt, amíg az átforrósodott csésze égetni nem kezdte a kezét, és amikor leült az asztalhoz, a szemében még percekig csillogott valami idegen fény, mintha egy hosszú utazásról érkezett volna vissza, egy másik időből.

A betegeknek furcsa szaguk van. A házat átjáró szokatlan szagra Első István figyelt fel először, a révészfiú, aki mindig észre szokta venni az ilyen dolgokat. Első István a nevét arról a hajóról kapta, amelyen jegyszédőként kezdett dolgozni abban az időben, amikor a „szent” szó használata nem volt divatban. Ez tizenhat éves korában történt, miután az általános iskolából nyilvánvaló gyengeelméjűsége miatt, számos évis-métlés és megaláztatás után eltanácsolták. Első István kitálalta az emberek gondolatait, megérezte a hajóhoz éjszaka közeledő, víz alatti farönköket, az időpontot, amikor a fecskék indulni fognak, és távoli, idegen emberek sorsszerű találkozásait. Akkor is a kertet a földűttől elzáró kőfal egy leomlott részén keresztül érkezett, a nadrágján rátapadt, sáros moha, a kabátján halpikkely és repkénylevelek. Ezt az átjárót gyerekkorukban használták afféle titkos kapuként, ha Eszterrel és Tecával tiltott helyekre, az elhagyott hengermalom silóihoz, a ménkarámhoz vagy a megáradt Dunához mentek játszani. Első István – bár a gyerekkor elmúlni látszott – továbbra is következetesen ezt a bejáratot használta, ezért a legváratlanabb pillanatokban tudott felbukkanni a kert vagy a ház különböző részein. Egyszer csak ott volt a verandán, áthajolt Eszter válla fölött, mintha az újság társkeresési rovatát

nézné, amit a lány olvasott, és tűnődve, szimatolva megszólalt.

– Rossz szagotok van.

Eszter később úgy emlékezett, hogy ettől a perctől kezdve érezte egészen az anyja haláláig, sőt, a legváratlanabb helyeken néha azután is a betegségrszagot, mintha a szagok között, mint egy könyvben, lapozni lehetne, előre, hátra.

Eszter és Első István viszonya attól kezdve gyökeresen megváltozott: a felszínen maradt a megszokott, pajtáskodó hang, a fiú azonban, valahányszor meglátta Esztert, összerezdült és elcsüggedt, mert valami vádló, kellemetlen fényt látott felcsillanni a lány szemében, mintha őt okolná az anyja haláláért. Pedig Esztert egyszerűen csak rohamszerűen rátoró émelygés fogta el, ha megérezte Első István olaj-, iszap-, Duna-, halból- és gépzsírszagát. A fiú talán ezért adta hangsúlyozottan Tecának a kitömött baglyot, amikor az anya halála után három hónappal váratlanul és csöndben, ahogy szokott, megjelent a verandán. A papírzacskóba csomagolt baglyot a karján tartotta, mint valami törékeny és értékes tárgyat, vagy éppenséggel csecsemőt. Megállt Tecával szemben, aki épp új papírt fűzött az írógépbe, hogy megkezdje a lemásolandó környezeti hatástanulmány nyolcvankettedik oldalát, megállt, és dülledt, kék szemével nyugodtan fürkészte a lány arcát. Teca egyedül Első Istvántól nem vette zokon, ha a beteg szemét nézte. Olyan zavartalanul tudott felpillantani ilyenkor, mintha nem kéne tartania attól, hogy minden idegen szem egyszersmind a tükre is. A dologban a legkülönösebb az volt, hogy mintha két ép szempár találkozott volna ilyenkor.

– Nagyon értékes, ritka és védett madárfaj a bagoly – mondta a fiú monoton, szinte hivatalos hangon, mintha egy rádiót kapcsoltak volna be hirtelen, és Teca elé tette a

csomagot. A zacskóból néhány vörösesbarna, feketével petytyezett toll szállt elő, és dohos naftalinszag öntötte el a szobát.

A baglyot később hosszas tanakodás után a verandán helyezték el, a nagypapa hajszeszes polcának tetején. Az üveg-szemek meghatározatlan érdeklődéssel szemlélték a rendszeresen ismétlődő teaszertartásokat, és a nagy test mindannyiszor megbillent, ha Teca, miután a nővére távozott a verandáról, kikapta a szekrényből az üveget, és sietve kitöltötte magának az „extra” adag rumot.

Az András megérkezése előtti nap az a fajta nap volt, amikor feltétlenül változtatni kell valamin. Az éles, őszi napfény úgy vágott be a verandára, mint egy steril, rozsdamentes szike. Az asztalt közelebb tolták az ablakhoz, felcserélték néhány kép helyét. Teca egy köteg régi magazint, Tiert, Life-ot talált az egyik ruhásszekrény aljában, amelyeket utoljára gyerekkorukban nézegettek a padlón hasalva. Fiókok mélyéről üveggolyók, cserépemberkéék és beszáradt gyurmadarabok kerültek elő. A padló recsegett, mintha nyújtózna, és szerte a házban feléledt a tárgyak anarchikus ösztöne: az ágy és a komód alól, mint hajnalban a harmatgiliszták, régi papírfecnik másztak elő, amelyekre az anyjuk utolsó hónapjaiban a közlendőit felírta: a fecnik márványsajtot, tévéműsort és fájdalomcsillapítót követeltek. Egy polc tetejéről váratlanul levetette magát az évtizedek óta ott porosodó, üvegcsövekből- és gömbökből összeforrasztott inhalálókészülék (az üveggömbök alján beszáradt, kék ragacs), és ezer szilánkra robbant a padlón. A gépi perzsa sűrű bolyhai között még a legalaposabb takarítás után is maradt néhány rejtőzködő szilánk, és amikor Teca meg Eszter feltettek egy régi Omega-lemezt, és táncolni kezdtek a szoba közepén, alattomosan meztelen talpukba fúródott. De ez már este történt. A leandereket addigra behozták a verandára, és öszekötözték a

szétterülő ágakat, hogy jobban elférjenek. A házat betöltötte a növények nyers szaga, és amikor éjfél körül eleredt az ónos eső, Teca azon gondolkozott, hogy Első István már több mint egy hete nem látogatta meg őket, s hogy ennek, mint mindig, most is megvan a maga alapos oka. Hajnalban aludt el, hason guggolva, karjait összefonva a homloka alatt, mint egy macska.

Csak reggel fedezték fel, hogy mindkettejük talpát ugyanott, a nagyujj tövében sértették fel a szilánkok, s hogy mindkét sebtapaszt átvérzett az éjjel, de nem maradt idejük eltöprengeni ezen a különös tényen, mert a verandán András már olyan finom eleganciával hörpölgette a tejszínes kávé, mint a mesebeli utazó, aki idegen városba érkezik.

Ez a nőiesen szőrtelen, selymes és könnyen piruló bőrű fiú, másodunokatestvérük, olyan simulékonyan tudott viselkedni a néhány nap alatt, amit évente náluk töltött, hogy mindig bőven hagyott maga után gondolkodnivalót. Bár gyerekkoruktól ismerték egymást, mindig el tudta játszani a hirtelen betoppanó, ismeretlen férfit. Vele mindenről lehetett beszélgetni, mert minden témában egyformán otthonos volt; egyedül akkor támadt némi súrlódás, amikor Első Istvánra terelődött a szó, András szerint ugyanis a bolondokat, eszelőket és nyomorékokat emberiességi okokból egytől egyig le kéne öldösní, hogy alkalmatlankodó jelenlétükkel, megalázzott, egyszersmind kiszámíthatatlan birkapillantásukkal ne nyomasszák embertársaikat. Eszter ilyenkor legszívesebben felpofozta volna Andrást, de aztán meglepetten kellett észrevennie, hogy Teca semmiféle szempontból nem vonatkoztatja magára a fiú szavait, sőt, azok épphogy nevetést váltanak ki belőle. Aztán Eszter rosszkedvét is feloldotta az a néhány szál őszirózsa, ami András elegáns és praktikus bőr hátizsákjából került elő; a hátizsákról később az is kiderült, hogy néhány cipzár széthúzásával pillanatok alatt barátságos

kis takarófélét lehet varázsolni belőle, amelyre ráfekve a legfinomabb női bőr sem érzi a nedves föld hidegét. Az őszirózsákat egy meghatározhatatlan funkciójú üvegtégelybe tették, ami a fodrászműhely felszereléséhez tartozott, és a virágok lassan feléledtek a meleg szobában. Még Teca is megfedkezett a faksznijáról, hogy minden vágott virágot rögtön a szemébe dob, úgyhogy az őszirózsák még egy hónap múlva is ott száradtak a polcon, a megkocsonyásodott, sárga vízben.

Ebéd után, mikor Teca egyedül maradt a házban, megint olyan furcsán kezdett fújni a déli szél, ahogy csak nagyon ritkán: valahogy irányt változtatott, gellert kapott a dombok között, és az elhagyott hengermalomban a rozsdás csővezetékek olyan hangon kezdtek dúdolni, mint a távoli hajókürtök. Az ilyen szél mindig párás, fejfájdító meleget hozott, ránehezedett a kéményekre, és a kályhákban szétteregetett újságlapokat kellett gyűjtani, hogy a magasra csapó láng kivigye a beszorult füstöt. Fent, a régi ménkarámnál, ahová András és Eszter délutáni kirándulásra indultak, nem hallatszott semmi a hengermalom csővezetékeinek dúdolásából. A szél végigborzolta a gondozatlan kaszálót, arrébb lökött néhány ördögszekeret. Egy elferdült pajtaajtó nyikorgott. A méregzöld boszorkánykörökben csontszínű csiperkék duzzadtak a bolyhos fű között, és a düledező karámban, az agyagos földön apró, borzongó tócsák csillogtak a mélyebb pata nyomokban. Régen, ha feljöttek ide, a lovászmester mindig megengedte nekik, „az agronómusnő lányának és a kis rokkonnak”, hogy felüljenek valamelyik öregebb, szelíd ménre. Tecát és Első Istvánt soha nem hozták magukkal az ilyen kirándulásokra: ha András megjelent, azonnal felbomlott a megszokott Teca-Eszter-Első István hármas. A révészfiú megérezte András jelenlétét és hetekig felé sem nézett a háznak, a folyó mentén kóborolt és aranykori méretű halakat

fogott, Teca pedig gőgösen úgy tett, mintha éppen más ten-nivalója akadt volna; András és Eszter mégis mindig lopva, szökve indultak a ménkarámhoz. Eszter egyedül annyit tett meg, hogy soha nem árulta el Andrásnak a másik, repkénnyel takart bejáratot a kertfalon. Az ilyen kirándulások fejében aztán az anyjuk megfelelő „extra” örömmel kárpótolta Tecát, aki ezt mindannyiszor meg is követelte.

A ménest már két éve Karintiába szállította egy osztrák vállalkozó, aki a csődbe jutott téesztől megvette a területet, de a lovak szaga még mindig érződött a levegőben, mintha épp csak ott legelnének valahol a dombok mögött. Csak a legyek és a böglyök hiányoztak feltűnően, amelyek régen fűrtökben lepték el a karám deszkáit.

Eszter még mindig bicegett egy kicsit a tegnapi üvegszilánk okozta sebtől, de András nem az az ember volt, aki az ilyesmit észreveszi. A sebtapaszon átütő vérfoltra akkor sem figyelt fel, amikor a barna gyapjúharisnyát legöngyölte unokanővére kissé vaskos, de izgatón fehér lábáról, és feltűnés nélkül, hogy ne látsszon készülődésnek, a praktikus hátizsákok gyorsan takaróvá alakította, és ráfektette a lányt. Később, mikor hanyatt fekvé bámulták a hirtelen kitisztult eget, nagyon magasan egy ragadozómadarat vettek észre, amely olyan pontosan rótt a fölöttük köreit, mintha egy rajtuk át-döfő, láthatatlan körző külső szárán mozogna. Már sötétedett, mikor visszaindultak, lefelé oldalazva a meredek domboldalon. „Van ilyen, van ilyen, van ilyen” – mondogatta magában Eszter, és mosolyogni próbált, csak úgy magának. András a vércséről, ölyvekről, rétisasokról magyarázott valamit, amire a lány hasztalanul próbált odafigyelni.

A völgyben a házak ablakai olyan meleg, sárga fénnel világítottak, mintha épp aranycsinálással foglalkoznának odabenn. Teca a hintaszékben ült, a halántékát masszírozta, és ujjai közül néha egy-egy kenyérgalacsint pöckölt a bagoly

felé, amely komor méltósággal álldogált a hajszeszes polc te-
tején. Eszter és András megérkezése kísértetiesen hasonlított
a régi megérkezésekre, csak a lányok anyja nem volt sehol,
aki a feszültséget feloldhatta volna. Ahogy meghallotta a lép-
teiket, Teca azonnal az írógéphez ült, mintha – oldalanként
száz forintért – még mindig azt a terjengős önéletrajzot gé-
pelné, amit letisztázni hozott, és már kora délután elvitt a
pénzügyi előadó. A fiú nem vette észre, hogy egész vacsora
alatt egyedül ő beszélt. A verandán ágyaztak meg neki a le-
anderek és az asztal között, s a fodráskellékek rövid szem-
revételezése után el is aludt, így aztán semmit sem hallhatott
a kétségbeesett és megalázó alkudozásból, ami a belső szobá-
ban a nővérek között a Tecának nyújtandó „extra” örömök
körül támadt.

Éjszaka csendesesen esni kezdett, és esett hajnalban, reggel
és egész délelőtt. A párás levegő nem tehetett jót a hangsze-
reknek, mert a pályaudvaron a tűzoltózenekar tamburma-
jorja, aki valami állami ünnepség főpróbája alkalmából egze-
círozta a zenekart, többször ráordított a fuvolásokra és
trombitásokra, miközben a vonat, amellyel András elutazott,
lassan kigördült az állomásról. A hamis, vontatott katoná-
zene távolról még akkor is behallatszott a házba, mikor Első
István sáros gumicsizmában, halpikkelyekkel borított sárga
viharkabátban megjelent a verandán. Megint a „gyerekkori
bejárón” érkezett, a viharkabát kapucnijában lesodort rep-
kénylevelek maradtak, a könyökén mohos kőmorzsalék. Esz-
ter korán elaludt, csak Teca ült az asztalnál, mereven bá-
mulva az írógép klaviatúráját, mintha a kombinációk
végtelen lehetőségén gondolkodna. Érezte, hogy a háta mö-
gött van a fiú, de nem fordult felé, hagyta, hogy Első István
meleg pillantása átlangyosítsa a tarkóját; aztán mikor né-
hány perc múlva hátranézett, a fiú már nem volt ott, csak a
sáros csizmanyomok látszottak a szőnyegen. Később a

katonazene is elhallgatott. Eszter, mikor hajnalban felébredt, csak az eső kopogását hallgathatta; a lovak többé nem jelentkeztek.

A HAJNALRÓL

I

A görögök Éósznak nevezték. A rómaiak Aurorának – s hogy ilyen hosszú és szép szavuk volt rá, abból rögtön látszik, hogy már nem vették olyan komolyan. Éósz még titánok lánya – Aurora már csak költői dísz gördülékeny elégiákban. Éósz Homérosz láthatóan kedveli és elhalmozza jelzőkkel: rózsásujjú, mondja róla, s hogy aranytrónusú és sáfrányleplű. Sokszor szerepel az Iliászban, hiszen a csaták hajnalban kezdődnek. Ovidius ilyenkor még virraszt és Róma langyos kertjeire gondol.

A hajnal nem ugyanaz, mint a reggel, ez nyilvánvaló. A különbségtétel itt rendkívül lényeges: az a sárgászöld szín, amely elborítja a keleti eget – s amely a hajnal szavunk eredeti jelentése – semmilyen összefüggésben nincs a Nappal, bár ennek a tapasztalat ellentmondani látszik. A hajnal nem a Nap hírnöke, épp hogy neki, a hajnalnak van meg a maga hírmondója és vezetője: Heószphorosz, a Hajnalhordozó. Én őt, Heószphoroszt tartom igazán fontosnak. Ő az első repedés, amely végigfut az égen. Még nem fény, de már nem is sötét. Ő ébreszti fel a kakast és altatja el a denevért. Ő ébreszti fel az elítéltet, akit majd hajnalban végeznek ki. Heószphorosz és Éósz úgy viszonyul egymáshoz, mint az ígélet és beteljesülése.

A reggel az már más, nagyon más. Felkelünk, és feljegyezzük az álmot, amit hajnalban láttunk. Leszedjük a hajnalban megért cseresznyét. Szeretkezünk, mert hajnalban meglódt bennünk a vér. A reggel, az már nem tesz velünk semmit: hagyja, hogy mi cselekedjünk.

II

Hajnalban – Heószphorosz és Éósz idején – valóban történik velünk valami. Nem elsősorban az álmokra gondolok, jöllehet ez sem lényegtelen kérdés, hiszen csak a hajnalban látott álmot tekinthetjük jósáloznak, ellentétben sokak hiedelmével, akik a délutáni álomra esküsznek. (Az sem érdektelen továbbá, hogy csak hajnali álomban repül az ember.)

Ami ilyenkor történik velünk, csak azok ismerik, akik nem sajnálják a fáradságot, és néha, önszántukból végigvirrasztanak egy-egy éjszakát; vagy gyakran riadnak fel hajnalban, de ezt nem használják ki arra, hogy fel is keljenek, egyszerűen csak ébren vannak tizenöt-húsz percig, aztán visszaalszanak.

Hajnalban mintha ütés érné az embert – szelíd, ám ropant határozott ütés. Nem állítanám, hogy ez egy kéztől származik –, sokkal inkább olyan, mintha egy hatalmas szárny kavarta légörvény rázna meg minket. Az akkorra már kiürült gyomor összehúzódik, de még nem éhes, nem követelőző. A vérkeringés megélénkül, és a végtagok bizseregni kezdenek. A gondolkodás kitisztul és hajlamos a meglepő asszociációkra. Az ember félórán keresztül sokkal frissebbnek érzi magát, mint ha jót aludt volna és elégedetten nyújtózkodva kelne ki nyolc-fél kilenc körül az ágyból. Félórányi frissesség után rendszerint zuhanás következik: a reggel nem hagyja büntetlenül az átvirrasztott éjszakát.

Heószphorosz ébreszti fel a madarakat, akik ebben a félórán, amíg pirkadni nem kezd a keleti ég, hangosan és intenzíven csipognak, énekelnek, vijjognak, kárognak – melyik-melyik a maga módján. A békák, ha jól tudom, ilyenkor elhallgatnak. Nyilván a baglyokkal is történik valami, róluk azonban nem mernék semmi biztosat állítani.

Látásunk, ami ilyenkor szokatlan módon kiélesedik, az éledező formákat és színeket kutatja a kertben. Még alig

látunk valamit, de azzal a csodálkozással nézünk ki az ablakon, amely alig akarja elhinni, hogy ez a tömör sötét valamikor tényleg széteszozhat.

Ez Heószphorosz szárnyának érintése: őt és Éószrt csak nézni, bámulni lehet. Majd felkel a Nap, ez az égi szem, s akkor majd ő néz bennünket.

III

A hajnal: a szerelem ideje. Mivel Éósz, titánok lánya, az aranytrónusú, rózsásujjú, sáfrányleplű istennő az ágyába fogadta Árészt, a hadistent, a megcsalt feleség, Aphrodité azzal büntette, hogy örök vágyakozást ébresztett benne. Éósz nimfomániás.

Minden egészséges férfi ismeri a hajnali merevedést. A kamaszok magömlésre ébrednek. A lányok lehelete megtüzesedik, és összébb szorítják a combjukat. A középkor kieszelte a succubákat és incubákat, succubusokat és incubusokat. Ezek az ördögi lények nem jók semmire, a skolasztika lapos osztályozási szenvedélyének termékei. Minden esetben az egyetlen Éószról van szó, aki nimfomániás és biszexuális. A valószínű nő, aki mellett a férfi ébred, hozzá képest mindig csalódás. A lányokkal ugyanúgy állok, mint a baglyokkal, róluk sem mernék semmi biztosat állítani; ha azonban a nő és nő közötti szerelem szépségéből és finomságából indulok ki, talán megkockáztathatom az állítást, hogy a férfiak durva és erőszakos szerelmében ők is hiába keresik a hajnal szelíd simogatását.

A hajnal érleli meg a leghosszabb és legörömtelibb szerelmeskedéseket. Egyszersmind ez a satírok és kéjgyilkosok igazi ideje. A kandúrok ilyenkor énekelnek a legelviselhetetlenebbül. A kancák bőrén ideges remegés fut végig, félre-csapják a farkukat, és kitágult orrlyukakkal szimatolják a

vérszagú levegőt. A vágásra nevelt bikák ilyenkor törnek ki az istállóból, lánctól felsebzett, vérző nyakukon vonszolva a jászolt.

IV

A hajnal: az erőszak ideje. Nemhiába volt Éosz szeretője Árész: szerelmüknél már csak tetteik véresebbek.

Homérosznál hajnalban kezdődnek a csaták – nagyon helyesen. Ismereteim szerint minden esetben súlyos vereséget szenvedett az, aki délben, netán délután kezdett csatázni.

Aki nem kel hajnalban, kimarad néhány tapasztalatból: a hajnali ébredés pállott szájszagából, és mindabból az erőszakból, ami általában a hajnalhoz és az ekkor kelő emberekhez tartozik – a fegyverek zúgóját zavartan csattogtató katonák hallgatásából kivégzés előtt; a túlfűtött, neonfényű orvosi rendelők durva fertőtlenítőszagából; a vörös fénypontokból, amelyek a cigarettákon felizzanak a derengésben.

A hajnalban kelők tele vannak elfojtott dühvel. Torokgyilkos kommersz cseresznyét isznak, és megvágják magukat borotválkozás közben. A hajnali buszok sáros hókásával fröcskölik le a merengő járókelőt. A böllér hajnalban szúrja le a disznót. Hajnalban indulnak a vadászok, és dolgoznak a vágóhidak.

Az erőszak nem annyira Héószphoroszé, mint inkább Éószé. Éosz szerelmi őrzöngésében elragadta Oriónt és Kephaloszt. A hajnal színe megegyezik a vér színével – az alkonyat színe inkább a vénás, sötét, fáradt, míg a hajnalé inkább a friss, artériás vérre emlékeztet. Az előbbi lassan csordogál – az utóbbi lüktetve spriccel szét az égen.

Éosz hideg, vérszomjas, harcot sugalmazó nő. Lady Macbeth hajnalban veszi rá férjét a gyilkosságra. Hosszú vajúdás

után hajnalban végre megszülnék a nők, csecsemőjük ordítva, üvöltve kapaszkodik az életbe.

A hajnalban kelők fogcsikorgatva, dühöngve akarják beharapni az életet, de délutánra már csalódottak és kiábrándultak.

Nemhiába van hajnalban a leghidegebb. A kályhákban ilyenkor kialszik a tűz, és a haldoklók feladják.

A hajnal elhiteti velünk, hogy ez a nap végre a miénk lesz, hogy ma megtörténik vagy éppen elmúlik, ma kiderül, elfelejtik, sikerül, megbocsájtják, észreveszik, megadják, eljön – ma, ma biztosan, mikor máskor, ha nem pont ma. Aztán feljön az égre a Nap, ez a félszemű, cinikus bölcs, és túlfűtött vágyaink beteljesíthetetlenségétől megszégyenülve már nem tudunk a szemébe nézni.

V

utólagos megjegyzések

Milyen kár, hogy a boszorkányszombatok épp hajnalban érnek véget. Ha a kakas, ez a józan szörnyeteg, nem kontárkodna a dolgokba, ilyenkor kezdődhetne a legvadabb orgia.

Hajnalban mardos legmetszőbben a lelkiismeret. Margit hajnalban választja Faust helyett: a halált.

Hajnalban feltámad a szél. Ez az első szerelmes lehelet, a Földanya lihegése.

Irodalmunkban két komoly szakértője volt a hajnalnak: Krúdy Gyula és Kosztolányi Dezső. Vörösmarty is tudott róla egyet-mást.

Rarissima templa per orbem – mondja Ovidius. Éósznak van a legkevesebb temploma.

Ritkán áldozz neki, és ne légy korán kelő.

A KÖLTŐ ÉS A GYILKOS

Amikor 1651 októberének utolsó napjaiban Bécsben megjelent a Szigeti veszedelem, Köpcsény várában Listius László báró felesége, az alig tizennyolc éves Bánffy Hedvig éppen haldoklott. Dús, szőke haja kibomolva terült szét a párnákon, mintha arannyal öntötték volna le az ágyat. Húgy- és vérszag töltötte be a szobát, és valami meghatározhatatlan fény, amely talán Bánffy Hedvig megalázott testéből áradt. A beteg felügyeletével megbízott borbély, aki fiatal éveiben néhány hónapig medicinát tanult, ezért hagyományos feladatain túl érvágást és gyógyszerkészítést is vállalt a környéken, pontosan tudta, hogy Bánffy Hedvig betegségéhez bizonyos természetellenes nemi aktusok és szerelmi segédeszközök okozta belső sérülések vezettek, valamint egy különösen erős bűgátópor, amely kőrisbogár-örleményen kívül kínai ópiumot és különféle, nehezen azonosítható növényi kivonatokat tartalmazott; hallgatásra nem az orvosi titoktartás, hanem az a harminc aranytallér kötelezte, amelyet Listius László sokatmondó pillantással nyújtott át. Mikor a bécsi nyomdász lezárta a Szigeti veszedelem példányait tartalmazó utolsó ládát is, hogy a rakománnyal rövidesen elinduljon a szekér Csáktornya felé, ahol a horvát bán nagyszabású politikai terveken törte a fejét, Bánffy Hedvig rettenetes kínok között kiszenvedett. Listius László – szokása ellenére – nem volt kíváncsi a halottra: az alig negyven kilót nyomó hófehér testet éjjel, úgyszólván titokban földelték el. Az éjjeliőr, aki ezen az éjszakán kampós botjával Köpcsény utcáit járta, valami szokatlan csúszósságot tapasztalt a köveken: taplót gyűjtött, ujját az utcakőhöz érintette, majd megnyalta. Vér – állapította meg. Mire fellármázta a várost, az utcák újra szárazak voltak,

vérnek nyomát sem lehetett látni. (Még szerencse, hogy öreg ember – gondolta, a rejtély megoldásán különben egy egész életen át töprenghetne.)

A Szigeti veszedelem egyik bőrkötéses példánya egy év múlva jutott el Listius Lászlóhoz, amikorra Bánffy Hedvig jó-tékony szelleme végképp a semmibe enyészett. A báró heteken át csak a könyvet olvasta: ahogy a végére ért, kivörösödött szemmel újrakezdte, megint és megint újra, s közben csontig marcangoló féltékenység járta át. Végül betéve tudta az eposzt, és hol dühtől fuldokolva, hol gyönyörűségtől elcsukló hangon kiáltotta bele sorait az acélkék mosoni éjszakába. Az új feleség – akit csak azért hívtak Évának, nehogy kétsége legyen bárkinek afelől, hogy a történelem önmaga farkába harapó kígyó (önnön farkukba harapó kígyók füzére egy barbár isten nyakában) –, nem értette ezt az új szenvedélyt. Megpróbálta férjét visszatéríteni a helyes útra, és Krakkóból hozatott örömlányokat, akik csacsogásukkal, ólommal fehérített arcukkal és csillapíthatatlan szerelmi étvágyukkal Vénusz ligetévé varázsolták a megfeketült, komor várat. Közben megérkezett a nagyságos mama levele Erdélyből, amelyben beszámolt fiának a birtok helyzetéről, a Fejedelem jóindulatáról, és a Szigeti veszedelem mihamarabbi elolvasására buzdította. László fiam, neked is meg kéne már találnod a nagyszerű képességeidnek megfelelő tárgyat: szép, szép dolog a köpcsényi uradalom sorsával törődni, de a Listiusok valamennyien országos méltóságok voltak, papok, költők és jogtudósok. Krisztusi korban vagy, ne hagyd veszni tehetséged, amelynek kiművelésére anyai lelkem oly sok aggodalmát fordítottam.

Listius László bezárkózott a toronyszobába, és munkához látott. A mohácsi vészt választotta megírandó eposza témájául, és a ködös hajnalokon a Szeplőtlen Szűzhöz imádkozott, hogy adjon neki elég erőt terve megvalósításához. Körülvette

magát könyvekkel, s a behabzsolt oldalak párlataként lassan megjelent előtte a mohácsi csatamező, az aljas és élvezeg Szu-lejmán és Lajos király, Isten szolgája. A lúdtoll úgy szaladt a papíron, mintha nem is Listius László keskeny zsebmetsző-keze vezetné: három hónap múlva készen állt a letisztázott kézirat. Listiust éjszakánként elöntötte a rettegés, hogy va-laki beoson az ablakon és elpusztítja művét: mikor aztán gyertyát gyújtott, és megpillantotta a kéziratot az asztalon, megkönnyebbülten felzokogott.

A Clades Mohachianae 1653-ban jelent meg Bécsben; ér-tetlen ümmögés fogadta. Senkinek sem volt már kedve a hon elvesztésében isteni büntetést látni, a törökben Isten büntető jobbját, senki sem volt kíváncsi egy gyenge kezű és tehetség-telen király apoteózisára. Az pedig kifejezetten visszatetszést keltett, ahogy eposza függelékében Listius László, akit a bécsi udvar – apja Bethlen Gábor szolgálatában szerzett érdemei miatt – talán joggal mellőzött, olyan elcsépelt és üresen kongó frázisokkal dicsérte a császárt, hogy azokból a határ-talan elismerésvágyat leszámítva nem lehetett kiolvasni semmiféle költői, még kevésbé emberi erényt. Egyedül a nagyságos mama küldött egy lelkendező levelet; mint írta, kí-vülről tudja a Cladest, s nagy gyönyörűsége telik benne.

Listius László miért, miért nem, dührohamot kapott, Is-tent és a szenteket káromolta, majd olyan válogatott átkokat szórt Zrínyi Miklósról, hogy a krakkói kurvák, akiket Éva férje felvidítésére küldött a toronyszobába – anélkül, hogy tudták volna, miről van szó –, ijedtükben sírva fakadtak.

A depresszió hónapokig tartott, és Listius senkit nem tűrt maga mellett, kivéve egy visszataszítóan csúf öregasszonyt, akinek a szifilisz az egész arcát szétroncsolta, de mindenféle boszorkányságokhoz értett, s a bárót a démonok közt tett utazásának történeteivel szórakoztatta. Egy reggel hosszas titokzatoskodás után elmesélte, hogy álmában megjelent egy

ősz öregember, tetőtől talpig páncélban, kezében könyvvel; az öregtoronyhoz vezette, és a földre mutatott: ő lenézett, és a földben, amely abban a pillanatban áttetszővé vált, mintha csak üvegből lett volna, három csillogó aranypénzt pillantott meg. A szolgák a kérdéses helyen nekifogtak gödröt ásni, és fél méter mélyen valóban előbukkant a három arany. Listius – akinek az utóbbi időben (nem utolsósorban Éva asszony esztelen költekezése miatt) jövedelmei jócskán megcsappantak – vérszemet kapott: az öregasszony útmutatásai alapján az egész környéket feltúrták, de néhány foszladozó tatár süveget, rozsdás kardot és Antoninus Pius-kori, alacsony ezüstartalmú denariust leszámítva nem találtak semmit. Tartva a várúr bosszújától az öregasszony még idejekorán elszelelt, és Listius csak ekkor jött rá, hogy az állítólagos álomban szereplő öregember megszólalásig hasonlított a dédapjáról, Listius Leonádról készült festményre, az aranyakról pedig kiderült, hogy alig tizenöt éve verték azokat Bécsben. Az öregasszony egész vagyonkáját áldozhatta a kockázatos vállalkozásra, hogy megtartsa magát a báró kegyeiben.

Néhány hónap múlva tűzvész pusztított a várban. A tűz a konyhában keletkezett, az erős szélben gyorsan harapóztak a lángok, és rövidesen a toronyszoba is kigyulladt, ahol a Clades féltve őrzött kézírata lapult. Listius hol a vétkest követelte őrjöngve, hol még több és még több vízért sikoltott: a toronyból hárman zuhantak le, mivel az ostromokhoz használatos, kampóra csomózott kötelek, amiknek segítségével megpróbáltak fölkapaszkodni, lángot fogtak. A tűznek végül egy hirtelen jött zivatar vetett véget, ami – később ez a hír terjedt el – menyét vagy farkas formájú lilásfekete felhőből zúdult a várra. Listius fölrohant az elüszkösödött lépcsőn, és a beomlott tetőszerkezet roncsai alatt rátalált eposza – csodálatos módon – szinte sértetlen állapotban maradt kéziratára. Az eset a bárót mélyen megrendítette: felsejlett előtte a

jövő, mikor a Clades Mohachianae rajongó csodálattal tölti el az embereket, és már senki sem emlékszik a csáktornyai gróf fércművére.

A torony újjáépítésének idejére Listius átköltözött a vár keleti szárnyába, amely már évtizedek óta lakatlanul állt, s a szolgák szerint gonosz lidércek tanyáztak benne. Ekkor nyitatta ki azt az elfalazott szobát, ahol boldogtalan emlékezetű nagybátyja, akit több mint ötven éve pénzhamisításért végeztek ki Pozsonyban, hasztalanul próbálkozott az aranycsinálás mesterségével. István halála után a laboratóriumból – vélhetően a rothadásnak indult oroszlánvér és más, az aranycsináláshoz nélkülözhetetlen anyagok miatt – rövidesen olyan bűz áradt, hogy jobbnak látták befalazni az ajtót, mivel senki sem vállalkozott arra, hogy a rejtélyes lombikokhoz, üstökhöz és egyébekhez akár egyetlen ujjal is hozzáérjen. Mikor a kőművesek áttörték az ajtót, és ötven év után az első tétova fénysugár behatolt a laboratóriumba, Listius László döbbenten hőkölt hátra: a szobában mindent vékony aranypor borított, a lombikokat, az üstöket, a könyveket és magának Listius Istvánnak az arcképét, amely furcsa mosolyra húzott szájjal szemlélte a késői utódot. A báró munkához látott: áttanulmányozta nagybátyja feljegyzéseit, Albertus Magnus, Nostradamus, Agrippa, Paracelsus és a többiek oroszlánvérszaggal átitatódott könyveit (a lapok közül finom aranypor permetezett), s néhány hónap múlva kellőképpen felkészültnek érezte magát, hogy hozzáfogjon az érdemi cselekvéshez. Az alapanyagok beszerzésére hihetetlen pénzt áldozott: Gibraltárról hozatott nagy testű szalamandrákat, Britanniából druidák porrá őrölt csontjait és Jeruzsálemből egy szilánkot a Megváltó keresztjéből. Aztán egy délelőtt (az őszi napfény laposan tűzött be az ólomüveg ablakon) egy láda mélyén apró nefritdobozt talált: tetején ez az egy szó állt görög betűkkel: ON. Ha hinni lehet bizonyos feljegyzéseknek, történetünk

akár itt véget is érhetne: a dobozban ugyanis Listius László egy legyet talált, nagybátyja spiritus familiarisát, aminek elkészítéséhez Istvánnak vagy az ideje, vagy az elszántsága hiányzott, hiszen a spiritus familiaris (amely közvetít gazdája és a démonok között, sőt, alkalmasint felveheti a gazdája alakját, s helyette cselekedhet) életre keltéséhez egy élő embernek kell a lelkét adnia. Amennyiben tehát hitelt lehet adni ennek az információnak (amelyet Listius László bűnperének iratai között Riebstein Jánosné Mária Magdolna tanúvallomása tartalmaz), a történet azzal ér véget, hogy Listius László feláldoz egy kislányt, lelkével életre kelti a spiritus familiarist, mely ötven évi várakozás után végre belépve a világba felveszi Listius László alakját, s minden, amit a történelem a báró tetteiként tart számon, nem egyéb, mint e démon meszterkedése, aki híven Legfelsőbb Ura szándékaihoz, bemocskolja a köpcsenyi várúr hírét. Ezek szerint pedig Csergheő Gézának, a heraldikusnak van igaza, aki fura kis irományában (Csergheő Géza: Listius a költő s a gyilkos két személy, Századok, 1889) azt iparkodik bizonyítani, hogy Listius László, a gonosztevő, szodomita és pénzhamisító nem azonos Listius Lászlóval, az emelkedett lelkű költővel, amit a pusztá tény is bizonyít, hogy ha egy személyben lett volna költő és gonosztevő, nem írt volna szép költeményt Szűz Máriához, gonosztevők ugyanis ilyesmit nem tesznek.

Mindez azonban nehezen hihető, s valószínűleg nem egyéb Riebstein Jánosné Mária Magdolna hisztérikus képzelgéseinél. Listius Lászlót ebben az időben két dolog érdekelte: az aranycsinálás és meddő házassága. A helyzet ugyanis az volt, hogy jóllehet a báró heves és változatos szerelmi életet élt (amely elől nem menekülhettek sem a cselédnányok, sem a várhegy sziklás lejtőin legelésző kecskék, sem a széles tomporú, kövér tehének – panaszos bőgésük betöltötte a környéket a várúr éjszakai kiruccanásainak idején), a magja

terméketlen volt, akár a hévíz. Pedig nagy szükség lett volna utódra: Listius betegesen félt a gondolattól, hogy nehezen, érdekházasságokkal és okirathamisításokkal megszerzett birtokai esetleg gyűlölt bátyja, János gyermekeire szállhatnak. A mentő ötlet Éva fejéből pattant elő, aki az aranycsináló vegyszerektől pergamenszínűre aszott férje oldalán álmatlanul hevert és kancsal szemével a sötétet fürkészte. Bécsbe utazott, és néhány hét múlva egy teherbe esett utcalánnyal érkezett vissza, akit állapota miatt kirúgtak a bordélyházból, és Éva egy külvárosi kórházban vásárolt ötven aranytallérért. A nő nyeszlett kis béka volt, rémült bagolyszemétől mindenki hideglelést kapott, hegyesen domborodó hasa azonban kétségtelenné tette, hogy a méhében fiút hord. A környéken elhíresztelték, hogy Éva asszony gyermeket vár, Listius Jánosékhöz pedig külön futár ment a díszes keresztelői meghívóval. A szülés idején kitárták a bárói hálószoza összes ablakát, hogy verjék csak fel a környéket Éva sikolyai. A gyermek szerencsés világrajöttét tizenkét ágyúlövés adta hírül, és a selyempólyába burkolt újszülöttet maga Listius László mutatta föl az ingyenes borosztás hírére összesereglett parasztnak. Az öröm azonban nem tartott tovább egy hétnél: a keresztelő előtt két nappal a csecsemő meghalt: düledt szeme és megfeketült nyelve fojtogatásra utalt. A gyanú rögtön a valódi anyára terelődött, aki a szülés után a régi jégveremben húzta meg magát, ott énekelgetett valami lehetetlen dél-tiroli dialektusban. Listius dühében saját kezével fojtotta meg: nyeszlett testéhez képest a nőben hihetetlen erő volt, és a báró még hónapokig viselte az arcán a bécsi utcai harcokban edzett körmök nyomait. Egyébként is minden balul ütött ki: a hosszú hónapok munkáját felemésztő párolás, vegyítés, hevítés és szárítás végeredményeképp gyanús anyag csöpögött ki a lombik száján, amely csak a színében emlékeztetett aranyra, amúgy nyúlós volt, ragacsos és elviselhetetlen

bűzt árasztott. A nagyságos mamától pedig újabb levél érkezett, mély szomorúságát fejezte ki a gyerek halála miatt, és mellesleg megemlítette, hogy hallott bizonyos pletykákat, amelyeknek ő természetesen nem ad hitelt, de azért, kérlek, drága fiam, nyugtass meg afelől, valóban alaptalanok-e.

A tikkasztó nyár után eljött az ősz, az omladozó váron átfújtak a szelek, és Listius László megbánta bűneit. Három nap, három éjjel étlen-szomjan, zokogva hevert a hideg kőpadlón, a Szeplőtelen Szűzhöz imádkozott, aztán a várbörtönbe záratta magát, a gyilkosok közé. Ádám óta ő a legaljasabb ember – mondogatta; terhe a földnek – tette hozzá, Homéroszt idézve. De a Gonosz egy gyermekgyilkos képében – öregember, aki már harminc éve lakta a nyirkos cellát, s fogatlan szájából a pokol bűzeit lehelte Listius László arcába – meggyőzte a bárót arról, hogy méltatlan hozzá az ilyen viselkedés, és különben is, az Égi Trón üres, kezdetektől fogva az, s ha valóban akar valamit, domine magnifice Listius, hát nyúljon hathatósabb eszközökhöz.

A gyermekgyilkost még aznap hajnalban kivégezték – a hóhér csak a harmadik csapásra tudta leütni a fejet, ami őszinte csodálkozással töltötte el, hiszen amúgy Moson vármegye legjobb hóhéra volt – és Köpcsény várában különös események sora vette kezdetét. Október közepén eltűnt a faluból egy kislány, bizonyos Mink Luca. Azt mondják, szőke volt, és szépen tudott énekelni. Három hét múlva a tó északi, mocsaras részén a nádvágók egy kezet találtak: az anyja esküdött, hogy a kéz Mink Lucáé, de senki sem hitt neki: a kéz ugyanis egy apró, kétélű bárdot szorongatott. Eljött a tél, és a kislányt mindenki elfelejtette, eltűnését a vándorcigányokra fogták. Az egyetlen említésre méltó esemény az volt, hogy januárban a szokottnál jóval több farkas jött le a hegyekből. Szemük éjszakánként zölden parázslott a sötétben, üvöltésüktől nem lehetett aludni. Köpcsény vára

elcsendesedett: a várúr egész télen nem mutatkozott, csak Prágából érkezett egy szekér, rejtélyes rakománnyal: a leszíjazott, acélpántos ládák tartalma számos találgatásra adott okot. Tavasszal kőszáli sas-pár rakott fészket az öregtoronyban, amelyet már IV. Béla idejében sem használtak, s építőjének Attilát tartották, a hunok királyát; ám ezt a kedvező előjelet semmi kézzelfogható, örvendetes esemény nem követte. Eljött a nyár, és Listius Lászlót még mindig nem látta senki. A család krónikása (mantovainak vallotta magát, de valójában Szerbiában született, s a származása körül egyéb dolgok sem voltak rendben), akit Listius még a nagyapjától örökölt, s aki évente csak egyszer-kétszer bújt elő a kuckójából, hogy megérdeklődjön, milyen évet írnak, milyen hónap van s az Apokalipszis lovasai feltűntek-e már a keleti égen, a következő fejezet megírásával egyelőre kivárt. Aztán mintha minden egyszerre akart volna megtörténni: a nyári napforduló éjszakáján – miközben a hold olyan baljós-vörösen hajózott át az égen, hogy a pásztorok a fejükre húzták a szűrűket, nehogy megtalálja őket a rontás –, éjfél körül dübörgés hallatszott a toronyból. Az ablakokon át – amelyekből sosem látott hideg, kék fény vetült a várudvarra – sűrű füst gomolygott elő, s közben hallatszott, ahogy Listius László összefüggéstelen szavakat kiabál – egyesek szerint az eposzát szavalta, valaki esküdött rá, hogy Agrippa von Nettesheim De occulta philosophia című művének első könyvéből a hatvankilencedik fejezetet –, majd követelőző hangon különféle kérdéseket tesz föl, melyekre nem érkezett hallható felelet. Aztán minden elcsendesedett, és Listius László letántorgott a toronyból: tartása görnyedt volt, a haja sárgásfehér, arca ólomszínű és beesett.

A történetek híre eljutott egészen a nádorig. Vádak még nem fogalmazódtak meg, mindössze annyi, hogy Listiusnak nem ártana a körmére nézni. A nádor azzal utasított vissza

minden kezdeményezést, hogy a Listiusok hóbortosak és különcök, de amúgy teljesen ártalmatlanok s ráadásul hű alattvalók. A dolgok akkor vettek más irányt, mikor a báró távollétében a toronyban egy kislány mumifikálódott holttestére bukkantak: a testet nyilvánvalóan megcsonkították, szíve helyére smaragdot helyeztek, méhébe szalamandrát. A holttestben még így sem volt nehéz felismerni Mink Lucát. A nádor magához rendelte Listiust, aki azzal védekezett, hogy a holttest egyiptomi múmia, s egy prágai zsidótól vette: a nyomozás annyit derített ki, hogy a kérdéses időben Prágában valóban kereskedett hasonló cikkekkel egy szicíliai zsidó, valamilyen Baruch, akinek azonban már két éve nyoma veszett. Mégis mindenki szívesebben adott hitelt ennek a variációnak: Listius szabadon elmehetett, attól fogva azonban állandó gyanakvás vette körül.

Kerekes Menyhért, Moson vármegye érdemes alispánja a gyűlölt testvérrel, Jánossal együtt titkos nyomozást indított. Fenyégetéstől és megvesztegetéstől sem riadtak vissza, és rövidesen jókora, tanúvallomásokkal megtámogatott bűnlajstrom állt rendelkezésükre. A vádpontok: szodómia, gyilkosság, zsarolás, méregkeverés és fekete mágia. Néhány hét múlva a bárótól küldönc érkezett Listius Jánoshoz. A küldönc zavartan viselkedett, és anélkül, hogy megmondta volna, voltaképpen miért is küldték, még az éjszaka beállta előtt elosont: másnap reggel a szolgálólány, aki a vizet szokta húzni a kútból, és a szép, tavaszi reggel örömeire felfrissítette magát egy hűvös korttyal, rosszul lett és néhány óra múlva meghalt: próbaképp megittattak a kútvízzel egy kutyát, az is hasonló sorsra jutott: Listius János családján rettegés lett úrrá. A nádornál újabb vizsgálatot kezdeményeztek a köpcsényi várúr ellen, de Wesselényi egyre csak halogatta a dolgot: később kiderült, hogy alig két héttel korábban Listius László jelentős összeget kölcsönzött neki, és biztosította: nem kell sietnie a

pénz visszafizetésével. Csak kevesen tudták, hogy a Wesselényi megvesztegetéséhez szükséges aranyak előteremtéséhez Listius elzálogosította Bánffy Hedvig egész hozományát. Mert akármi is történt a toronyban a nyári napforduló éjszakáján, a báró vagyona egy gramm arannyal sem gyarapodott, sőt, újabb birtokrészt kellett elzálogosítania azért, hogy Éva ismét megpróbálkozhasson a korántsem kockázatmentes gyerekszerzési akcióval.

A szekeret, amellyel Bécsbe utazott, borszállító kocsinak álcázták, Éva egy százsz borkereskedő özvegyének adta ki magát, és heteket töltött az alkalmas prostituált kiválasztásával: végül egy nagy darab korzikai lány mellett döntött, akinek olajos barnán csillogott a bőre, olyan izmai voltak, mint egy birkózónak, és anyanyelvi szinten káromkodott magyarul. Nyolchektós hordóba bújtatva vitte Köpcsénybe, ahol aztán mindent ugyanúgy szerveztek meg, mint korábban, csak a hírverés volt nagyobb valamivel. A gyerek szerencsésen megszületett, a keresztelőre azonban – vélhetően az érdeemes alispán és Listius János aknamunkájának eredményeképp – alig néhányan jöttek el. Még a nagyságos mama is tüntetően távol maradt, mindössze egy rövid levélben tudatta a fiát, hogy mélységesen csalódott benne, s hogy a Listiusok egytől-egyig pokolravalók. A korzikai lányt – aki valahogy eltájolta magát, és olyan otthonosan mozgott a várban, úgy parancsolgatott a szolgáltnak, annyi figyelmességet pazarolt Listius Lászlóra, mintha várúrnői szerepre pályázna – a báró titkára és bizalmasa, Riebsztajn János ölte meg: holttestét az előző lányé mellett rejtették el a lovagterem padlásán, ahol az évszázadok óta gyűlő por már egy méter magasan állt.

Eljött 1660 tele, és a báró engesztelhetetlenül meggyűlölte az egész, Isten teremtetten világot. A gáztettek leplezésére annyi pénzt kellett költenie, hogy vagyona úgyszólván semmivé zsugorodott, még a főúri életmód látszatának

fenntartása is komoly gondot jelentett. Éva meg furcsán kezdett viselkedni: a szokottnál is jobban kancsított, sóhajtozva járkált a fűtetlen folyosókon és valami őrlőkövet emlegetett, amit állítólag az anyjánál hagyott. Listius László idegeit felőrölte a vár örökös némasága: csak a laboratóriumban zördültek meg néha a dobozok, amelyekben a druidák porrá őrlött csontjait őrizte. Rémálmaiban tehenek szültek neki kecskeszarvú, bivalyfekete szörnyszülötteket. Időnként, hogy elszórakoztassa magát, az eposzából mondott fel részleteket, s csak később döbbent rá, hogy valójában a Szigeti veszedelem gyűlölt sorait szavalta. Végül megint rég halott István nagybátyja sugallta a mentő ötletet: ha aranyat nem lehet teremteni, akkor hamisítani kell.

Terve megvalósításához azonban a köpcsényi várat nem tartotta alkalmas helyszínnek: viselt dolgairól túl sokat tudtak már a környéken, elszegényedése nyílt titok volt, ráadásul a nádor jóindulata vélhetően csak addig tart, amíg még nagyobb vesztegetési összeget nem ajánl fel neki valaki. Listius László még a tavasz beállta előtt Bécsbe utazott: a hófoltok a domboldalakon csalogató gyémántokként csillogtak a vakító január végi napfényben, az árkok fedezékében arany-szőrű rókák loholtak zsákmány után.

A külvárosban bérelt házat, és néhány heti előkészület után hozzáfogott a pénzhamisításhoz: az alkimisták műveiből annyit megtanult, hogyan lehet a rezet vékonyan befuttatni arannyal, és mennyi ólom kell hozzá, hogy a súlya megtévesztő legyen. Nappal a bokros hivatali teendői után járó magyar arisztokratát játszott, éjszaka a pince magányában futtatta arannyal a rezet. A munka végeztével hajnalonként elment a városon kívül eső kuplerájba, ahol olcsón kínálták bájaikat a császári városból ilyen-olyan okból kitiltott örömlányok. Sajátos kéréseit egy török öregasszony teljesítette, és Listius László itt követte el a hibát: egy kirúgott rendőrségi

besúgó, bizonyos Hans, aki élete céljául tűzte ki, hogy visszahízelgi magát az udvar kegyeibe, s akinek mellesleg a báróéhoz hasonló vonzalmak voltak, szenvedélyének csillapításáért ugyancsak a török öregasszonyhoz járt, és hamar felfigyelt a hamis aranyakra. Egy hét sem kellett hozzá, és a minden részletében felderített ügyet úgyszólván tálcán kínálta föl a kancelláriának.

Bécs városa Listius Lászlót többszöri, nyomatékos felszólítás ellenére sem adta ki a magyar rendeknek. Az ítélet: pallos általi halál. Nem mér az nagy bánhoz közel menni senki – szavalt Listius a verpadra lépve. A hóhérsegéd – tizenhét éves, sápadt, nyurga fiú volt –, aki ezen a kivégzésen debütált, tettétől annyira elborzadt, hogy az egyház szigorú tiltása ellenére titokban egy réztallért helyezett Listius László levágott fejének nyelve alá, hogy a halottnak legyen mivel megfizetnie az alvilági révészt.

A VÁROS AZONOSÍTÁSA

Johannes da Pentone, a személyeskedő aforizmáiról híres apát, IV. Béla ifjúkori gyóntatója és Pseudo-Castorides Flagellum Virginis című művéhez írt, kivonatolva fennmaradt kommentárok szerzője, akit két pápa is kiátkozott, először II. Pius, majd rögtön utána V. Kelemen, a De Avernii canum morsu (1) című, elveszett traktátusában elbeszéli egy különös élményét, amelyben 1247. május tizennyolcadikának hajnalán volt része (2). Épp egy nagyobb társasággal tartott hazafelé a fontenerói fogadóból, ahol Raguzai Henrik konstantinápolyi hadjáratának esélyeit taglalták. A hajnal szokatlanul hideg volt, sőt, a későbbi események ismeretében bátran ki lehet jelenten: vészjóslóan hideg. Johannes da Pentone összehúzta magán fekete köpenyét.

Előtte Leukaridis, a hájas, áruló görög és Paolo Scorfizzi, a velencei zsoldosok kapitánya haladt élénk beszélgetésbe merülve. Leukaridis, az áruló görög a konstantinápolyi erődítési munkálatok során elkövetett sikkasztásokról számolt be a velenceinek, nevezetesen, hogy gyakorlatilag semmi meszet nem kevertek a habarcsba, így a fal úgyszólván egy ujjal lerombolható. A velencei sűrű fejbólintgatásokkal nyugtázta a mondottakat, és közben meg-megigazította impozáns vidrasapkáját. Johannes da Pentone, minthogy egyre jobban fázott, azon gondolkozott, hogy kölcsönkéri Scorfizzitól a vidrasapkát, de aztán eszébe jutott a velenceieknek az a kellemetlen szokása, hogy a hajukat és a fejbőrüket a lepényhal egy bizonyos mirigyének váladékával kenik, hogy ne kopaszodjanak, és letett tervéről (3). Nem volt kedve bekapcsolódni a beszélgetésbe, ezért néhány lépéssel hátramaradt,

csak a szolgája lépdelt mellette a fáklyával, egy néma montenegrói fiú.

Ahogy a többiek beszélgetése lassan elhalkult, s már csak fáklyáik imbolygó fénypontjai látszottak, Johannes da Pentone megnyugodott, pontosabban ráébredt, hogy egészen addig nyugtalan volt, szokatlanul és megmagyarázhatatlanul nyugtalan. Hiába töprengett, képtelen volt rájönni, hogy nyugtalanságát mi okozhatta. Dolgait rendben tudhatta: Pseudo-Cas-torides kommentárjaival jól haladt, az érseki palotába megérkeztek Havasalföldről a különlegesen puhított medvebőrök, és nem egészen három hét hiányzott, hogy ő, Johannes da Pentone, betöltse harmincharmadik életévét.

Ekkor érték arra a mészkősziklával borított lapályra, amelyet a népnelv a Szelek Völgyének nevez. A nagy, fehér sziklák úgy heverték szanaszét, mint Lucifer a támadás előtti utolsó pillanatban kővé dermedt, lázadó hadserege, s most, a fáklya imbolygó fényében megelevenedni látszottak. A néma montenegrói fiú önkéntelenül is közelebb húzódott a férfihoz, aki azonban ingerült kézmozdulattal arrébb taszította.

Ekkor támadt fel a szél: először csak enyhe borzongás futott végig a füvön, a következő pillanatban már orkánként süvöltött, port és ágakat sodorva magával. A fáklya lángja megnyúlt, mintha el akarna szakadni, aztán ellobbant, s csak a forró gyanta sistergése hallatszott a hirtelen beállt szélcsendben. A holdat felhők takarták, csak néhány nagyobb szikla fehér foltja derengett a sötétben. A többiek már messze járhattak, valahol a caviatóri falnál. Távolról kutyaugatás hallatszott.

Johannes da Pentone megpróbálta kitapogatni az utat, amely – úgy emlékezett – általában jól láthatóan kirajzolódott a sziklák között. Lassan, oldalazva lépkedett előre, a lábával tapogatva a talaj egyenetlenségeit, ám

eredménytelenül: az ösvényt, amely a szél feltámadásának pillanatában még ott volt a lábuk alatt, mintha benőtte volna a fű.

A montenegrói fiú nyüszített félelmében, lekuporodott a földre, és tenyerével meztelen lábszárát csapkodta. Az apát megragadta a fiú vállát, megpróbálta felrángatni a földről, és közben halkán, magyarul káromkodott. És ahogy így bajlódott a fiúval, egyszer csak megérezte a lába alatt az utat. Az első pillanatban azt hitte, hogy ez az az ösvény, amelyen eddig jöttek, amely néhány percig elveszni látszott. Van ilyen. A sötétben eltolódnak az árnyok. Lehajolt, hogy kitapogassa, és ekkor – rémülten – felegyenesedett. Az út kövezett út volt, szabályos kockakövekből kirakva, és délkeleti irányban lassan földerengett a folytatása is a sziklák között. Johannes da Pentone, aki számtalanszor megtette már ezt az utat otthona és a fontenerói fogadó között, pontosan tudta, hogy a Szelek Völgyén ilyen kövezett út egyáltalában nem vezet át, hogy ez az út egyszerűen nem létezik.

És ekkor megpillantotta a Várost. Ott lebegett a Pirra mocsarai fölött, és teljesen valóságosnak látszott.

A történet, legalábbis számomra, itt kezd érdekessé válni, ahol Johannes da Pentone befejezi. Mielőtt megmagyaráznám, előrebocsátom, hogy mindezt azért voltam kénytelen ilyen hosszasan elmesélni, hogy ne maradjak egyedül egy álmmal, amely nem rendszeresen, de vissza-visszatér, s hogy sejtéseimnek mintegy megfogható hátteret biztosítsak.

Álmomban ugyanis gyakran járok egy városban. Sok ébren látott városhoz hasonlított, de egyikkel sem azonos. Mikor először álmodtam vele, még nem tudtam semmit egyetlen városról sem, csak a Döbrentei tér egy darabját ismertem, Virág Benedek háza előtt a szobrot, az Erzsébet híd budai pillérét és száz métert az Attila útból. Abból az álomból emlékeimben csak az idegenség egyfajta lenyűgöző varázsa maradt

meg, amely egyszersmind mintha az otthonosság és ismerőség távoli visszfénye volna.

Az álom rendszerint ugyanúgy kezdődik. A Dunabogdány fölötti hegyekben sétálok víkendházak, hétvégi kertek között. A völgyben a Duna ezüst szalag. Délután van, a távolból mintha zene szólna. Homályosan, sugallatszerűen érzem, hogy megint oda indultam, és hogy a vidék, amely most még ismert formáit mutatja, nemsokára titokzatosan s mintegy leleplezésszerűen: megváltozik. Egyre meredekebb úton kapatok fölfelé, amely néha mélyúttá, vízmosságá válik, kétoldalt fenyők. Ezt a vidéket az ébrenlétből meglehetősen jól – mondjuk: fájdalmasan – ismerem. Nincs benne semmi különös. És akkor egyszer csak azon a hegyoldalon, amelyet az ébrenlétben vigasztalan akácok borít, az út váratlanul kiszélesedik, kövezetté válik, enyhén lefelé vezet, és megérkezem a Városba.

Ahogy egyre több nem-álombeli várost ismertem meg, és az álombelibe is mind gyakrabban tértem vissza, kezdtem felfedezni a hasonlóságokat. A hasonlóságok arra a téves következtetésre vezettek, hogy az álombeli valójában egy erdélyi szász város, magas hegyen a még magasabb hegyek között, öreg fatornyokkal, a céhek bástyaival, almabefőtt-illattal (a megsárgult csipkefüggönyök mögött lehangolódott pianínón játszik valaki). Aztán egy végtelennek tetsző álomban a Város kikötőjében éltem egy romos, földszintes házban. Az ajtó alatt fáradt olaj folyt be a szobába, az égbe nyúló, rozsdás daruk egész nap rakodtak. Egy nővel laktam ott, akinek az arcára nem emlékszem, azt se tudom, öreg volt-e vagy fiatal, a szeretőm volt-e, a lányom vagy az anyám. A sirályokat jártam vele etetni alkonyatkor.

Még mindig keveset tudok a Városról, de abban már biztos vagyok, hogy nem csak az én városom. Azt hiszem, minden lakója ugyanolyan látogató ott, mint én; hogy ott azok a

találkozások történnek meg, amelyek sorsszerűek, de itt, a nem-álombeli városokban valamely oknál fogva nem jöhetnek létre. Bejárata sem csak az az egyetlen, amelyet a Dunabogdány fölötti hegyekben én ismerek. Valószínűbb, hogy annyi bejárata van és annyi felől, ahányan és amennyi nem-álombeli, fájdalmasan ismerős hely felől közelítünk hozzá. A Város tehát az egész Földet beborítja, a sivatagokat, a fjordokat, az elsüllyedt szigetek helyét a tengeren. Te is a Városba jársz vissza és én is. Te vagy a kopott, vörösökér ház kapujába húzódó, jeges kezű parolázó. A hengermalom rakodótornyában te énekelisz ismeretlen nyelven. Te hazudod azt, hogy a közelben a tenger, s mélységes titokzatos mosollyal tovább.

Johannes da Pentone, miután leírja, hogy megpillantotta a Várost, már csak annyit tesz hozzá, hogy azon nyomban imádkozni kezdett, s a város lassan ismét semmivé lett, a Pirra mocsarai felől rothadó nádtorzsák szagát hozta a szél, ők pedig ismét ott álltak a hazavezető ösvényen, amely jól ki-vehető volt a vidáman lobogó fáklya fényében. A megelevenedett sziklák, amelyek korábban ijesztő arcukat mutatták, most inkább elbitangolt, jámboran legelésző tehenekre hasonlítottak.

Élek a gyanúperrel, hogy Johannes da Pentone a *De Avernicum morsu* című, elveszett művében lelkiismeretlenül hazudik, és ő igenis járt a Városban. Gyanúmat az is valószínűsíti, hogy később hiába próbálkozott azzal, hogy szent életű remeteként éljen, valamint, hogy látomását csodaként elfogadtassa; a Város az egyház szerint ugyanis nem a Mennyei Jeruzsálem, hanem a Sátán incselkedése volt.

- (1) Az alvilági kutyák harapása (lat.)
- (2) Minthogy műve irodalmilag értékelhetetlen, mondandóját – a tényekhez szigorúan ragaszkodva – némileg átfogalmaztam.
- (3) A velenceieknek ez a szép szokása az idők során kiveszett, csakúgy, mint maguk a velenceiek.

HÍVÁSOK

– Ma megnézzük? – kérdezte a nő, és felült az ágyban. A szemét nem nyitotta ki, mintha álmában beszélne.

– Persze – válaszolta a férfi automatikusan. Még ő sem ébredt föl egészen, pedig már félig felöltözött. Nem is értette igazán, mire kérdezett a nő, csak megszokásból felelte, hogy persze.

Fél négy volt, kora hajnal. A nő kócosan, gyűrötten ült az ágyon, félig magára húzva a takarót. A szobában egyetlen lámpa világított az ételmaradékokkal, elmosatlan edényekkel, horgászkeszkségekkel zsúfolt asztalon. A férfi már belebújt a csípőig érő, zöld horgászcsizmába, és a zaccot ütögette ki a kávéfőzőből az ablakon. Kintről hűvös áramlott be, haromszag, zizegés.

– Megnézzük? – kérdezte ismét a nő, mintha elfelejtette volna, hogy egyszer már megkérdezte, és választ is kapott rá.

A férfi nem szólt semmit, csak ránézett a nőre. Furcsállta a kérdés hangnemét. Eddig mindig játékosan hangzott el. Három éve, mióta megvették a faházat, a horgásztanyánkat, ahogy ismerőseiknek emlegetni szokták, a láp szelleméről, a kék fénnel világító lidércről, a gonosz koboldról, aki a nádasban bolyong, mindig tréfálkozva beszéltek. Megyünk a lidércünkhöz – mondták, mikor péntek délután a faházba indultak, és nevettek. Ha nem viselkedsz rendesen, odaadunk a koboldnak – riogatták, ha rendetlenkedett – maguknak nem lévén – a szomszéd gyerekét, akire néha vigyázniuk kellett. Azt mondják, hajnalban járkál a lápban. Egyszer még megleszük a fickót – mondogatták évődve, mikor esténként a faház teraszán ültek, minden témából kifogytak és egymást becéztek.

A férfi ránézett a feleségére, aki komolyan, kérdő tekintettel ült az ágyon.

– Aludj még – mondta aztán. – Kimegyek keszegre.

– Látni akarom – hajtogatta csökönyösen a nő.

A férfi elmosolyodott.

– Ne hülyéskedj. Aludj még pár órát. Örülj, hogy nem kell tanítani menned. Hétre, legkésőbb fél nyolcra itt vagyok.

Termoszba töltötte a kávé, betette a táskájába, összefogta a botokat és a merítőhálót, aztán kilépett az ajtón. Kint köhentett néhányat, meghúzta a derékszíját, mintha nem volna rendben, felhúzta, majd ismét lehúzta a horgászkabát cipzárját, mintha azzal sem volna rendben valami, aztán visszament a házba.

– Mi is a bajod tulajdonképpen?

A nő ugyanúgy ült az ágyon, a pillantása valahogy a semmibe révedt.

– Semmi – mondta tétován. – Semmi bajom.

– Akkor jó – mondta a férfi, és újra behúzta maga mögött az ajtót.

A kert végében kezdődött a nádas, majd harminc-negyven méterre a holt Tisza-ág, azon túl ismét nádas, láp, tocsogók. Keleten még épphogy csak pirkadni kezdett az ég. A víz felől halk csobbanások hallatszottak, és valami vízimadár berregő hangja.

A nádas szélén végig kertek sorakoztak. A legtöbbször nem volt ház, csak afféle fészer hullámpalából, bádogból, vagy éppen egy rozsdás fél busz, lerobbant lakókocsi, ahol a tulajdosok a kerti szerszámokat tartották. Egyedül a szomszéd telken állt egy kisebb faház, amelyben már hónapok óta egy román menekült lakott, az ördög tudja, miféle szolgálatai fejében. A román most is kint állt a ház előtt, borostásan, zsíros micisapkában, kék overallban. Fölötte egy karóra eszkábált

lámpa lógott csupasz dróton, ennek a fényénél reszelt valami rézcsövet.

– Jó reggelt! Hogy maga milyen korán kel, szomszéd! – köszönt át neki a férfi kedélyeskedve, ahogy a kert vége felé gyalogolt.

A román félreérthetett valamit, mert komoran, csaknem titokzatosan, anélkül hogy felnézett volna, ennyit válaszolt.

– Kluzs. Kluzs Napoka.

A férfi bólintott, megvonta a vállát, aztán továbbindult a nádas felé.

Lassan hajnalodott. Az ég borult volt, a felhők alacsonyan lógtak, csak délnyugaton látszott egy üres folt, amin épp egy repülő csillogó teste úszott keresztül. A férfi leült a stég végébe, kicsomagolta a szerelést, összerakta a botokat, és csaltit húzott a horgokra. Megcélozta a vízbe dőlt, mohos fatörzs környékét, ahol hajnalban a keszegek gyülekezni szoktak. Az ólom súlyától megfeszült damil pengve suhant a víz fölött. Az úszó bukdácsol egy darabig, aztán egyenesbe állt. A férfi kényelmesen elhelyezkedett, kézbe vette a botot és mereven nézte az úszót. Órákig tudott így ülni a stég végében, az úszót nézve, ami a holt ág vizének kifürkészhetetlen, sötét mélyében zajló folyamatokat jelzi, néha órákig mozdulatlanul lebeg, aztán egyszerre megbillen, lemerül, és apró vízfodrokat vetve meglódul valamilyen irányban. A nádas finoman zizegett, és a túlsó parton a láp fölött a köd lassan opálossá vált a növekvő fényben.

– Lidércfény – gondolta a férfi. – Micsoda baromság.

Fél nyolckor, mire visszaért a házba, a felesége már megmosdott és felöltözködött. Keményített, ropogós khaki blúz volt rajta és élére vasalt, sötét gyapjú nadrág. Szőkitett haját mereven hátrafésülte, hátul feszes kontyba fogta. A szemöldökén és a haján még csillogott néhány vízcsepp, a mosdás maradéka. A férfi ezt szerette benne, ezt a józan, friss, szinte

katonás reggeli hangulatot, és a nő már csak a férje kedvéért is így öltözködött.

– Nem kaptak a keszegek – mondta a férfi az ajtó mellé dobva a friss csalánlevelekkel bélelt szákot. – De azért fogtam néhány törpeharcsát.

– Ebédre elég lesz – mondta a nő a csalánlevelek közt vergődő tüskés kis szörnyetegeket nézve, és két tányért tett ki az abroszra. Az asztal szélén már ott álltak feltornyozva a javításra váró dolgozatfüzetek. Szemerkélni kezdett az eső. A szomszédban a román valami vaslap szélét ráspolyozta lúd-bőröztető, csikorgó hangon.

– Minden rendben? – kérdezte a férfi, de már nem gyanakvóan, inkább csak, hogy mondjon valamit.

– Persze – válaszolt a nő szórakozottan. – Minden rendben.

MESE A GÖRÖGRŐL, A SIRÁLYOKRÓL ÉS A FUVAROS LOVÁRÓL

Vasárnap reggel van, a hetedik nap, a párnába fúrom a fejem, és érzem a dohos tollszagot, a régi reggelek szagát. Zuhanok vissza a múltba, ami, úgy látszik, a párnában lakik, és látom a fuvarosokat, ahogy a tűzifával megrakott szekereket áthajtják a szigetre a befagyott Dunán. A nagy, muraközi lovak olyan fújtatva-prüszkölve tudták felhúzni a meredek, jeges parton a szekeret, mintha tényleg paraszat abrakoltak volna, mint a nagyapám meséiben. Látom Sturmot, a heréltet, ahogy a tengelyig a jégbe szakadt kocsit próbálja felhúzni a parton, patái megcsúsznak, gödröt kapálnak a fekete fövénybe, és a fuvarost, ahogy ostorával vérben forgó szemei közé vág, és svábul káromkodik. A fuvarost Greffnek hívták, és őszönként nekünk is ő hozta a tüzelőt, hajnalban egyszer csak ott toporzékolt a lovaival a kertben, és rövid, húsos karjával olyan erővel hajigálta le a szekerről a félmázsás rönköket, hogy azok robbanva zuhantak egymásra, mintha lőgyakorlat lenne a közelben. Mariann, a nagynéném ilyenkor hálóingben, vállán cigányos kendővel kiállt a kertbe, és kipirolva figyelte a nagy páragomolyokat lehelő lovakat.

Később hetekig tartott, amíg a görög behordta a színbe a fát, neki valahogy ez volt a tempója, előbb szétválogatta a kupacot, aztán szisztematikusan építette föl a rakást, legalulra a széles rönköket, majd az egyre kisebbeket, szépen, omlásmentesen. Meglehetősen idegesítő volt a szöszmötölése, de anyámmal rá voltunk utalva, mi ketten együtt se tudtunk megmozdítani egy rönköt, így aztán elviseltük azt az egy-két hetet. Anyám még tavasszal is dúdolgatta azokat a furcsa

dallamokat, amiket a görög füttyörészett munka közben, csak húsvét körül felejtette el, mikor eszébe jutott apám.

Nikotinsárga szakálla alatt tisztán, áthatóan tudott füttyülni a görög, és tavaszi délutánokon, mikor a déli szél kis papírhajókat kergetett a sekély, part menti vízen, ez a fütty betöltötte az éledező ártéri füvest. Kreiszi Tomi, a Gondúzó kocsmárosa az ilyen estéken rakta ki először a bádogasztalokat a kerthelyiségbe, és anyámmal gyakran átmentünk sült halat vacsorázni. Egy ilyen estén mesélte Mariann, aki ápoló volt a szociális otthonban, hogy a görög egész nap nézi, mit nézi, szinte leszaggatja róla a szemével a ruhát, de ez még hagyján, ezt mások is megteszik, a sok kókadtfaszú nyálcsorgató, már csak a mankójuk áll föl, ennél vadabb dolgokat is megtesznek, de a görög néha utánalopakodik és megsimogatja a haját, mélyen a szemébe néz és verseket mond neki azon az idétlen nyelven, hát nem érted, édes, szerelmes belém a vén hülye, szerelmes, mint egy kamasz, mondta Mariann és nevetett, csak úgy rázkódott a kartonruha alatt nagy, bronzbarna melle.

Mariann akkor már harmadik éve lakott nálunk – amióta elköltözött apám –, és a birodalma egyre terjeszkedett a lakásban. Először csak a saját szobáját díszítette mindenféle színes függönyökkel, falvédőkkel, virágmintás tapétával, aztán a mi szobánkat is froclizni kezdte, hát igazán, milyen kóppottan éltek ti itt, hoztam ezt a szép kis falvédőt, hát nem isteni volna itt a kredenc mellett, mondta, de már szegelte is fel. Anyámnak nem volt ereje, hogy visszautasítsa, elvégre a húga volt Mariann, és rá voltunk szorulva, mi mindenkire rá voltunk szorulva, én anyámra, anyám rám, anyám Mariannra és viszont, mindenki mindenkire. A lakáson tehát eluralkodott Mariann ízlése, és anyám csak nekem dohogott néha, hogy ez a szédült tyúk mit riszálja úgy végig a seggét a néptelen Duna-parton, mintha a Váci utcán sétálna, és különben

is, most már eltűnhetne végre a fenébe. Persze maradt minden a régiben, anyám az ilyen esték után már hajnalban felkelt, és nyalánkságokat készített Mariannak, talán hogy meg ne sejtse a lány, miket tud érezni iránta. Anyám mindig ilyesmiktől rettegett, hogy ki mit érez meg a kimondatlan gondolatokból, pszt, most, most érzem, hogy apád rám gondol, mondta néha megtorpanva, és megragadta a karom. Mint a sirály lába, olyan hosszú ujjú, szikár keze volt, és ilyenkor mintha karmokat is növesztett volna, szinte belém mart.

– Te tudtad, mama, hogy a Mária a tenger plurális nominatívusza latinul? – kérdeztem egyszer, miután apám padlásra száműzött könyvei között egy latin nyelvtankönyvet találtam, de anyám csak a vállát vonogatta, aztán kitépte a kezemből a könyvet és megtiltotta, hogy apám dolgaihoz hozzápiszkáljak. Attól kezdve még jobban vigyáztam arra a régi orosz távcsőre, amit szintén a padláson találtam, s amellyel a sirályokat szoktam figyelni az ártéri füzesből. A sirályok a szigetorral szembeni spiccen gyülekeztek, ahol a szociális otthonból folyó szennylében bőven találhattak csemegeznivalót. Ha távolról nézte valaki a spiccet, azt hihette, hogy köd borítja, a sirályok saját fehérségük ködében kavarogtak, távoli, megközelíthetetlen magányban. Engem lenyűgözött az a szó, hogy sirály, annyi mindent lehetett belelátni ebbe a szóba, sirályok, síró királyok, szomorú, halott királyok fehér lelkei, akik Visegrád vörös márvány pincéiben bazaltszarkofágokban pihennek, ragyogó aranypáncélban, nagy, jóságos kezükben kristályjoggal. Megközelíthetetlenek voltak a sirályok. Hiába lopakodtam feléjük óvatosan, kenyérdarabokat tartva a kezemben, mindig felrebbentek, talán mert még legártatlanabb szándékaim mögött is megéreztek az eredendő emberi gonoszt. Soha nem tudtam közel menni egy sirályhoz, ha közben azt gondoltam, most közel megyek hozzád, te sirály; viszont néha, miközben

egészen máson járt az eszem, egyszer csak azt vettem észre, hogy valamelyik mellettem tipeg. Ezért volt aztán igazán furcsa, hogy akkor sem rebbentek föl, mikor földet seprő, gyűrött ballonkabátban, fején széles karimájú, foszladozó szalmakalapban, nikotinsárga szakállával megjelent a parton a görög. Rejtély, hogy tudott úgy járkálni a sirályok között, hogy azok arrébb se szálltak, mintha észre sem vennék, mintha csak egy mohos farönk volna, ami hirtelen életre kelt – a vállára, a karjára szálltak, és a szakálláról csipegették a morzsát. A görög megállt a sirályok között, közben azok vijjogva föl-le csaptak körülötte, nézte a Dunát, a túlparton Kismaros füstölgő kéményeit, a fölfordított, korhadtt csónakokat, és kezét felemelve, mint egy áldást osztó pap, furcsa fejhangon felkiáltott: Thalassza! – de a sirályok erre sem rebbentek föl, ott csapkodtak körülötte és rászartak a kalapjára.

Később a révészek mesélték, hogy látták úszni a Dunán a görög kalapját, hatalmas volt, mint egy úszó sziget, amilyeneket az áradás szokott letépni a martról, a Duna közepén úszott a holdfényben, és alvó sirályok utaztak rajta szárnyuk alá dugott fejjel; de hát a révészek mindig hajlamosak voltak a túlzásra, fogtak ők már kétmázsás vizát is, karvastagságú, albinó angolnát, csáklyáztak római gályát, német őrnaszádot, és látták fekete, tüzes ménen átlovagolni a holdfényhídon Mátyás királyt.

Talán anyám megérzése is a holdfényhídon érkezett azon a tavaszi estén. A konyhában ültünk, anyám rántott levest főzött, én a magyar királyokról szóló nagy képeskönyvet nézegettem, Mariann a rádiót bömböltette és szotyolát rágott, kint zúgott a szél, zörögtek az ablakok. Anyám hirtelen letette a kanalat, megszorította a karom, és furcsa, elrévedő tekintettel suttogetta: valaki jönni fog, érzem, biztos, hogy jönni fog valaki. Egy darabig hallgatóztunk, mert anyám ilyesmi-ben ritkán tévedett, de nem hallatszott más, csak a szél

zúgása, és a lidérces jajgatás, ahogy a bagzó macskák sírtak a kertben, mintha csecsemőket szült volna a föld a hűvös, tavaszi fű közé.

Egyébként már délután óta mindannyian izgatottak voltunk, ugyanis Greff, a fuvaros délelőtt az északi hegyoldal gyertyánosából nagy, deres rönköket hozott, amik a sparherd fűtéséhez kellettek tavasztól ősziig, és amikor befaroltatta a kapun a szekeret, és a rönköket kezdte volna ledobálni, Sturm, a herélt ló hirtelen megbokrosodott. Már korábban is furcsán viselkedett, nem akart curükkolni, és nagyokat toppantva fújtatott, de mikor Greff behúzta a féket, egyszer csak felágaskodott, és törve-zúzva maga körül rángatni kezdte a szekeret. Anyámmal riadtan figyeltük, ahogy reccsenve törnek a rózsabokrok, aztán ahogy kiszakad a fém, a szekér száguldani kezd, és a rönkök pattogva gurulnak szét a földön. Greffnek csak kilométerekkel arrébb sikerült megállítani a lovakat, akkor is csak úgy, hogy a falubeliek teherautókkal állták el a szekér útját.

Mindkettőnket felzaklatott a dolog, Mariann pedig, amikor este hazajött és meglátta szétdőlt petúniaágyásait, úgy káromkodott, hogy anyámmal belepirultunk. Aznap Mariann-nak ez már amúgy is az utolsó csepp lehetett a pohárban, vacsora közben többször felszisszent, valami vén mocskos gazembert emlegetett, de amikor anyám megkérdezte, hogy voltaképpen mi is a baja, az asztalra csapta a kenyeret, és azt rikácsolta, hogy hagyjuk őt már békén, a francba. Hamar fel is ment aludni, és anyámmal hallottuk, ahogy nyugtalanul forgolódik az ágyban és magában szitkozódik, ami igazán ritkaság volt, Mariann nagy egészségében ugyanis másodpercek alatt el tudott aludni, reggel ugyanabban a pózban ébredt, amelyben az álom érte, és soha nem álmodott semmit, vagy legalábbis nem emlékezett rá.

Mikor beálltam a lavórba, és anyám fürdetni kezdett, eleredt az eső. Először nagy, kövér cseppek koppantak a tetőn, aztán már zuhogott, patakokban ömlött az ablakon a víz, és újra terjedni kezdett a plafon sarkában a régi, salétromos beázásfolt. Olyan tömör feketeség látszott az ablakon túl a kertben, mintha Mátyás fekete serege vonulna némán újra Bécs felé. Már törülközni kezdtem, mikor megzörgették az ablakot. Mindketten megdermedtünk, mert teljesen valószínűtlennek tűnt, hogy ebben az ítéletidőben bárki is baráti látogatásra érkezzen, és csak akkor mozdultunk meg, amikor a zörgetés, immár erősebben, újra felhangzott a veranda felől. Anyám az ajtóhoz ugrott, én a fejemre húztam a törülközőt és beszívtam a beleivódott, otthonos füstszagot, mikor, most már a konyhaablakon, megint dörömböltek.

– Búcsúzni jöttem, Mariann – kiáltotta egy fakó hang, a fejemről lecsúszott a törülköző, és az ablakban megpillantottam a görögöt. Öklével az üvegnek támaszkodva állt, vizes, összefilcesedett szakála a mellére tapadt, a kalapja hiányzott, és elázott ballonkabátjának szárnyai úgy csapkodtak mögötte a szélben, mintha repülni készülne. Mire Mariann lejött, és anyám kinyitotta az ajtót, a görög már nem volt a kertben. Nem értem, hogy tudott olyan hamar eltűnni, az ajtón mindenestre friss, ózonos esőszag csapott be, Mariann hisztérikus nevetőgörcsöt kapott, és anyámnak többször fel kellett pofoznia, hogy meg ne fulladjon. Kreisz Tomi, a Gondúzó kocsmárosa mesélte később, hogy ugyanazon az éjszakán Sturm, a fuvaros lova kitört az istállóból, végigvágatott a falun a régi kápolna felé, aztán eltűnt az erdőben. Végül három hét múlva lőtte le Dorog környékén a vadőr. Hogy a görög szalmakalapjáról mit meséltek a révészek, már elmondtam; magát a görögöt soha többet nem láttuk.

A RÉGI SZEBO

– Emlékszel?

– Hm?

– Mikor együtt vertük a farkunk. Mi?

– Nem.

Lehúzták az ablakot és kipöccentették cigarettáikat a töltes oldalára. A Budapesttől Nyíregyházáig közlekedő személyvonat lassított, majd megállt. Gyuri kinézett az ablakon.

– Esni fog – mondta.

– És Móni? Rá sem emlékszel?

Gyuri tettetett csodálkozással vetette fel a fejét.

– Ja, a Móni! Dehogynem. A Móni.

– Micsoda dudák!

– Az. Micsoda!... Ugye, az a Móni, aki...

– Persze!

Felnevettek. Gyuri nem egészen őszintén, mintha nem is emlékezne igazán Mónira, vagy egy másik Mónira emlékezne, akin nem is tud nevetni, Szebó teli szájjal, egy nagyon nevetséges Mónira emlékezve.

Abbahagyták a nevetést. A vonat nagyot zökkenve megint elindult. Házak tűntek fel, aztán egy felüljáró, amiről egy ember mászott le kötélén.

– Cegléd – mutatott ki a lehúzott ablakon Gyuri.

– És te?

– Hogy? Ja: Szolnok. És te?

– Még nem tudom.

– Aha – bólintott Gyuri, de látszott, hogy nem érti. – Én Szolnok.

– Jó hely.

– Jó.

Megint elhallgattak. Szebó a fogai között fütyörészett valamit a vonatzakatozás ritmusára. Gyuri szemügyre vette Szebót. Úgy érezte, nem hasonlít a régi Szebóra. A régi Szebónak mintha kék lett volna a szeme, ennek itt barna. Vagy a régi Szebónak is barna szeme volt? A régi Szebó kövérebb volt. Persze: lefogyhatott. A régi Szebó alacsonyabb is volt. Persze: megnőhetett. A régi Szebó volt az osztály bohóca. Ez itt egy megkeseredett Szebó. A régi Szebó a barátja volt.

Egyáltalán: ez itt Szebó?

– Te... Szebó.

– Hm?

Tehát mégiscsak Szebó.

– Te. Emlékszem.

– Mire? Ja! – válaszolt egykedvűen Szebó.

Gyuri elszégyellte magát. Ezt azért talán mégse kellett volna. A régi Szebó is mindig túljárt az eszén. Leégette.

Szebó cigarettaét vett elő. Gyuri elővette az öngyújtóját és tüzet adott Szebónak.

– Az Ancsa. Emlékszel?

– Miféle Ancsa?

– Az a nagy, vörös csaj, tudod, az öltözőben.

Szebó értetlenül ráncolta a szemöldökét.

– Melyik öltözőben?

– Hogyhogy melyikben?

– Hát hogy melyik öltözőben.

– Az alagsorban, a bejárattól balra, nagy körablakkal.

– És a körablakoknál? – kérdezte Szebó, mintha derengene már valami.

– Nem egészen. Kicsit beljebb, a padoknál.

– Szóval balra.

– Igen... végül is balra.

– Most már így emlékszem.

De most Szebó nem nevetett, és ezért Gyuri sem nevetett.

Mégiscsak borzasztó – gondolta –, hogy ha Szebó nem nevet, én sem tudok nevetni.

A vonat begördült Ceglédre, és a peronra három törpe nyomakodott fel nagy csomagokkal.

– Jé, törpék! – mondta Szebó.

– Törpék – válaszolta Gyuri halkabban, nehogy a törpék meghallják.

– Mért lesz törpe egy ember? – kérdezte Szebó.

– Így születnek.

– Eleve?

– Azt hiszem.

– Fura.

– Gyuri erre már nem válaszolta azt, amit akart, hogy: „Tényleg fura”. Félt, nehogy Szebó, akárcsak a régi, belerángassa valami tréfába, és rajta csattanjon a poén.

Így ismerkedtek meg. Az alacsony, kövér, villogó szemű fiú már régóta szimpatikus volt Gyurinak. Figyelte messziről, ahogy beszél, ahogy viccel, amilyen magabiztos. Igyekezett a közelébe kerülni. Megkedveltetni magát vele. Vonzotta Szebó. Még a neve is: Szentkereszti Boldizsár. Micsoda név. Micsoda lendületes név.

Aztán egyszer Szebó szólította meg, meleg hangon, lelkesen.

– Gyurikám!

– Mi van?

– Segged kivan.

Megint cigarettára gyújtottak. Gyuri Szebó profilját nézte. Vékony, hajlott orr. Élénkpiros ajkak. Vastag szálú, dús, fekete haj. Sűrű, fekete borosta. Fejedelmi kézmozdulatok. Bukhatnak rá a nők.

És mi lenne, ha visszaadná? Ha most visszaadná azt a „segged kivan”-t?

Vissza kell adni.

– Szobókám!

– Tessék.

– A se...

A szemét! Előre tudta. Ez előre tudta! Tudta, hogy mit akarok mondani neki! De hát ő meg akkor honnan tudta, hogy azt fogom mondani: mi van? Honnan a fenéből tudta? Honnan a bűdös francból?

– Semmi.

Felnőtt ember vagyok. Huszonnyolc éves. Mindjárt huszonkilenc. Van tekintélyem. Tudok bánni a feleségemmel. Tudok bánni a gyerekeimmel. Mindenki tudok bánni. És akkor ez itt...

– Egyáltalán mivel foglalkozol?

– Én? – nézett föl csodálkozva Szobó.

– Ja.

Vállat vont.

– Semmivel.

– És miből élsz?

– Ebből-abból. Mikor miből.

– Klassz lehet.

Te barom, mért mondtad, hogy klassz lehet? Már mért volna klassz? Örölnél, ha ebből-abból, mikor miből élnél? Csak úgy bele a levegőbe?

– De azért nem lehet olyan jó.

– Hát... nem olyan jó.

A vonat tempósan robogott Szolnok felé. Gyurinak igaza lett: szemerkélni kezdett az eső. Felhúzták az ablakot.

Szobó lassan, élvezettel dohányzott, hátravetett fejjel fújta ki a füstöt, aztán nézte. Gyuri gyorsan és szenvedélyesen dohányzott. Neki már teljesen leégett a cigarettája, Szobónak még megvolt a fele.

– Emlékszel? – kérdezte Szobó. – Filtol.

– Igen, de én csak később...

- Ja, tényleg! Csak mi a többiekkel. Gyurival...
- De hát...
- Bocs, a Sanyival meg a Bécivel...
- De hát ezek a cébe...
- Persze, a cések... bocs. Rég volt.

Lehet, hogy mégse Szebó? Egy szélhámos, aki szórakozik velem? Egy szélhámos ujjgyakorlata? Persze, akkor mindenki Filtolt szívott, az anyukák cigijét, a Fecskét, az apukacigit nem szerette senki. Még a nevemre se emlékszik!

- Te, Gyuri.
- Tessék, Szebó.
- Hány éve is?
- Nem is tudom. Úgy... hát...

Na, most megfogom. Nem fogja tudni, hány éve. Most lebukik. A szemét idegen.

- Tizennégy. Tizennégy év, két hónap – mondta elgondolkodva Szebó.

- Ööö... pontosan. Honnan tudtad?
- Hogyhogy honnan? Kiszámoltam.

Katasztrófa. Ez mégiscsak Szebó. Persze, tudhattam volna. Ő az, csak az a tizennégy év... Megváltozott. Én is megváltoztam. Megismert. Én is megismertem. Megismertük egymást Szebóval.

- Szóval, akkor emlékszel?
- Mire? Ja! Igen.
- Fura, mi?
- Fura.

Gyuri elgondolkodott. Tényleg fura volt. Nem volt benne semmi különösebben homoerotikus, ő az egyik szobában, Szebó a másikban. Led Zeppelin szólt. Papírzsebkendők. Aztán beszámoltak élményeikről. Az elképzelt nőkről. A kék farkáról.

- Te még most is szoktál? – kérdezte Szebó.

– Á, dehogy. Nősz vagyok.

– Én szoktam.

Gyuri elvörösödött.

Mért mondtam, hogy nem, mikor szoktam? Mért vörösödtél el? A picsába ezzel a Szébóval!

A vonat lassított.

– Mindjárt Szolnok – mondta Szébó.

– Szóval, te majd később? Valahol?

– Majd. Igen.

– Tényleg nem tudod, hol?

– Becsszóra nem.

Mért furcsálkodom? Mi van abban, ha valaki nem tudja, hol szálljon le? Ha csak úgy vonatozik? Én is vonatozom, csak úgy, aztán leszálok. De azért közben vonatozom.

– Hát én most. Kell. Le kell szállni.

Nevetni próbált.

– Oké, szállj le.

A vonat megállt. Esett az eső. Alkonyodott.

– Szevasz, Szébókám.

– Szevasz, Gyuri.

Gyuri leszállt, és még egyszer hátranézett a vonatra, ahol az ablakban Szébó újabb cigarettára gyújtott. Aztán megtorpant, bizonytalankodott egy darabig, és visszament az ablak elé.

– Hé, itt a névkártyám. Hívj fel, ha van kedved!

– Kösz, majd hívlak.

A vonat nagyokat döccenve elindult. Gyuri nem várta meg, amíg kigördül az állomásról. Cikinek érezte, hogy intessen. Végül is nem örült annyira Szébónak. Lesietett az aluljáróba.

A vonat már gyorsan ment, mikor Szébó elolvasta a névkártyát: Kolomp György.

– Hogy ennek milyen hülye neve van – gondolta, és kipöccentette a kártyát az ablakon.

FEKETEMISE

Ezt a disznót is hátról bontották, ahogy korábban az összes többit. Zsolt, aki állatpreparátor volt, szeretett elgyönyörködni a bordák szimmetriájában, ahogy szétnyílik a test, miután kiemelték belőle a gerincet, ezt a rezgő, véres oszlopot. Mikor a műhelyében a kitömendő rókákkal, borzokkal, őzgidákkal bíbelődött, mindig lenyűgözte a finom kétely: eldönthetetlen, hogy a test szimmetriájában melyik „fél” az „igazi” és melyik a tükörkép, és egyáltalán, miféle tükör tükrözi. Az üzlet is épp emiatt nem ment jól: az áhítatos töprengés közben gyakran megfélekedezett róla, hogy a megbízók élethű preparátumot akarnak: kitömött rókát, ahogy ugrani készül, kitömött őzgidát, ahogy inni hajol, kitömött fácánt, ahogy épp repülne; az állatai olyan merevre sikerültek, mintha a teremtmények pusztá tervei lennének, amelyek még nem lelkesültek át az anyatermészet kohójában. Ő volt a kisebb testvér, neki szabad volt töprengeni; a nehéz munkát mindig András végezte, ő perzselte a disznót, ő kapatta le, Zsolt csak a friss vízzel teli vödörket adogatta. Az ő munkája a bontásnál következett: szépen kikanyarítani a sonkát, olyan ügyesen siklani el a gerinc mellett a gyöngyház nyelvű késsel, hogy aztán már ne is kelljen bárdot használni, hanem a bordák szinte maguktól váljanak le, óvatosan lefejtetni a hashártyáról a beleket, hogy semmiképp se sérüljenek meg, egy mozdulattal elkötni a húgyvezeték, nehogy kiömljön a hólyag, lemeteszeni a májról az epét, ezt az élő zafírt. A disznó fejét is ő vágta le, a vékony pengével azonnal megtalálta a csigolyák közti porcot, aztán már csak körbe kellett kanyarítani a nyakat, és a fej úgy vált le, mintha sohasem tartozott volna a testhez. Nézte egy darabig, ahogy egykedvűen hever a véres

latyakban a csonka fülével (minden disznójuknak csonka volt a füle, mert a herélőnek az volt a módszere, hogy műtét előtt belevágott, hogy ezzel elvonja a süldő figyelmét a másik, élesebb fájdalomtól), nézte egy darabig, aztán felemelte.

– Kitömöm a mamának – mondta, lemosta, és bevitte a házba, hogy hozzáfogjon a kicsontozásához.

Február vége volt, meglehetősen késői időpont a disznóöléshez, de csak erre a szombatra lehetett összetrombitálni a családot, pedig ez volt az utolsó alkalom, az önkormányzat üdülőkörzetté nyilvánította a területet, és ősztől már nem lehetett több disznót tartani. Ezt egyikük sem bánta különösebben, a disznóhizlalás úgyis csak a nagymama mániája volt – hogy a hívogató hurkák, sonkák, oldalasok mágiájával egyben tartsa a családot. Persze ez sem érdekelt igazán senkit, hiszen a nagymama mindig a széthullásra panaszkodott, mintha az embernek egyetlen és legfőbb feladata volna, hogy családban éljen. Azért mindenki tartott tőle annyira, hogy nem merték neki elárulni Ancsa és András válaszát, és ha csak a disznóölések idejére, színészkedve és idegesen, mégis együtt voltak valamennyien.

A böllér jó órával később érkezett, mint ahányra ígérte magát, a ködös parti füzes mögött már felkelt a nap, és a belső szobából mindannyian hallották, ahogy a konyhában a nagymama idegességtől reszketve botorkál az ünnepélyes rendben előkészített lábosok, teknők, kések és serpenyők között. Talán az is hiba volt, hogy örömeikben, rögtön ahogy megérkezett, két nagy pohár pálinkát diktáltak a késes emberbe, mindezenre valahogy elügyetlenkedte a szúrást, a disznó fájdalomtól megsokszorozódott erővel kitépte magát a kezükből és pörögve a kerítésig szaladt, csak ott kezdett belőle dőlni a vér, amely a meredek, agyagos parton egészen a Dunáig csorgott.

Ezt mindannyian rossz előjelnek vehették volna, de András megint megtalálta mindent megoldó formuláinak egyikét.

– Hát akkor most legfeljebb nem lesz véres hurka – mondta, és visszavonszolta a disznót az udvar közepére. És miközben az ikrek, akiknek először az idén engedték meg, hogy jelen lehessenek az ölésnél – s akikről a nagy kavardásban mindenki megfeledkezett –, a vérrel harci jeleket pingáltak egymás arcára, András és Zsolt az anyjukat figyelték, hogyan reagál a történetekre.

– Bassza meg a szekeres azt a véres hurkát – mondta a nagyanya, és erre mindannyian megnyugodtak, hiszen ha káromkodott, azt jelentette, jó kedve van.

– Hát persze, anyuka. Bassza meg a szekeres – nevetett fel András, és erre Zsolt is nevetni próbált, meg Ancsa és Irén, még a nagyanya is elmosolyodott, de ez a közös derűség annyira erőltetettre sikerült, hogy hirtelen mindannyian elhallgattak. Csak az ikrek csataordítása hallatszott a kerítés felől.

– Tégy rendet a fiaid között – szólt rá szigorúan Irénre a nagyanya, és visszament a konyhába, hogy a belek mosásához előkészítse a vödröket.

A konyhában olyan rendben sorakoztak a tárgyak, mint egy oltáron. Már hetek óta készülődött erre az utolsó disznóölésre, újra és újra elmosta az edényeket, mert mindig talált rajtuk valami apró foltot, és izgalmaiban néha az éjszaka közepén is képes volt felkelni és kiszaladni a konyhába, mert hirtelen nem tudta felidézni, hová is tette a szűrőt vagy a gyöngyház nyelű kést. Azt akarta, hogy minden tökéletes legyen, mint a régi disznóöléseken. Délután szánon érkeztek a rokonok, és éjszakára titokban valaki mindig odarendelte a cigányokat, pedig évről évre megtiltotta, hogy túl nagy dárídó legyen; végül mégis azok az esték sikerültek a legjobban,

amikor az összes tilalmát megszegették, és hajnalra rajta kívül egyetlen józan embert se lehetett találni a házban. Így volt mindig: szigorú természete saját magának jelentette a legtöbb terhet, és a lelke mélyén azoknak volt a leghálásabb, akik elveit semmibe vették; csak a fiaitól nem kapta meg soha ezt a titkos örömet, akik anyai terrorja alatt olyan engedelmessé váltak, mint a kilincs a kéznek.

A nagy készülődés közepette újabb és újabb problémák bukkantak elő: mikor már az utolsó porszemet is letörölte a bútorokról, de azok az istennek se lettek szebbek, rájött, hogy az történt, amitől mindig rettegett: észrevétlenül öregedett meg, a tárgyaival együtt. A falak – pedig úgy emlékezett, még épp csak az imént száradt meg rajtuk a festék – gonoszul megmutatták repedéseiket és beázásfoltjaikat, és amikor utánaszámolt, döbbenten állapította meg, hogy az a friss meszelés már tizenegy éve volt. A tányérok csorbulásait is annyira megszokta a szeme, hogy felvették a tökéletesség látszatát, és csak hosszas gondolkodás után jött rá, hogy valójában három különböző étkészlet darabjai, amelyek az idők során szép lassan egymáshoz koptak. Hirtelen gondot okozott az is, hogy mit vegyen fel: végül egy szolid, özvegyasszonyhoz illő fekete-szürke kockás ruha mellett döntött, és csak a disznóölés napján jött rá, hogy igazán felesleges volt az a másfél napos fejtörés, hiszen így vagy úgy minden ruhája fekete-szürke kockás: ez a mintázat élte túl valahogy az idők viharait, a másfajta ruhák pedig lassanként mind átváltoztak felmosóronggyá, konyharuhává.

A legnagyobb gondot azonban az okozta, hogy titkolja el szégyenét: a megalázó új szomszédságot. A helyzet ugyanis az volt, hogy egy évvel azelőtt meghalt a szomszéd özvegyasszony, akivel több mint harminc évet éltek egymás mellett többé-kevésbé békésen. A rokonoknak nem kellett a ház, kirakták az ELADÓ táblát, és rövidesen jelentkezett egy vevő,

egy pesti bűvész, művésznevén bizonyos Presto, aki rövid alkudozás után kifizette a kért összeget, és illedelmesen bemutatkozott a környékbeli házaknál. Elmondta, hogy ő Presto, a bűvész, akiről már nyilván hallottak, csak hát neki is, mint mindenkinek, megvan a maga keresztje: a kislánya, ez az anyagi teremtés sajnos, nyomorék – születési hiba, a természet, vagy ki tudja, micsoda akarata szerint. A kislánya nem szeret mutatkozni az emberek előtt, ezért választották ezt a csendes kis falut, hogy itt békében, a kíváncsi szemektől távol tölthesse napjait, amelyek – higgyék el – igencsak megvannak számlálva. A bűvész vegyes benyomásokat keltett, egyeseknek kifejezetten tetszett a cingár, festett hajú, hegyes szakállú emberke udvariassága és választékos modora, megint mások komolyan fontolóra vették, ne hívassák-e a papot, hogy szentelje be újra a házat. A nagyanya úgy érezte, hogy ez az utolsó és legsúlyosabb azoknak az eseményeknek a sorában, amelyek valami összefüggő, ördögi terv szerint az ő megalázására, élete álmainak összezúzására törnek: meghalt a férje, öregségére cserben hagyja a teste, a fiai méltatlan, pimasz kis nők hálójába kerültek, és vénségére a sors olyan szomszédsággal csúfolja meg, ami semmiképp sem illik egy tisztességes özvegyasszonyhoz.

Rossz előérzeteit minden igazolni látszott: a szomszéd kertet boszorkányos gyorsasággal verte fel a gaz, vörösgyűrűs cserjék, csalán, iszalag, disznóparéj, a párás árnyéktól gombafertőzést kaptak a gyümölcsfák, a szőlő, és nyárra rejtélyes okoknál fogva a fecskék sem tértek vissza, pedig fészkeik érintetlenül sorakoztak az eresz alatt. A redőnyök mögül, amelyeket lassan belepett a moha, éjszakánként vékony, panaszos hangocska szűrődött ki, és mindig ugyanazt az ismeretlen dallamot énekelte. És ami a legrosszabb volt: a ház titokzatosságából az idők folyamán a falu szemében rá is átragadt valami. „Boszorkány! Boszorkány!”, kiáltották a

gyerekek, és mire odafordult, már el is tűntek a fák mögött. Mindenki ugyanúgy köszönt neki, mint régen, de a szájuk szögletében mintha mégis bujkált volna valami megvető mosoly. A szomszédság körüli titkolózás Andrásnak és Zsoltnak is feltűnt, de nem merték szóvá tenni: ismerték anyjuk lobbanékony természetét, s hogy csak akkor beszél valamiről, ha kedve van, akarata ellenére semmilyen fortélyal nem lehet szóra bírni. Akkor is csak némán összenéztek, mikor a nagya két hatalmas pofonnal fogadta az ikreket, akik, arcukon még mindig a véres harci jelekkel, visszamásztak a szomszéd kertből, és izgatottan szemrevételezték zsákmányaikat: két rozsdás fedőt és egy ócska biciklibelsőt, ami, ha ráléptek, szíszeggett, mint a kígyó. Csak Zsolt felesége, Irén tette szóvá, hogy egy kis csínytevésért a fiainak talán mégse jár ekkora megtorlás, de a nagya rögtön kész volt a szokásos válaszzal, hogy „engem ne oktasson senki, főleg ne egy olyan, mint te, lányom”, és a férfiaknak percekig kellett pisszegni és integetni Irén felé, hogy ki ne törjön a nagy veszekedés. Végül Anca oldotta meg a helyzetet, aki, minthogy már elvált Andrástól, és már nem volt érdekelt a játszmában (pontosabban: nem így), keménységéért kezdte tisztelni a nagyanyát.

– Tegyük fel a vizet! – mondta, és a kerti csapnál teleeresztette a vödörket.

Bent a házban mindent fehér terítők borítottak. Anca és Irén hiába célozgattak rá, hogy felesleges ez a nagy ünnepélyesség, hiszen a sok hús mindent csak összevérez, a nagya valamennyi megjegyzést elengedte a füle mellett, és még a konyhaasztalt is fehér terítővel takarta le, pedig az mindig csupaszon állt.

Mikor András a disznó összes darabját behozta, a nagya összegyűjtött mindenkit az asztal körül – még az ikreket is előrángatta a kamrából, akik időközben fülig

bemaszatolták magukat szilvalekvárral –, mind a hatuk kezét összefogta, behunyta a szemét, aztán nagyot sóhajtott.

– Kezdjünk hozzá!

Fél egyre a teknők megteltek zsírosan fénylő kolbásztekercekkel, gőzölgött a felaprított hurkának való, a szalonák és oldalasok lassan kezdtek levelet eresztetni a vastag sósórtég alatt, a toros káposzta már ott rotyogott a tűzhelyen, és a nagyanya kitárt ajtót-ablakot, hadd járja be az utcát az illata, hadd tudja mindenki, hogy bár utoljára, az ő házában még mindig úgy vágnak disznót, mint a régi időkben.

Az ebédnél András elfelejtett Ancsa mellé ülni. Pillanatnyi zökkenő volt, de csaknem végzetes: az asztal körül már nemzedékek óta kinek-kinek megvolt a maga helye, változhattak a házak, az asztalok, de a rend ugyanaz maradt; a gyerekek, ahogy felnőttek, elkerültek a „macskaasztaltól”, és az idő múlásával a családi asztalnál is székről székre közelebb jutottak az asztalfőhöz, mígnem valamelyikük elfoglalta. Mikor az apjuk meghalt, az asztalfőn András lett volna a soros, de neki eszébe se jutott, hogy igényt tartson rá, pedig mindig ott várta a teríték, amit aztán az anyja összeráncolt szemöldökkel, de már a helyzetbe beletörődve tett át elé. Andrást abban az időben különben is más dolgok foglalkoztatták: a házassága olyan iramban ment tönkre, hogy az alkoholizmustól csak gyenge mája mentette meg, amely egykettőre felmondta a szolgálatot, és olyan plasztikusan duzzadozott a hasában, mint egy, a természet törvényeit megcsúfoló embrió.

Betegsége alatt elég ideje maradt töprengeni, sorra lepezte le élethazugságait, gyerekkorától egészen Ancsaig, a legnagyobb hazugságig, mert a szerelmet is csak hazudták egymásnak. Ez a lelki tisztulás valami második kamaszkort indított el benne, az arcát genyyes pattanások lepték el, s a hegeket csak szakállal tudta elfedni, amit az idők során

akkorára növesztett, mint egy pópa. Egészen a nagy bozont mögé menekült: ápolgatta, nyírogatta, illatosította, és talán sikerült is vele teljesen eltakarnia, hogy a felszámolt hazugságok helyét nem tudja új érzésekkel kitölteni: mikor először jelent meg a házban Ancsa nélkül – ugyanilyen haldokló tél vége volt –, az anyja, aki az érzelmekből soha semmit nem értett, a jelképekből azonban annál többet, olyan rosszullétet produkált, hogy tényleg majdnem belehalt; András már másnap térden csúszva kérlette Ancsát, hogy legalább a családi összejöveteleken legyen vele, és a nő – némi anyagi ellenszolgáltatás fejében – bele is ment a dologba. Mindennek megvolt a maga ára: húsvét, amikor csak mosolyogni kell, ötezer, disznóölés, ahol dolgozni is, tíz, karácsony hétezeröt plusz az ajándékok, de éjféli miséről szó se lehet. Cserébe minden alkalommal olyan példás feleségnek mutatkozott, hogy a nagyanya nemegyszer „legkedvesebb menyemnek” szólította, és ebédnél mindig úgy fordította a főtt húsos tálat, hogy Ancsa felé kandikáljanak a legfinomabb falatok. Szóval András az ebédnél elfelejtett mellé ülni; nehézkesen lepuffant a Zsolt melletti székre, és amikor a nagyanya bejött a toros káposztával, csak a szeme villámlásából jött rá, hogy valami nincs rendben: rögtön átült Ancsa mellé, aki az asztal alatt egy finom rúgással jelzett, de a nagyanya így is egész ebéd alatt őket figyelte, követve minden mozdulatukat.

A kínos helyzet okozta zavarodottság még délután is tartott, amikor – az ikrek legnagyobb gyönyörűségére – elkezdtek szétszedni az ólat. Sietni kellett, mert már sötétedett, a hegyek felől lefolyt a házak közé a köd, és ónos eső csepergett. András és Zsolt a padláson hosszas keresgélés után egy golyólyuggatta, világháborús katonaköpeny és egy halom régi újság alatt megtalálta a nagyapa szerszámaikat, amelyekkel annak idején az ólat ácsolta, amelyeket aztán, mint afféle igazi patópál, életében soha többet elő nem vett. Mikor az

egészet lehozták az udvarra, kiderült, hogy a köpenyben néhány denevér aludta dermedt, téli álmát; kipottyanva most úgy-ahogy feléledtek, és kiterjesztett szárnnyal vánszorogtak a sárban, mint korcs angyalok.

Az ól rögtön engedett a baltacsapásoknak, a rozsdás szögek sikoltva szakadtak ki a deszkákból, aztán csak meg kellett taszítani a tetőt, és az egész korhadt tákolmány szétesett. Az ikrek visongva ugráltak a romokon, és közben András elkezdte rakni a máglyát, mivel a nagyanya úgy rendelkezett, hogy az ólat el kell égetni az udvaron, ő azokkal a bűdös deszkákkal nem fog a házban tüzelni. Mire meggyújtották a máglyát, egészen besötétedett. Szinte áthatolhatatlannak tettség a köd, és annyira lehűlt a levegő, hogy a denevérek, amelyeket az ikrek parázsló végű nádszálakkal próbáltak intenzívebb mozgásra serkenteni, szép lassan mozdulatlanra fagytak.

A nők mindebből nem láthattak semmit, ők ezalatt a *bihurkát* töltötték. Ez a hurka onnan nyerte a családban használatos nevét, hogy gyerekkorukban a nagyanya egyik kisöccse – akkor alig másfél éves –, aki egyedül a *bibi* szót tudta kimondani, s épp ezért a beceneve is ez volt, miközben a férfiak a kerti asztalnál pálinkáztak, belakott a félig főtt árpakásából, ami iszonyatosra dagadt benne, és néhány óra múlva a szemük láttára repesztette szét a gyomrát. A balesetért mindenki a férfiakat vádolta, s azóta csak a nők készíthették a hurkát; ez a szokás az utóbbi években elhalványult, de a nagyanya most ragaszkodott hozzá, hogy a *bibihurka* annak rendje és módja szerint készüljön, a férfiak kizárásával, szigorú női felügyelet alatt.

Ekkor állított be a bűvész. Lehet, hogy a hurka illata csábította, vagy más oka volt, mindenesetre bekopogott a nőjével, és bár mindenki látta a nagyanya arcán a rémületet, senki se merte őket kiutasítani. Ráadásul Presto

mindannyiukat elbűvölte egy kedves mutatvánnyal: a zakója felső zsebéből hatalmas virágcsokrot varázsolt elő, ami úgy illatozott, hogy a nagyanyának, aki allergiás volt a virágokra, rögtön könnybe lábadt a szeme. De a csokrot már nem utasíthatta vissza, mert az ikrek zajongva ízekre szedték, hogy vajon igazi-e, és amikor bebizonyosodott, hogy ennél igazibb már nem is lehetne, hüledezve adták kézről kézre. Közben a bűvész barátnője – tört magyarsággal Jekatyerinának mutatkozott be –, akitől mindenki enyhe félelemmel húzódott ar- rébb, mert királynői alakját tetőtől talpig ezüst szegecsekkel kiveret fekete bőrruha fedte, mindent sorra végigszagolt, végül levágott egy darab nyers kolbászt és rágsálni kezdte. Az- tán, mikor az ikrek kíváncsiskodva közelebb merészkedtek hozzá, felmordult, mint egy párduc, és harsányan nevetve, térdét csapkodva mulatott ijedtségükön.

– Enni meg téged, hamm-hamm!

És nagy, fehér fogait csattogtatta.

– Katyénka, ne ijesztgesd a gyerekeket – szólt rá a bűvész, aki addigra hasznossá tette magát, Irénnek segített bibihur- kát tölteni, és közben a nagyanyát próbálta megnevetetni, ő azonban minden poénját jeges közönnyel fogadta, csak An- csa meg Irén pukkadoztak a visszafojtott röhögéstől, mert a bal kezével, amit a nagyanya nem láthatott, mindenféle paj- zán figurát gyúrt a hurkamasszából. András és Zsolt a szemük sarkából Jekatyerinát figyelték; látszott, hogy a bőrruha alatt egy tenyérszerű kis bugyit leszámítva semmi sincs, és mindenki elfelejtkezett az ikrekről, akik ezalatt kikutatták a bűvész ka- bátjának zsebeit, és apró, színes golyócskákat találtak ben- nük; az egyik véletlenül lepottyant, és színes füstöt pöffentve magából elpukkant. Erre elkezdtek hajigálni a szobában, és a csípős füst pillanatok alatt elborított mindent.

– Kérni egy kis figyelem – állt fel Jekatyerina, és a zsebéből üvegecskét halászott elő.

– Lenni gyufa valakitől?

András rögtön odapattant az öngyújtójával.

A nő kortyolt egyet az üvegből, maga elé tartotta az égő öngyújtót, és hatalmas lángcsóvát fújt ki a száján.

– Attrakció! – kiáltotta, és újabb lángcsóvákat fújt, az ikrek visongva tapsoltak, a bűvész dobpergést produkált két fakanállal, Jekatyerina pedig tánclépésekkel végigszökdelt a szobán.

Így ért véget az este.

Zsoltnak csak másnap jutott eszébe, mikor a műhelyében egy ölyv kitömésével foglalatосkodott – a megrendelő zsinórra kívánta felfüggeszteni, és az volt az óhaja, hogy úgy nézzen ki, mintha épp lecsapni készülne áldozatára –, csak másnap jutott eszébe, hogy a nagy kavarodásban a disznófejet végül otthelyezett a szekrény tetején. Aztán megnyugtatta magát a gondolattal, hogy az anyja – ha másképp nem, hát szag után – úgylis hamar megtalálja.

CONTINENTAL, 1912

Dreft őrnagy tábori írógépét az Ecseri piacon vettem potom ezerötszáz forintért, amely egy 1912-es Continentalért szemérmetlenül alacsony árnak mondható. Hűvös májusi vasárnap volt, a szél sivítva vágott végig a bódésorok között, meglengette a színházi jelmezsraktárból lopott világháborús katonaköpenyeket, a porcelánfejú babák halálszagú, fekete csipkefodrait, és nekem az a legyőzhetetlen gyanúm támadt – amelyet a kedvetlen, zárás előtti hangulat úgyszólván rossz előérzetté hangszerelt –, hogy az ócskás valójában meg akart szabadulni a géptől. Új szerzeményem egyébként minden gyanú fölött állt: fenéklemezén jól kivehető volt – az alsó-szászországi gyár jellegzetes tipográfiájával – a hétjegyű kód-szám, a bakelit talpacska tövében pedig egy zöldre korrodált apró réztáblára lettem figyelmes, amelyen ez a gravírozott felirat állt: Dreft H. Magy. Kir. Őrnagy, 1912. Csak a klaviatúra alatt összefilcesedett porból áradó megfoghatatlan illat – ami persze éppúgy jöhetett a hagyatéki ruhákat kínáló árusok hangárja felől – árulkodott arról, hogy Dreft őrnagy írógépe csaknem hatvan évet töltött Fehér-Belua Lujza levendulakötegekkel és kakukkfüves párnácskákkal illatosított ruhás-szekrényében, s csak akkor érte friss levegő, mikor hajnaltájban Fehér-Belua Lujza kinyitotta a szekrény ajtaját, hogy boldogtalanságában átizzadt otthonkáját ropogós, friss hálolingre cserélje. De Dreft őrnagy szerelme álmában is üldözte, és az ezredszer is újraolvasott levelek szavai – mintha csak az öröklődés titkos trezorjaiban őrizte volna meg valami mélyebb, Fehér-Belua Lujzán messze túlnövő emlékezet – egyszerre megelevenedtek, és látta Dreft őrnagyot a hevenyészve felhúzott katonai sátorban, ahogy a petróleumlámpa

csípős füstjétől kivörösödött szemmel az írógép fölé hajol, és tömpe, vaskos ujjai tétován lecsapnak egy-egy fájdalmasan őszinte szó kezdőbetűire.

Tudom – írta Dreft őrnagy (álmodta Fehér-Belua Lujza) –, tudom, egyetlen kedvesem, hogy mindennap a halál közvetlen közelében élek, s hogy az ellenséges támadás már nem késik soká. Hajnal van, és lent a völgyben a kakasok olyan jókedvvel ünneplik az új napot, mint a régi hétvégi kirándulásokon, amelyek egy falusi vendéglő – emlékszel, kedvesem, Dorogon, két éve? –, egy falusi vendéglő kerthelyiségében értek véget, és te, édes, öröset ittál, én meg félszáraz kadart.

Itt Dreft őrnagy abbahagyta a levelet, és kinézett a sátor szűnyoghálóval bevont ablakán. Hajnalodott. A Heimdorf körüli hegyek, a Stillesweib, a Totentor, a Münchlob szürke sziklái, melyeken csak itt-ott csillant meg néhány hófolt, lassan kibontakoztak az éjszakából, és a kelő nap fényétől szürkésülára árnyalt füstpamacsok szálltak fel abból az irányból, ahol a hírszerzői jelentések szerint az olasz csapatok tüzerése az elmúlt három nap során kiépítette hadállásait. Az olaszok mozgolódására vonatkozó adatokat – amelyek részben felderítésből, részben kémjelentésekből származtak – Dreft őrnagynak kellett összesítenie, majd megfelelő szelektálás után – hogy a tényeknek nyilvánvalóan ellentmondó, zavar-keltésből terjesztett információk ne okozhassanak esetleg katasztrófát – a központba továbbítania. A legpontosabb adatokkal a C2 fedőnevű ügynök szolgált, aki valahonnan mélyen az olasz frontvonalak mögülről küldte tévedhetetlenül pontos jelentéseit a saját maga kiépítette hálózaton keresztül. Nem lehetett pontosan tudni, hogy a C2 valójában mi-csoda: lelkes osztrák–magyar patrióta, netalán kettős vagy éppenséggel olasz ügynök, aki így eteti be, hogy egy döntő pillanatban lépre csalhassa őket; de ez Dreft őrnagyot nem különösebben érdekelte: számára egyedül az volt a fontos,

hogy feletteseit elkápráztassa teljesítményével – közülük is leginkább menyasszonya apját, Fehér-Belua Eduárd vezérkari ezredest.

Dreft őrnagy számára Fehér-Belua Lujza nem hétköznapi szerelem volt, még csak nem is katonai karrierje záloga: örület volt, mennyország és pokol, fertő és megtisztulás, tavaszi szél és decemberi hóvihar – minden, ameddig egy Ludovikát végzett osztrák–magyar tiszt fantáziája felszárnyalhat. A Múzeumkertben ismerkedtek össze 1913 szeptember tizenhatodikán, egy hűvös vasárnap délelőtt. A szél sivitva vágott végig a kert fái között, meglegette a francia nevelőnők fodros szoknyáit, a tót cseléd lányok kopott kimenőruháit, a tisztek ropogó köpenyeit, elhozta a Magyar utcából a bérkocsisok kiáltozásait, és az ebédek előkészületeinek diszkrét zaját. A kozmosz ezen a napon titkos segítőtársul szegődött a fiatal hadnagy mellé – vagy ki tudja. Dreft hadnagy levendulaillatot érzett, és ahogy felemelte a fejét makulátlan csillogóra tisztított csizmája orráról, a padon – amely mögött a gesztenyefák árnyékában komor sziluettként egy római szarkofág sötétlett – egy húszévesnek tűnő lányt pillantott meg, aki ugyanebben a másodpercben függesztette rá savószínű és szúrós, átható és ígéző tekintetét. Dreft őrnagy csak sokkal később jött rá – mikor a becsapódó gránátok robbanásait hallgatva felidézte magában azt a réges-régi vasárnap délelőttöt –, hogy Fehér-Belua Lujza pillantása pontosan olyan kataklizmát indított el benne, mint a kivégzés, amelyet 1910 májusában nézett végig az aradi kaszárnyában. Az események – már amennyiben ez lehetséges – véletlenül estek egybe. Harmadéves ludovikásokként hadgyakorlaton vettek részt, és szállásuk ablakai éppen a vakolatlan téglafallal körülvett kivégzőudvarra néztek – akár véletlen volt ez, akár előjárói megfontolás, hogy a simára borotvált tisztecskék megérezzék végre a vérszagot. A negyedik emeleti ablakból

nézte az eseményeket, így a katona arcát nem tudta pontosan kivenni: később azt mesélték azok, akik közelebbről látták, hogy zömök, fekete hajú fiú volt, enyhén bandzsa, és teljesen részeg. A puskacsövekből fehér füstpamacsok szálltak föl, majd néhány kis pukkanás hallatszott, és a katona úgy dőlt el, mint a zsák. Az érzést, ami néhány üres perc után elfogta, Dreft őrnagy mindig azzal a hasonlattal magyarázta magának, hogy kő van a gyomrában. Magányos óráiban mind plasztikusabban tudta elképzelni a követ: nyers malachitdarab volt, selejt egy kőfaragó műhelyéből. Négy évig, négy hónapig és tizenennyolc napig hordta a gyomrában a követ, amit Fehér-Belua Lujza pillantása teremtet: végül egy nyomjelző lövedék zúzta szét, amit Fehér-Belua Lujza álmodott.

Mire visszanézett, a lány már nem ült a padon, sőt, mintha már a pad se lett volna ott, csak a római szarkofág, rajta a stilizált hullámvonalakkal imitált tenger, ahová az ostiai kereskedő halálában visszakíváncozott.

Mikor másodszor találkoztak – Dreft hadnagy úgyszólván véletlenül csöppent az Anna-bálba –, a terem sarkában, amit dézsában nevelt datolyapálmák varázsoltak ezeregyéjszakaivá, mindketten kölcsönös jelét adták szerelmüknek. Ekkor ismerte meg Fehér-Belua Eduárd vezérkari ezredest, akinek baziliszkusztékintetéből ugyanolyan kérlelhetetlen fény áradt, mint a lányából, azzal a nem elhanyagolható különbséggel, hogy a bal szeme nagyobb volt, mint a jobb, és szigorú bagolyszemöldöke időnként megrándult: egy zendülés alkalmával állították falhoz a román újoncok, és körbelövöldöztek, mint egy cirkuszi mutatványban.

Fehér-Belua Lujzát mindenki csúnyának tartotta, ő is önmagát. A legcsúnyább akkor volt, ha nevetett: a szája elé kellett kapnia a kezét, nehogy meglássák sárga lófogait. Csak a szememben van valami különös – mondogatta magában mindig a tükör előtt –, valami megismételhetetlen. Egyedül Dreft

hadnagy volt az, aki nem vette észre, milyen mély nyomokat hagyott a lányon az alkalmi szélhámosokat és hozományvadászokat leszámítva udvarló és öröm nélkül töltött négy év: a keserűség és a fájdalom milyen acélbakancsú hadseregei masíroztak át ezen az arcon. Az apja akkor került a vezérkarhoz, mikor a lány végzett az angolkisasszonyoknál. Fehér-Belua Lujza a főváros emberrengetegében kénytelen volt beismerni, hogy a Rozsnyón kapott bókók – ez volt apja korábbi állomáshelye – nem az ő megismételhetetlen személyének, hanem a nehézlovassági parancsnok lányának szóltak; Pesten már egy vezérkari ezredes lányának lenni is kevés volt. Csak a becsvágy maradt meg a számára, de az aztán ki is lúgozott minden egyebet: apja szűkagyúsága – úgy döntött ugyanis, hogy Dreft hadnagy csak akkor veheti feleségül a lányát, ha előbb bizonyítja katonai rátermettségét és hazaszeretetét – egyenesen kapóra jött a lánynak: minden energiáját a férfi becsvágyának feltüzelésére fordította. Ő könyörögte ki az apjától, hogy vőlegénye a hírszerzéshez kerüljön: ez kecsgetett ugyanis a legfényesebb karrierrel, egyszersmind a legelegánsabbnak is ez számított, legalábbis Fehér-Belua Lujza képzeletében.

Dreft hadnagy közepes termetű, szőke, kövérekés férfi volt, és rövidre nyírt bajuszt viselt, ami arcának némiképp bárgyú kifejezést adott. Nem volt különösebben intelligens, de szenvedélyesen vonzódott minden mechanikai újdonsághoz, s e szenvedélye révén bizonyos megbecsülést vívott ki magának. Késő éjszakákig üldögélt a fizikaszertárban, és lenyűgözve figyelte a lengő gömböket, szikrázó ebonitrudakat, fogaskerékátteleket és csigákat; ilyenkor elöntötte a megnyugtató érzés: ez az, ami van. Megtakarított zsoldján aztán megvette a rég áhított csodamasinát: a Continental márkájú tábori írógépet, s mivel örökös kattogását szobaszomszédjai nemkívánatosnak nyilvánították, a véce húgyszagú

magányába húzódva gépelte éjszakánként a naplóját, később Fehér-Belua Lujzának szóló leveleit. Rossz nyelvek szerint nem is kellett neki másra a lány iránti szerelem, mint hogy legyen végre mire használnia az írógépet.

– Adja ide – mondja Dreft őrnagy (álmodta Fehér-Belua Lujza), és kinyújtja a kezét az öregasszony felé, aki a heimdorfi Gasthof kocsmárosa szerint – ő szintén a hírszerzés embere – egész nap a kocsmában vedel. (Dreft őrnagy elégedett mosollyal nyugtazza az információt: hát persze, a tökéletes álcázás; az őrnagyon kívül ugyanis senki sem tudja, hogy az öregasszony a legfontosabb láncszem C2 és közte.) Az öregasszony – már most hajnalban is bűzlik a sörtől – egy golyócskává gyúrt papírdarabot nyújt át, és eltűnik a fenyők sűrűjében. Dreft őrnagy visszamegy a sátorba, hogy a petróleumlámpa fényénél olvassa el az üzenetet. RD HONZ ROM ÖIMLZ EP FOR EOTLÉOVJKROZ RMFRZ – áll a papíron. Dreft őrnagy nem tudja, mitévő legyen: az üzenet nyilvánvalóan rejtjelezett, hiszen a C2 minden üzenetében más-más kódolási technikát alkalmazott. Az őrnagy végigpróbálja az összes eddigit: a spártaiak titkosírását, a százéves háborúban alkalmazott dekonstrukciós eljárásokat, az óbabiloni HEM-írást satöbbi: mindhiába. Egy méhecske repül be a sátorba, hátsó lábán súlyos virágporgömböcskékkel, körbezümmögi a petróleumlámpa fényében görnyedő férfit, aztán a szúnyoghálóra száll. Dreft őrnagy pillantása ekkor a tábori írógépre esik, és hirtelen minden megvilágosodik előtte: valaki, aki a titokzatos C2 álnév mögött rejtőzik, mindvégig gúnyt űzött belőle – összeolvasva ugyanis azon billentyűk betűi, amelyek az üzenet szövegének betűitől balra esnek, ezt a szöveget eredményezik: es gibt ein Punkt, wo die Wirklichkeit endet (van egy pont, ahol a valóság véget ér). Dreft őrnagy számára ebből további következtetések is adódnak: a C2-nek ugyanolyan írógépe van, mint neki, ami már önmagában is különös,

hiszen a Continental tábori írógép klaviatúrája egyedi tervezésnek mondható. Továbbá: a C2 tudja, hogy neki, Dreft őrnagynak milyen írógépe van, tehát vagy az információs lánc működött – tudtán kívül – oda-vissza, vagy az olasz frontvonalak mögött létezik egy másik Dreft őrnagy, aki önnön rejtélyes hasonmásával levelez, s minden, ami eddig történt, nem egyéb, mint lidércnyomás. Még átfut az agyán a sejtés, hogy amennyiben valóban lidércnyomás volt minden, az a pillanat sem lehet messze, mikor ő, Dreft őrnagy felébred. Ezt azonban már nincs ideje végiggondolni, mert a gránátok olyan sűrűn csapnak le az előőrs környékére, mint a jégeső.

Fehér-Belua Lujza álmából többször felriad, és izzadtságban úszva emlékezik: sosem tudja eldönteni, hogy ő maga szerepelt-e az álomban, s ha igen, akkor kicsoda volt: az eseményeket hol a méhecske szemszögéből látja, hol pedig ő az írógép, amelyhez Dreft őrnagy ujjai közelítenek, hogy sebtében összeüssenek egy búcsúlevelet. Néha ő maga a végzetes üzenet, amit az öregasszony sörhabtól ragacsos kezében szorongat. Nem mer visszaaludni, mert tudja, hogy mivel végződik az álom: látja a Totentor sziklái közt a mesterlövészt, ahogy a vállához illeszti a puskát, látja a nyomjelző lövedék pályáját, látja a malachitdarabot, mely Dreft őrnagy gyomrában szilánkokra robban, s ez némelykor megint csak ő. Aztán hajnal felé mégis elnyomja az álom.

Más változat szerint – és hát miért ne – Fehér-Belua Lujza gyönyörű nő volt, Dreft hadnagynak pedig 1913-ban, ott a Múzeumkertben eszébe sem volt beleszeretni, hiszen Dreft hadnagy számító, hideg kígyó volt, józan, kíméletlen és aljas. Pontosan tudta, hogy nemes arcéle, feszes járása, bűvészekeze mit ér mikor és kinek: azt is azonnal felmérte, hogy Fehér-Belua Lujza szép szőke fejecskéje annyi ész sem rejt, amennyivel egy kezdőknek szóló sakkeladványt meg lehetne fejteni. Csak a római szarkofág az, ami e változat háttérében is

ott sötétlik, mintegy bizonyítandó, hogy az emberi lehetőségek mégsem végtelenek, és van egy bizonyos határ, amin túllépni lehetetlen. Dreft hadnagynak erről természetesen sejtelme sincs, ez a tudás a késői szemléző kiváltsága. A szél is többé-kevésbé ugyanaz: lesodor néhány gesztenyelevelet, meglobogtatja a tót cselédlányok kopott kimenőruháját, a francia nevelőnők fodros szoknyaszegélyeit, és elhozza a Magyar utcából a bérkocsisok kiabálását, a bordélyházakban ébredező-nyújtózkodó tündéreké csontjainak roppanásait. Dreft hadnagy határozott léptekkel megy végig a kerten: szemét tűkörfényesre tisztított csizmájának orrára szegezi, aztán felnéz: pillantása találkozik Fehér-Belua Lujzáéval, és Dreft hadnagy tudja, hogy eljött az ő ideje: a lány szemében kihívás, megadás és csodálat. A hadnagy alig észrevehetően biccent, és eltűnik Arany János szobra mögött. Tudja, hogy a lánytól csak egyetlen lépés az apja, Fehér-Belua Eduárd vezérkari ezredes, és jó előre informálódik, ott lesz-e az Anna-bálon az „öreg dúvad” – ahogy a tisztikarban az ezredest nevezik. A dézsában nevelt datolyapálmák csakugyan ezeregységyszakaivá varázsolják a bálterem sarkát: Dreft hadnagy egy jól kiszámított mozdulatot tesz, s már a kezében érzi a lány izzadt tenyerét: mint az orvos a kinyújtott nyelvből vagy a fény felé tartott vizeletből, rögtön mindent tud a lányról: érzi vére szapora áramlását, megfeszülő hátizmait, ernyedt és nedves ágyékát, leheletének levendulaillatát, és megint elfogja a furcsa érzés, amelyet legutoljára akkor érzett, mikor harmadéves ludovikásként egy hadgyakorlaton vett részt a századával, s szállásának ablakából (ami talán véletlenül, talán előljárói megfontolásból – hogy a simára borotvált tisztcskéik megérezzék végre a vérszagot – éppen a vakolatlan téglafallal körülvett kivégzőudvarra nézett) akaratlanul bár, de korántsem szándéka ellenére szemtanúja volt egy kivégzésnek. Azonnal lesietett a földszintre, hogy minél

közelebből láthassa az alacsony, fekete hajú katona arcát. A puskacsövekből fehér füstpamacsok szálltak föl, és a katona úgy dőlt el, mint a zsák. Dreft gyomrát sajgó, egyszersmind kéjes érzés szorította össze, valami perverz gyönyörűség. Erről az érzésről a malachit zöldjére asszociál, s ezt a malachitot érzi a gyomrában, valahányszor Fehér-Belua Lujzára gondol.

Fehér-Belua Lujza sugárzó és magabiztos a friss felismeréstől, hogy a fővárosban éppen olyan jó vezérkari ezredes lányának lenni, mint Rozsnyón nehézlovassági parancsnokénak, legfeljebb csak az arányok változnak. Dreft hadnagy nem sürgeti a házasságot. Bőven van időnk – mondja, és igaza van. A vezérkari ezredes – aki azért mégsem olyan dúvad, mint amilyennek kinéz – enged lánya örökös unszolásának, és a hírszerzéshez helyezetteti Dreft hadnagyot. A tisztí klubban óriási az ünneplés, patakokban folyik a pezsgő. Dreft hadnagy, akit barátai ekkor már jobbára csak Kontinentálnak – bizalmasan: Kontinak – neveznek, mivel tábori írógépét mindenhová magával cipeli, aljasul lerészegedik, és hajnalban leokádja az Opera előtt a bal oldali szfinxet.

Dreft őrnagy, ahogy mindezt végiggondolja – hajnalodik, és a Heimdorf körüli hegyek, a Stillesweib, a Münchlob, a Totentor szürke sziklái, amelyeken csak itt-ott csillan meg egy-egy hófolt, lassan kiemelkednek az éjszakából –, úgy érzi, hogy minden történhetett volna másképp is, s ez óriási szemtelenség a részéről. A levelet még befejezi – hiszen jól tudja, hogy Fehér-Belua Lujza regényes hajlamainak leginkább egy olyan vőlegény felel meg, aki napjában három levelet ír –, aztán aludni próbál; sikertelenül. Rossz előérzet gyötri, vagy csak hidegfront közeleg? – eldönthetetlen. Ekkor állít be az öregasszony, aki ebben a történetben is már kora hajnalban sörtől bűzlik, és egy golyócskává gyúrt papírdarabot ad át, majd eltűnik a fenyves sötétjében. Dreft őrnagy az üzenet

megfejtése fölött görnyed, s ekkor száll be a sátorba a méhecske, két hátsó lábán súlyos virágporgömbökkel, körbezümmög, végül letelepszik a szúnyoghálón. „Es gibt ein Punkt, wo die Wirklichkeit endet” – villan Dreft őrnagy agyába a felismerés, természetesen későn: az olasz aknatámadás már megindult.

Fehér-Belua Lujza gyásza rövid és a társadalmi elvárásoknak megfelelő. Apja halála után váratlanul éri a hír, hogy öröklött vagyonát jelzálog terheli: az öreg Eduárdnak, úgy látszik, volt néhány ügyesen leplezett titka. A lány kezét egy Stefánia úti hentes kéri meg, aki olthatatlan lánggal égő szerelme mellé szerény vagyonát is felajánlja: Fehér-Belua Lujza kilencven évet él, túlélve mindenkit, négy lapáttenyérű, szekrényhátú fiát is. A hagyatékot – közte a tábori írógépet – egy ószeres veszi meg s adja mérsékelt haszonnal tovább.

AZ ÓRIÁSOK IDEJE

Péter ezerkilencszázhatvanhárom tavaszán kezdte ásni a gödröt, és nyolcvanhét végén fejezte be; legalábbis egy szokatlanul meleg novemberi naptól kezdve nem ásott tovább, csak ült a gödör szélén fehér nádszékében, kockás takaróba bugyolálva, tétlenül. A gödör mélységét környékbeli gyerekek mérték meg, szórakozásképpen. Tizenkét méter huszonnyolc centi volt az eredmény, a gödör minden pontján hajszálpontosan ugyanannyi, és ebből nem lehetett következtetni semmiféle emberi mértékegységre.

A gödör téglalap alakú volt, de nem egészen. Ez az aránytalanság azonban nem lehetett véletlen vagy hanyagság műve, Péter szeme ugyanis, mint ez többször kiderült, valamennyiünkénél élesebb volt. Akkoriban még fészkelte a bányában egy halászsaspár, hetvenötben, hetvenhatban.

– A sasok! Nézzétek! – kiáltott néha át hozzánk, és irgalmatlan magasságban, a szikrázó égbolt mélyében valahol tényleg ott látszott két apró, fekete pont, amerre mutatta.

Nemrég újra megnéztem a bányát: széles betonút vezetett hozzá, nem a régi, a szekérútból összeszűkült ösvény a vízmosássá vált keréknyomokkal. Mivel a kövek szakadásnyoma szép volt – csaknem szabályos félkör tömör, csillámos sziklából –, és páratlan kilátás nyílt onnan a Börzsönyre, a hollandok szállodaépítésbe fogtak. Két sárga buldózer állt a legyalult földön gazdátlanul. Esett az eső, mint errefelé annyiszor, pergett lefelé a buldózerek ablakain, a hatalmas tolólapátokról lassan darabolta le a sarat.

Mi persze azt gondoltuk, hogy Péter kincset keres, ásása olyan lebilincselően céltudatos volt. Ennyire bent az erdőben kincsből mindig lehetett hinni, és a rómaiak alagútjában,

amely átvezet a szigetre. Nekünk, gyerekeknek akkoriban, hetvenegyben, hetvenkettőben azt mondták, ha megkérdeztük, hogy kincset keres, és mi ezt maradéktalanul el is hittük. Mostanában egyre inkább úgy gondolom, hogy kezdetben a szüleink és más felnőttek is ebben hittek, és még akkor is maradt a lelkük mélyén valami ilyesféle gyanú, mikor mi, lassan felnőve, már képtelenségnek találtuk ezt a feltevést.

Az a két sas rendszerint ott körözött a szigetorr fölött, ahol áradás után a tocsogókban bennrekedtek a halak, vagy a zátonyoknál, ahol a tizenöt-húsz centis víz alatt jól látszott a kavicsföveny. Belénk ivódott a mozgásuk, a lassú, beláthatatlan spirálok és a meredek, felhúzott szárnyú zuhanás. Tudtuk, hogy a fejünk fölött vannak anélkül, hogy fel kellett volna pillantanunk.

Már évekkel ezelőtt eltűntek, hogy a hollandok szállodaépítésbe fogtak volna. Nyolcvanötben, de talán már nyolcvannégyben, nem emlékszem pontosan. Végigkutattuk a bányát, szinte körül kőre, aztán a másik két kőfejtőt, amelyeket már a múlt században sem használtak, megnéztünk minden helyet, ahol esetleg sasok fészkelhettek volna, ahol sason kívül más nem is fészkelhet – nem voltak sehol.

Akkor már azt is tudtuk, hogy a sasok nem költözőmadarak.

Ez magyarázat volt valamire, csak a rejtély volt ismeretlen előttünk, mire. Aztán lassan meguntunk a sasokkal foglalkozni.

Péter néha reggel kezdett ásni, néha este, néha hajnalban, néha délben; számtalanszor láttuk téli estéken és tavaszi hajnalokon, ahogy sáros, izzadságtól gőzölgő ruhában, ólmos lábbal tart a gödörtől a ház vagy a háztól a gödör felé, hátára vetve a csákány és a lapát; hétvégéinkhez, téli, nyári és tavaszi iskolaszüneteinkhez már elválaszthatatlanul hozzátartozott a csákánycsapások tompa dobbanása és a köveken

horzsolódó lapát csikorgása. Nem ásott szépen vagy elegánsan, még csak ügyesen sem. Gazdaságtalanul és durván ásott, végső soron tehetségtelenül. Bárki, aki sose ásott még, és azt mondják neki, hogy ásson, úgy ásott volna, mint Péter, talán még jobban is. Az ásás olyan valami, amit érezni lehet.

Hatalmas csákánycsapásokkal dolgozott, hogy a csákány lapos oldala tövig szaladt a márgás, köves talajba, és minden csapásnál egyre nehezült a rátapadó földtől. Talán megalázónak találta, hogy kieszeljen valamit, beszappanozza vagy bezsírozza a csákányt, hogy ne tapadjon rá a föld, de lehet, hogy egyáltalán meg se fordult a fejében, hogy lehetne másképp, könnyebben is csinálni. Mintegy két négyzetméternyi területen felszaggatta a talajt, aztán nekiesett a lapáttal, amely megcsikordult és kicsorbult a köveken. Amíg egy részt kilapátolt, letaposott egy másikat. Akkor újrakezdte, hatalmas csapásokkal, mintha fitogtatná az erejét valakinek, holott a kidobált föld már több méter magasan vette körül a gödröt, s legfeljebb az láthatott bele, aki felmászott a földhányás tetejére vagy a közeli gesztenyefára.

A földet kezdetben, amíg a gödör mélysége és a földhányás magassága engedte, lapáttal dobta ki. Később csigát szerkesztett, egy nagy deszkadobozba lapátolta a földet, felhúzta a földhányás magasságáig, megkötötte a sodronyt a gödör alján, hogy a földdel teli kosár le ne szaladjon, felmászott a létrán, kiöntötte a földet, visszamászott a létrán, leeresztette a dobozt, telelapátolta, felhúzta, újra meg újra.

Nem sokkal azután, hogy a sasokat keresve bejártuk a bányákat, egy őszi hétvégén egyedül maradtam a házban. Az alacsonyan lógó felhőkből lassan szemerkezt az eső. Péter akkor is ásott. A szerszámok hangja alig hallatszott, nagyon mély volt már addigra a gödör, csak a földhányás tetején bukkant fel időről időre a sárosan csillogó deszkadoboz. Lehet, hogy ez már nem abban az évben volt, nyolcvannégyben,

nyolcvanötben, hanem később, nyolcvanhétben vagy éppen nyolcvannyolcban, erre sem emlékszem. Rég volt. Akkor egyszerre teljes bizonyossággal megéreztem, hogy Péter abbahagyja. Lehet, hogy már holnap, vagy egy év, vagy egy perc múlva, de abbahagyja. Vannak ilyen érzései néha az embernek.

Rögtön utána arra gondoltam, hogy ha abbahagyta, mondaní fog valamit, nem feltétlenül azonnal, de egy idő elteltével biztosan, vagy nekem, vagy másnak, már hallottam is, ahogy mondja: ez gödör? Egy vakond nagyobbat ás, egy hangya kitúr és elhord ennyi földet, egy esti szél betemeti, egy esőcsepp újra kivájja.

Aztán ott voltam azon a novemberi, szokatlanul meleg napon, mikor tényleg abbahagyta, és ott ült a gödör szélén a fehér nádszékében. Ott voltak a szerszámai, amelyeket eltört vagy elkoptatott: számtalan törött nyél, öt elgörbült csákány, nyolc lapát, amelyek olyan aprók voltak már és vékonyak, mint egy-egy tortaszeletelő. Ült és nézelődött.

Ostobaságom nyilvánvaló volt, és magam sem értettem, hogy szívódhatott belém ennyi méreg. Pontot akartam tenni ott, ahol nincs pont, befejezést oda, ahol nincs befejezés, folytatást oda, ahol folytatás sincs. Valaminek azonban volt helye ott, csak nem tudtam rájönni, mi is lenne az.

Mostanában egyre kevesebbet járok arra, és néha azon kapom magam, hogy mindent elfelejtek, önmagam, Pétert és a gödröt.

A DÉLI HÍDNÁL

Azokban a hetekben legtöbbször ruhástul aludtunk el a kanapén, talán mert nem volt kedvünk megvetni az ágyat. Mindenesetre ennek is megvolt a maga zamata: napról napra egy addig teljesen szokatlan helyen ébredni. Aztán rákaptunk arra, hogy a lakás más-más pontjain aludjunk el, a konyhában, az előszobában. Különös élvezet volt reggelről reggelre az álomból visszatérve egyre nehezebben azonosítani önmagunkat a korábban megszokott testvérpárral: mintha a helyek, ahol korábban aludtunk – a hűgom alul, én felül az emeletes ágyon – lényünk elválaszthatatlan részévé váltak volna.

A legképtelenebb helyeket választottuk, hogy ott aludjunk. Így hódítottuk meg lassanként az összes asztalt, a zongorát és a szőnyeget mind.

Az öntudat visszatérésének ezt a hosszabb útját persze nem lehetett pusztán a megváltozott helyek számlájára írni. Abban az időben mindkettőnk helyzetét bizonytalanság jellemezte: a hűgom akkor fejezte be a nyolcadikat, én hosszú betegeskedésem miatt kimaradtam a gimnáziumból. A lábadozás minden erőmet igénybe vette, alig jártam ki a lakásból. Mégis szerettem ezt a felemás állapotot, a néha rám törő szédülést és az egészség fel-fellobbanó erejét.

Izzadt, különös tavasz volt. A hűgom sárga inget viselt azokban a napokban, akkor készült el vele, ez volt az első holmi, amit magának varrt. A hónaljánál már délelőttre átizzadt az anyag és sötétebb árnyalatot kapott. Sokszor mentem közvetlenül a nyomában, hogy érezzem azt a nyers szagot.

Szüleink hosszas távolléte lehetővé tette, hogy minden dolgunkban a nekünk tetsző legnagyobb felelőtlenséggel járjunk el. A hűgom az ingét anyánk kedvenc, monogramos

abroszából varrta: én szabtam ki az anyagot késsel, és a szétváló szálak roppanásai különös élvezettel töltöttek el. Volt a lakásban egy növény, ami nagyon ellenszenves volt nekünk. A nevére nem emlékszem – vastag, húsos levelei voltak, a szélükön apró, ám rendkívül erős tüskékkel. Határtalan gyönyörűséggel daraboltuk fel a növényt, ollóval, harapófogóval és késsel. A nedve ragadós volt és fanyar illatú. A szétroncsolt darabokat serpenyőbe tettük, hogy szénné égessük a rezsón. Megnyitottam a gázt, de az égő gyufát még nem érintettem a rózsához, mert szerettem, ha a kiömlött gáz nagy lobbanással gyullad föl. Épp erre a műveletre készültem, mikor a húgom hirtelen elfújta a gyufát. A szemében különös, kíváncsi fény csillant.

A gáznak émelyítően édes, jó szaga volt. Mikor a konyhában már elviselhetetlenné vált, átmentünk az előszobába, mikor ott is, be a nappaliba. A sarokba húzódtunk, átöleltük egymást, és vártuk, mi történik. Hallottunk már gázrobbanásokról, a falakat kidöntő erőről, a szobákat elöntő lángtengerről.

Végül én nyitottam ki az ablakot. Pánikszerűen, zihálva szellőztettem. Azon az estén nagy nyugalommal és bizonyos szertartásossággal tettünk-vettünk a lakásban. Megváltottuk néhány bútor helyét, és felcseréltük a szőnyeget. Aztán, mikor egészen besötétedett, leültünk a megváltott szoba közepén, és szótlánul elszívtunk egy-egy cigarettát.

Délelőttönként kiültem az erkélyre. Az erkély egészen apró volt, ha az üvegajtóhoz támasztottam a széktámlát, a lábam már fel kellett tennem a korlátra. A húgom ilyenkor általában Herberttel beszélgetett. Herbert gyerekkori, titkos szövetségesünk volt, a vécét a fürdőszobától elválasztó falban lakott, állítása szerint egy régi ólomcsőben. Herbertről annak idején több rajzot is készítettünk, ezek azonban nem feleltek meg az ízlésünknek, néha túlságosan ellenszenvesre

sikerült, néha kifejezetten idétlenre. A húgom néhány éve már felhagyott a Herberttel folytatott beszélgetésekkel, most azonban újra felfedezte magának. Azt mondta, most Herbert szólította meg egy reggel, amikor pisilt. Eléggé megváltozott, mióta nem láttuk, öltözködését bizonyos ódivatú elegancia jellemzi, szavait öreguras kimértség. Gyakran köhéccsel, és időnként furcsa hangzású, érthetetlen szavakat kever a szövegébe.

Én ilyenkor délelőtt az erkélyen két dolgon gondolkoztam: 1. hogy nem történik semmi; 2. hogy történnie kéne valaminek. Felülnek például egy ismeretlen buszjáratra, csak úgy találomra, és elmennék a végállomásig. Mindenképpen az utolsó járatot választanám, amikor már kevesen járnak az utcán. Kifigyelnék magamnak egy magányos embert, a nyomába szegődnék, és alkalmas pillanatban megölném. Soha nem jönnének rá, hogy én tettem, hiszen hiányozna bármiféle logikus indíték. Újra és újra elképzeltem az utcát – az el-lenszenvesen kuporgó kertes házakban már mindenütt al-szanak, a kutyák láncokat csörgetik, és az emberem rossz tavaszikabátjában kerülgeti a tócsákat. A továbbiakat általában ugyanúgy képzeltem el: megragadom a kabátját, szembefordítom és az arcába ütök. Aztán megragadom a haját a homlokánál, és úgy verem a fejét a betonba. Néha szeretném, ha vér is maradna a kezemen, vagy a nadrágom szárán veszem észre – ilyenkor minden esetben fehér, vasalt nadrág van rajtam –, mikor otthon lehajolok, hogy levegyem a cipőm. Aztán újra ott van az emberem, megint ütnöm kell rajta, főleg a szemén és az orrán, és sarokkal a heréire kell taposnom – tehetetlen voltam a gondolataimmal szemben, nem volt más lehetőségem, mint újra és újra végiggondolni.

Aztán gyakran azt is elképzeltem, hogy nem tudok elmenekülni a külvárosból, üldözőbe vesznek nagy, borostás munkások, és vernek tömör, súlyos ökleikkel.

Mikor végül kiüresedett az egész, és nem elevenedtek meg többé a részletek, úgy éreztem, hogy nem, ez se lenne elég, semmi se lenne elég, ami megtörténhet.

Ilyenkor aztán szemlélődéssel töltöttem a délelőtti hátralevő részét. Úgy, abból a pózból, két lábam a korlátra téve, a korlát két felső vascsöve között éppen a Déli vasúti híd sötét sávjára láttam. Valamivel előtte, a felszabdalt, kénsárga földön markolók és földgyaluk mozogtak. Még akkor is, ott, a Déli vasúti hídtól alig száz méterre volt egy kis tó. Nád nőtt körülötte, vizét elborította a békalencse, és ez a környezet nagyon jól illett ahhoz, amit régen, hat-hét évvel korábban a tóról gondoltam. Hogy a mélyben, oldalára dőlve az iszapban van egy tengeralattjáró. A katonák a kerek ablakokhoz szorítják az arcuk, nézik a zavaros, hínárzöld vizet. Parancsra várnak, s a parancs valamikor okvetlenül meg is érkezik, és akkor végre tényleg történik valami.

Dél körül a húgom nagy nehezen kijött a vécéből. Napról napra gondterheltebbnek látszott. Herbert – mondta – egyre érthetlenebb dolgokról beszél. Most például azt tanácsolta, hogy toljuk át a zongorát a szoba másik végébe, de hogy mindez mire volna jó, azt nem volt hajlandó közölni, csak összefüggéstelenül makogott. Tegnap óta különben is megváltozott: nyoma sincs rajta a fodros spanyol gallérnak és a csúcsos, fekete süvegnek, most azt állítja magáról, hogy fapavár, és ennek megfelelően öltözik, faporgáccsal teleszórt bőrzekét hord és kék munkásnadrágot. Azzal dicsekszik, hogy megkapta a Nagy Fejsze Rendet, de azt már nem hajlandó elárulni, kitől és miért.

Mindenesetre megvalósítottuk Herbert ötletét, a zongorát áttoltuk az ablak elé.

Soha nem tetszett annyira Bach, mint azon az estén. A befelhősödött eget sárgára színezte a Városból áradó fény. Hanyatt feküdtem a kanapén, magamra húztam a pokrócot. A

hangok értelmetlen, önfeledt varázsa teljesen lebilincsel. A húgom a kétszólamú invenciókat játszotta, akkor este legtöbbször a d-moll darabot. Néha rám nézett.

– Abbahagyjam?

– Játszd csak. Játszd el megint.

Megint ruhástul aludtunk el a kanapén.

Másnap délelőtt újra a katonákról gondolkoztam. Ahogy titokzatosan szép arcuk eltorzul a kétségbeeséstől; a rájuk boruló zöld sötéten. A markolók és a földgyaluk épp akkor végeztek a tó feltöltésével. A helyén csak a láncalpaktól szabdalt, kénsárga föld látszott. Nem maradt más választásom, mint elfogadni, hogy ez volt a parancs: elviselniük az élve eltemettetést, és mindenkinél tökéletesebbé válni azáltal, hogy ezt a tapasztalatot nem oszthatják meg senki más-sal.

A TOTÓBAN

Hódolat Pompei freskófestőinek

Ez az első igazán nyári nap, újra fel lehet venni az elejtett fonalat, az idő megint kiiktattatott, mint mikor meggy esik a mézbe. A kígyók is ilyenkor párosodnak, nem is lehet megkülönböztetni, melyik a hím, melyik a nőstény, és csak ebben az egy esetben szentségtörés odacsapni a családi lomtárból könnyed sétánkra kiszemelt sétabottal. Különben: a kígyót úgy kell megölni, hogy mikor alattomos szándéktól hajtva besiklik a kőrakás alá, amin árvíz idején ülünk a rakparttól néhány méterre, egy billegő követ választunk, arra telep-szünk – egyikünk egyfelől, másikunk másfelől. És akkor a kígyó – alattomos szándékától hajtva – odasiklik a kő alá, alánk. Az iszapmorzsás, olajos sötétből csak a szeme villog ki, gonoszul és zölden. Mikor aztán megindul felénk – siklani kezd a kő alatt, az egyik oldalon adódó, biztosnak tűnő, de valójában bizonytalan résben – mintha csak véletlen volna, billentsünk a kövön. A kígyó így, a siklás lendületétől továbbhaladva lenyúzza önmagát az összepréselődő, éles kőperemen. A rángó, véres húsdarabot már egész nyugodtan kézbe vehetjük és bedobhatjuk a vízbe, vagy ha vannak ott habok, hát akkor a habokba. A lenyúzott bőrt pedig felmutathatjuk, mint a gyerekek a talált kotont. Így a véletlenre is bízunk valamit, bosszút is álltunk, mégsem vagyunk gyilkosok. De addigra a hegyeket tömör ködfal fedi, tél lesz nemsoká, és a reménytelenségtől félelem fog el, barátom.

Tehát menni, ahová a lábunk visz, ahová a vízen túl a déli szél szólít. Ha ez esetleg mégis emlék, nem valami más, aminek talán neve sincs, szójegyzékekben, glosszáriumokban

nem szerepel, szóval, ha emlék, igazolására fel tudok hozni egyet-mást. Ha például most az ember kiül a Toto kerthelyiségébe, a kegyetlen, kora délutáni hőségben szükségképpen arra gondol, hogy ha az órák ugyanilyen rókaprémességgel múlnak, ha ugyanilyen nehéz marad a lélegzet: csupa napszilánk, ha a gömbakácok árnyéka ugyanígy – ólomnehéz ökölként – süpped a földbe, akkor este talán megint maga előtt látja a tengert. Hiszen már reggel óta van valami a levegőben, ami később az események egyetlen magyarázatául kínálkozik – maradjunk is meg ennél: valami; aljas és hasztalan pontosításokkal ne zúzzuk semmivé –, ami az első pillanattól biztossá teszi, hogy langyos, de határozott szél fúj, nemrég támadt fel.

Ezt talán csak a heves evezőcsapásokkal közeledő gálya légénysége nem veszi észre, hiszen alig néhány habot fröcscsentő merítés, és partot érnek, minek már ilyenkor vitorlát bontani. Akik a pajzsok mögött lapulnak, a nyersbőr- és réz-szagú katonák, ők sem veszik észre a szelet. Csak a parti sziklák közt a kiégett, szúrós füvet harapdáló birkák rázogattják gyorsabban zsíros kis farkuk, és nedves orrukat belefúrják a levegőbe. – Ilyenkor áll meg a festő ecsetje, és kezdi barnával komótosan a fatörzseket festeni, de a tenyere így is izzad, már megint a főn, istenek átka, megrontja a testet, a lelket, egyszerre forró fürdő, bor és szerelem. Az ablak alatt egy félkarú, öreg gladiátor énekel részegen, és ügyet sem vet arra, hogy lassan beborítja a pernye.

Azóta talán partot is ért a hajó, megcsörrent rajta a fegyver, ha recsegő jég körbe nem fogta. De azt a fát csak meg kell festeni, jó középbe, nehogy félreértse valaki, összetéve a barna föld színével, hiszen nincs más körös-körül, csak a tenger. Aztán meg, senki sem tudja, mi történik ott fenn a sziklán azzal, aki a látóhatár szélén Thulé szigetét kémleli. Talán

villám jött, és iszonyú, ózonszagú leheletével leütötte? Vagy a kegyes szél nagy tenyerével taszított rajta egyet?

De hát a kérdésnek is van határa, a célzásnak is. Épp amikor a katonák meghúzzák magukon a ropogós bőrszíjakat és megnyálazott ujjbegyükkel végigsimítják a kardjuk élet, hogy felszisszennek a gyönyörűségtől. Barna, izmos hátukra közben pernye hull. Idővel odáig finomíthatjuk módszerünket, hogy érezzük a sós szél szagát, halljuk a sirályok vijjogását, látjuk a nedves köveken mászó tarisznyarakokat. Ha lenne bennem annyi önfegyelem – kell gondolni ilyenkor. Ó, égi kedvesem, te tudod, mennyi leheletfinom egyensúly, mennyi láthatatlan boltív, az igen és a nem mennyi ág-boga kell ehhez! Ennyi erővel már hallhatnánk a föld mélyére taszított titánok üvöltését, vagy éppenséggel azt, hogy süvölt a kék űrben a Jupiter. Kérdés: megéri-e.

Mindenesetre a vendéglő kezd kiürülni. Az ebédelő családok, akik a gyógyvíz kedvéért jöttek a Városba, és ide járnak, hogy az olcsó és rossz kosztos spóroljanak (ki hallott már pascalról majoránna nélkül?), lassan visszaszállingóznak a fürdőbe. Ilyenkor jó a Totóban ülni. A zöldre festett bádogasztalokból dől a hőség. A csikkekkel keveredett murva, mint egy döglött állat, hever a szék alatt. Jó izzadni. Ülni a napon, egymás után inni a söröket, és figyelni, ahogy egy-egy jeges korty után ömleni kezd a víz a pórusainkon át. A legjobbak a háton legördülő cseppek, ahogy végigcsiklandozzák a gerincet, és azok, amelyek a lábszáron folynak végig a szőr között. Az izzadás már eleve történet: a sör és a napfény titkos története. Persze a sör már kezd megdögleni, de pincér még mindig nem mutatkozik. Távolról hallatszik a fürdő és az uszoda zaja: kiáltások, vízcsobbanás, füttyszó. A kerthelyiségben egyébként senki, csak a hűvös teremben üldögél néhány törzsvendég a fröccse mellett. Emeljük fel az immár buboréktalan, halott sörrel teli korsót, és figyeljük, megrezdül-

e a kezünk. A sör felszínén csak alig látható hullámocskák jelentkeznek, és ennyit a meleg számlájára is lehet írni. Nem szabad elfelejteni továbbá, hogy a tenger nem mindjárt a láb-szárunkat csapkodó valóság, hanem először csak halvány de-rengés a látóhatár szélén. Lépésről lépésre lehet csak megkö-zelíteni, kopár, köves, lépéseinknek csökönyösen ellenszegülő terepen. Aztán, ha az ember már ott áll a parton, a hullámverés harmóniáját könnyen megzavarhatja valami, elérhetetlenségében is lenyűgöző tárgy, akármi is az: Levia-thán, láthatatlan pálma árnyéka vagy egy elfelejtett hősnő holtteste.

Ez főleg olyankor eldönthetetlen, ha az ember azt a nyarat leginkább otthon tölti, a Klapka utcai bérelt szobában. Az idő egyenletesen, olajozottan múlik: Medárd hamar eljön, és a mozdulatlan hőségben a szoba megtelik az udvaron álló eperfa szagával. A Nápolyi-öbölből pun vezényszavakat hoz egy gabonaszállító hajó felől az esti szél. Az ember hamar megismeri a fürdővendégeket, a fürdőmestereket távoli füttyszavuk után is felismeri. Meg aztán: torony a világ, és a Paradicsomban sem beszéltek, hát még a Boldogok szigetén. Beszért az Úr, beszért a Kísértő, de Ádám és Éva nem beszél-tek, és az oroszán és a bárány sem beszért. Ó, határtalanság: nincs múlt, jelen, jövő: egymásnak görgetik ó üzenetüket az évek.

A VILÁGÓRA

Nemrégiben történt. Az utolsó HÉV-járatok valamelyikével – ha nem éppen a legutolsóval – dőcögtem hazafelé Szentendréről. Már javában a Pomáz előtti nagy kanyarban jártunk, mikor egyszer csak felállt a szomszéd ülésről egy addig békésen szunyókáló alak, és kissé dülöngélve megállt előttem. A külseje nem volt különösebben megnyerő: puffedt, sebes arc, véraláfutásos szem, szürke, pecsétes öltöynadrág, barna műbőr szandál, sárga nejloning. Megállt előttem, és azt kérdezte:

– Hány óra?

– Nincs órám – válaszoltam. Ezen néhány másodpercig elgondolkodott, aztán szemmel láthatóan nem ismerve föl az óra hiánya és az idő meg-nem-mondhatósága közötti rejtett összefüggést, megint csak megkérdezte:

– Hány óra?

A hangjában nem volt semmi követelőzés, mindössze fásult tárgyilagosság.

Nem minden rosszindulat nélkül, meg mert kísérletező hangulatban voltam, azt válaszoltam neki, hogy fél nyolc van, jöllehet legalább éjfélre járt az idő.

Válaszomon valamiért elszomorodott, lassan megingatta a fejét, véreres, barna szemét rám szegezte, és közelebb hajolt az arcomhoz.

– Az nekem nem elég. Hány óra, hány perc.

Lassan, tagoltan mondta, jóindulattal, segítőkészen. Még egy kicsit sajnálni is látszott, amiért nem értem a helyzetet.

– Miért? – kérdeztem, de rögtön meg is bántam, mert az emberem most már őszintén és végképp elszomorodott, aztán leült mellém, átkarolt, és szeretetteljes hangon, mint a gyerekek csökönyös értetlenségén edzett napközis tanár,

magyarázatba fogott. Mert hogy most vette ezt az órát: felhúzta a sárga nejloning mandzsettáját, és mutatta. (Otromba, ódivatú, ezüst színű kvarcóra.) Na. Értem? Csak az az egy baj van, hogy nem tudja beállítani. Beállítanám-e neki? Meghívna egy sörre. Aztán bizalmasan, a hatást kémelve, megsúgta a titkot.

– Ez egy világóra.

Közelebb tolta az arcomhoz.

– Vi-lág-ó-ra.

Nem kell a sör – mondtam –, sietek haza, de az órát megpróbálhatom beállítani. Az ember végül is nem mindennap fut össze egy világórával. De azzal az ördögi szerkezettel se-hogy sem bírtam. Két-két gomb kétoldalt. Összevissza nyomogattam: hol zenélt, hol stopper volt ezredmásodpercekkel, hol azt mutatta, hány óra Tokióban. Őrület.

Na, haver, gondoltam, jól megjártad ezzel az órával, az életben el nem boldogulsz vele.

Végül kénytelen voltam beismerni a csődöt.

– Sajnos, nem értek hozzá. Ez egy túl jó óra.

Nem sértődött meg, ő maga vette kezelésbe, de az óra csak különböző dallamokat volt hajlandó játszani.

– Na ugye – nézett rám elégedetten. – Látod? Megy ez.

Megveregette a vállam, és visszaült a helyére. Nézegette egy darabig a világórát, aztán szelíden elbóbiskolt. Budakalász után a szerkentyű egyszerre a Marseillaise-t kezdte játszani. Mire Békásmegyerre értünk, már végzett a Deutschland, Deutschland über allesszel, és kétszer eljátszotta az Oh, du lieber Augustint. Aztán következett az amerikai himnusz meg még néhány ismerős zeneszám. Mikor a Batthyány téren végre kiszálltam, még az Angelika előtt is hallottam a mélyből valami ismeretlen melódia – talán éppen a japán himnusz – hangjait. A csarnok órája szerint fél egy múlt néhány perccel.

USZÁLYOK, NOVEMBER

Megvettem a szokásos lángost a Lukács fürdő kertjében a büfésnél (fokhagymásat), és ezt majszoltam még a lépcsőn mentet is. (A lift akkor már hetek óta rossz volt.) Így kéne kezdődjön – csak hogy nem, nem vettem meg a lángost, csak szerettem volna, és a Lukács fürdő kertjébe se mentem be, csak éppen elmentem előtte és benéztem. A nagy platánok ágai között laposan tűzött át a késő őszi nap, a büfé felől frissen sült lángos illata áradt, és távolról csobogott, bugyborékkolt, fűtült az uszoda. Nem értem, miért nem mentem be. Az egész akkori életem kiaknázatlan lehetőségekből állt: céltudatosan osontam vissza sötét, északra néző udvari szobámba, ahol a saját nyomasztó jelenlétemen kívül nem várt semmi.

A ház, ahol azokban az években laktam, a Lukács fürdő mellett állt. Az északi front az uszoda parkjára, a medencére, a gőzt pipáló kupolára és csővezetékekre nézett, a keleti front a Dunára, a déli a kórházra, a nyugati a Frankel Leó útra, a belső udvar pedig sötéten önmagába.

Reggelenként, mikor ébredezni kezdtem, mindig eszembe jutott, milyen jó volna lemenni lángosért. Hétkor-fél nyolckor kéne lemenni, álmosan, püffedt arccal, épp megkávézva, de még kiszaratlanul, pizsamára kapva föl a hosszú télikabátot. Olyankor, kora reggel még csak az alagsori karbantartók kávéznak a pultnál, vastag kötött sapkában és meggörnyedve, mert örökké a fejük fölött sejtik a forró termálvíztől zümmögő vascsöveket. A lángosnak, ahogy kettétöröm, forró élesztőszaga van, és a középső, vékony részek ropognak, mint a jégvártya a tócsán.

Nem igazán értem, min is buktak el ezek a szerény tervek, de tény, hogy még óráig hevertem félálomban az ágyon, és

a fokhagymás lángosról meg a Lukács fürdő kertjéről képze-
lődttem.

Az egyetem és minden tudománya számomra akkor már teljesen közömbös volt. Untam a könyveket és untam az embereket. Untam a Lou Saloména vagy Ulpius Évának álcázott vértelen bölcsészlánnyokat, a posztmodern videoklipről lemászott fiúkat, akik tragikus arckifejezéssel ácsorognak az esztétika tanszék előtt, mert elhagyták gimnazista éveik énjét, Julien Sorelt, és most a sok új között nem tudnak választani. Untam az egyik kiköpött Babitsot, aki évekig kitartott a szerepe mellett, de végtére is rájött, hogy mégsem nagy költő, és bosszúból leborotvtáttatta a bajuszát; az egyiptológia tanszéken tolongó Anubiszokat és páviánfejű Thotokat, a zilált külsejű, bolondosan vihorászó és elszántan dohányzó francia szakos lányokat, a József Attilákat, akik a büfében idegenkedő pillantásokkal méregetik az Illyés Gyulákat, az anális poénokat sütögető német szakos fiúkat és a bandza pszichológusokat, akik megértő, bár kissé felsőbbrendű mosollyal szemlélik valamennyit.

Úgy éreztem, hogy a tudás növekedésével egy új lény is nőni kezd bennem, egy vértelen, ernyedtt homunkulusz. Gyűlöltem és untam a könyveket, mert észre kellett vennem, hogy csak az jut eszembe töredék-mondatokban, amit valamikor olvastam, és úgy botorkálok az emlékek között, mint rosszul világított lépcsőházban a kukaszedő.

Inkább otthon maradtam, és feküdtem naphosszat az ágyon, mint a zsák, mint egy zsák szén, amelyben csak sejtésként szunnyad a tűz lehetősége.

A szobámban akkor már nappal is égetni kellett a lámpát, az ablakon semmi fény nem hatolt be. Egy esős és kába délután felrobbantották a Kisbuda vendéglő épületét, feldúlták, teherautókra rakták és elvitték – csak a török fürdő romos kupolacsarnoka állt még szilárdan a gőzölgő és bugyborékoló

Malomtó mellett. Az ötödiken egész éjszakákon át darálta egy sírós, részeg férfihang a maga szemrehányásokkal és könnyörgésekkel teli szerelmi monológját egy Marinak nevezett nőnek, aki egyszer sem válaszolt, vagy éppenséggel ott se volt; nappal pedig az idő, ami az ébredéssel, a kávé elkészítésével, kavargatásával és elkortyolgatásával addig legalizálva volt, az éjszakáig, a leküzdhetetlen álmoságig, tehát a legközelebbi legális időpontig mint egy elpusztíthatatlan lény, mint egy szalamandra hevert előttem.

Azokban a hónapokban az uszályok olyan komor ünnepélyességgel tudtak leúszni a Dunán, mintha meggyilkolt uralkodók holttesteit lennének. Imrével délelőttönként hosszú órákon át nem untuk meg bámulni ezt a szomorú színjátékot. A ház túlsó, utcai oldala, ahová az ő szobájuk nézett, merőleges volt a Dunára, ezért aztán alaposan ki kellett hajolnunk az ablakon, ha látni akartuk a folyót. Jöttek sorban a hajók: a X., XV., XXII. jégtörő, a vízibuszok a Hajógyári-sziget felől, a Dunakanyarba tartó Gönyű, Dunabogdány, Verőce, Vác, a csak sorszámot viselő vontatók, a vasércet, követ, rézcsövet szállító nagy, csehszlovák uszályok, nehézkes NDK-túra-hajók, magányos kajak- és kenubajnokok.

Ha eleredt az eső, Imre előhozta görbe, viharvert esernyőjét, hogy az ablakon kihajolva továbbra is nézhessük a hajókat, amelyek így, az esőfüggöny mögül még különösebb érzéseket keltettek. Mikor aztán az esők mindennaposakká váltak, az esernyőt odaszögeztük az ablakkerethez, így nem kellett az örökös hurcolkodással vésződni.

Imre egyébként is kedvelte az avított tárgyakat. Szenvedélyesen látogatta a lomtalanításokat, és ócska utazóbőröndökkel, régi folyóiratokkal, kibelezett, háború előtti világvevőkkel tért haza. Sokszor kivitt magával az Ecserire, ahol homályos üvegpoharak, különös szabású, monogramos hagyatéki ingek és cigányezüst karikagyűrűk között

válogattunk, Messerschmitt kabinrollerre, nagyméretű Rembrandt-másolatra és nehézlovassági díszkardra alkudtunk.

Imre a nővérem első férje volt, és ugyanúgy nem csinált semmit, ahogy én. Tökéletesen egymásra találtunk a semmittevésben. A nővérem azon az őszön kezdett dolgozni egy amatőr színháznál, éjjel-nappal próbált, szerepet tanult, idegeskedett, és meglehetősen rossz szemmel nézte lustálkodásunkat. Imre nyolc év után végre akkor fejezte be a jogot, s hogy feleségét megnyugtassa, azt hazudta, hogy egy biztosítási cégnél dolgozik. Korán reggel felkelt, sóhajtozva megborotválkozott, az alig használt diplomata táskába, amit az Ecserin vett, bepakolta a szendvicset, és csüggedt csinovnyikarccal nyolckor elindult otthonról. Beült valahová kávézni, amíg a nővérem is el nem ment hazulról, aztán visszaosont, átkopogott hozzám, és már mentünk is nézni az uszályokat.

Néha, ha már fenyegető volt, hogy nem írják alá a féllevelemet, én is bementem egy-egy szemináriumra a késői Aranyról vagy a korai Madáchról hallgatni valamit. Homályos lelki furdalással ültem végig ezeket az órákat. Ezt a furdalást nem a tiszteletre méltó szerzők iránti megindokolhatatlan közöny vagy a tudatlanság és a jóra való restség miatt érzett szorongás okozta, hanem a félelem, hogy számolok el mindezzel anyámnak, aki annyira szerette volna, ha nagyobb hajlandóságot tanúsítok az irodalomtörténeti stúdiumok iránt.

Valamelyik éjszaka azt álmodtam, hogy az északra néző udvari szobámba bejön anyám, és megkérdezi, mit írtam, írtam-e valamit egyáltalán. Nézegeti a vázlatokat az asztalon, én meg mentegetőzőm, hogy ezek befejezetlenek, irkafirka, ő azonban elszántan, kétségbeesetten nézi; akkor már én is látom: alig olvasható írás, áthúzások, macskakaparás, pacák. Anya úgy nézi, mintha most már igazán látni akarna valamit.

Ceruzát vesz a kezébe, egy szóra mutat: a kegyelmet nem így írják – mondja, és nem értem azóta sem, milyen helyesírási hibát lehet a kegyelem szóban ejteni.

A másik, amit Imréék ablakából gyakran néztünk, az a kórház. Néha megmagyarázhatatlan módon ráuntunk az uszályokra, és a szemközti kórházat néztük, a hosszú, neonfényű folyosókat, a kék kórházi köpenyben botorkáló betegeket. A betegek néha megálltak az ablakban, és gyanús zacskókból szomorúan eszegettek valamit, otthonról kapott házi süteményt, kihűlt pattogatott kukoricát. Imre nagyon élvezte az ilyen hangulatokat, hogy két életerős ember naponta órákat tölt azzal, hogy minden különösebb ok és önös érdek nélkül a belgyógyászati osztály legvisszataszítóbb betegeit bámulja. Már áprilisban a legteljesebb meggyőződéssel állította, hogy érzi a csontjaiban a közeledő őszt, és sakkórákat vett egy ismerőstől arra hivatkozva, hogy nem árt minél hamarabb nekilátnunk felvértezni magunkat ilyen közhasznú ismeretekkel, hogy az öregek otthonában legyen majd mivel agyonütni az időt, hiszen az öregség hipp-hopp, itt terem, sőt, már itt is van, csak még nem vettük észre.

A sakkozni tanító ismerősen kívül más barátaink is megjelentek néha a lakásban. Gyakran benézett hozzánk Béla, aki abból élt, hogy eladta a spermabanknak köbcentiméterenként állítólag rekordmennyiségű sejtet tartalmazó ondóját, és mindig hordott magánál néhány képeslapot, amelyeken üdvözlök, és gyermeke egészséges voltáról tájékoztatják a nők, akik valamilyen úton-módon megtudták kilétét. Bélának állítólag már több száz gyereke volt. Jött Henrik, aki jó pénzért orvosi kísérleteknek vetette alá magát, jött kissé féloldalra dőlve, bizonytalan lépésekkel és arcán angyali mosollyal, mivel az egyik kísérlet valahogy nem a tervezett módon sikerült. Sokszor meglátogatott minket Géza, költő, író, színész, cselgáncsbajnok és vad szerb nacionalista, akivel

egyetlen kocsmába sem lehetett úgy bemenni, hogy ne verekedés lett volna az este vége. Gyakran üldögélt a konyhában Tamás, a szelíd alkoholista és festő, akit nem volt időm eléggé megismerni, mert hamarosan öngyilkos lett, és jött Elemér, a jótollú novellista, élményre vadászva, kocsikerék nagyságú kalapban, választékos eleganciával, s zakózsebében mindig lapult egy hosszú kézirat, amelyet néhány órányi feszélyezett társalgás után sokat sejtető arccal elővett és felolvasott.

Aztán eljött a november és a varjak, s egyszeriben gyász-kárpitba vonták a kórház körüli fákat. Csupa latyak volt a Város, az égből örökké szürke felhők lógtak, még az alig száz méterre fekvő Török utcai borozóig is kész trauma volt elgyalogolni. A kórház folyosóin megszorodtak a betegek, rosszkedvűen köhécseltek, apatikusan vánszorogtak. Egy öregúr, aki katéterével a kezében egész nap az egyik ablakban állt és a galambokat nézte, észrevette, hogy figyeljük, és nagy, csontos kezével megfenyegetett.

Rákaptunk a gramofonhallgatásra. Nagyszüleimtől Imrére hagyományozódott egy gramofon – ő úgyszólván predesztinálva volt arra, hogy ilyen tárgyakkal kerüljön kapcsolatba – és több száz hetvenkettes lemez, Zerkovitz-dalok, Kalmár Pál, Karády, magyar nóták, a Tango Perverz, Stormy Weather (ez volt a legjobb), az Egmont-nyitány Toscaninivel és az Ötödik szimfónia fele, a Krasznahorka büszke vára, a Brazil, a Balalajka sír az éjben és sok egyéb kacat. Fáradtságot nem kímélve beszereztünk egy csomag originál gramofontűt, és vég nélkül hallgattuk a lemezeket, miközben nagy utazásokat terveztünk át Patagónián. Kabátban könyököltünk a nyitott ablakban, és behúztuk magunk mögött a függönyt, hogy ki ne szökjön a meleg. A gramofonon recsegő Egmont-nyitány szinte kibélelte mögöttünk a szobát, mint a habszivacs, és mi ennek a puha felületnek támaszkodtunk.

A sétahajók kezdtek ritkulni a Dunán; már csak az uszályok és a jégtörők közlekedtek, azok is valahogy lassabban. Dohogásuk is távolabbról hallatszott. Lent mérhetetlen távolságban gomolygott az utca: mentők jöttek-mentek, betegeket hoztak, gőzölögtek a csatornafedelelek.

– Öregem – szólalt meg Imre –, képzeld csak el. Itt ötvenhatban lőttek.

Két évet és négy hónapot éltem abban a lakásban. És mind ez idő alatt egyetlenegyszer sem sikerült lemenni a Lukács fürdő kertjébe fokhagymás lángosért.

AZ ESTE LOVA

Adélnak

Furcsa délutánról álmodom. Tudom, nem szereted, ha az álmainkról beszélek, és azt is tudom, miért: mert te magad túl sokat álmodsz.

Az álom mit se tudott az örökkévalóról, mint a nappal, vagy az álmot megelőző délelőtt, mikor a tűző napon ültem, és valamiféle paradoxont szerettem volna mondani neked – tudod, a nap előcsalja belőlem a paradoxonokat – te pedig néztél egy lusta, fekete lepkét, aztán felém fordultál, a szemembe szúrtad barna, apró sárga csillámokkal teleszórt tekinteted, és azt mondtad: az este lova átugrotta a délelőttöt.

Először nem nagyon értettem, mit akarsz ezzel, aztán megértettem, hogy elloptad a paradoxonomat és elrejtetted a fejed többi Szibilla-rejtvénye közé.

Aztán elaludtam, és álmodtam, és olyan volt az álom, mint... Hogy is lehet ezt mondani? Te biztosan el tudnád mondani nekem, ha te álmodtad volna, de ez az én álmom volt, ezért megpróbálom elmondani neked: tehát, azt hiszem, olyan volt, mint a megváltoztatott múlt, vagy a kifürkészett jövő.

Neked érteni kell ezt, mivel nő vagy, értesz tehát a paradoxonokhoz, és elvégezel valamit az Isten helyett.

Persze az is lehet, hogy te álmodtad ezt bennem, vagy beléd láttam álomban, vagy el van rejtve bennem a női, amit felnövesztett a nyár, a napfény, mint a sarkvidéken a virágokat – éppoly rövid édesség, éppoly szédületes gyorsasággal.

Mint a trópuson. Langyos szóda, cigaretta, ventilátor, szűnyogháló. Lóbálom a kezem, hogy hűtsem a könyökhajlatom. A bőrredőkben koszcsíkok: a szenvedély térképei. Lövések. Kitartó ágyúzás. Kiért, miért folyik a harc? Állóháború az agyban, a fülben.

Korán reggel révvel megyünk át a szigetre. Még hűvös van, a nap laposan, sunyin süt. Egy takaró van nálunk meg egy szatyor. A szatyorban valami könyv, néhány szem paradicsom, egy üveg híg fröccs. Kezet fogok a révészekkel, pedig tudom, hogy ezek nem igazi révészek, egyszer, valamikor, állítólag voltak igazi révészek is, ma már nincsenek, ez köztudott. A szemük sarkából óvatosan végigmustrálnak téged, vigyázva, nehogy észrevegyem. Az igazi révészek nyilván elrabortak volna, engem pedig a vízbe ölnek, ahogy azt kell. Bent, a révben súlyos gázolajszag, a zöldre mázolt padokon – mentőpad öt fő részére – vékony olajpermet. Nem ülünk le.

Aztán már a túlsó parton kapaszkodunk fölfelé. Melegebb van, mint odaát, más fények, más szagok. A meredek, macskaköves Rév utcán térdig gázolunk a fényben. Az ötödik ház előtt a körtefa alatti kis padon ott ül a kapitány. Azt hiszem, reggel kiteszik, este beviszik, talán a padjával együtt. Mindig ugyanazt az ócska matrózzubbonyt viseli, a fején zsíros, kopott matrózsapka, melynek rózsája az orrával pontosan egy vonalban áll, ahogy a szolgálati szabályzatban írva van. A szájában szivar csonkja. Soha nem ég – talán mindig ugyanaz a szivarcsonk. Tisztelgéselem nem viszonozza, fókuszálatlan szemmel néz a szemközti házfal irányába. A házfalakon és hegyeken át élesen látja Fiumét, ahogy csillogó ágyúíval a reggeli fényben kifut a Szent István az Adriára.

Átvágunk a főutcán és elindulunk a gesztenyesoron a legelő felé. A port rugdosod, aztán egy szétlapult gesztenyét, amelyik valahogy itt maradt tavalyról. Kézenfogva megyünk, mert még szükség van a szerelem ilyen apró bizonyítékaira.

Visszanézek a Rév utcába: a kapitány ugyanúgy ül az arany-sárga körték alatt.

Egyre nagyobb a forróság. Szédülés fog el, a falu hangjai le-szorulnak a földre és fel-felbuggyannak, mint az olaj. Most már nyárfák között megyünk. Az egyiken, jó magasan egy kötélvég. Mondják, valamikor lógott is rajta valaki A levelek közt már reszket a levegő, megint jól vagyok, átkarollak. Az út besüpped két domb közé, kétoldalt embermagasságú, rézsútos löszfal.

Fekszünk egymás mellett a pokrócon. Mozdulatlan a le-vegő. Ez a hely régen homokbánya volt. Olyan a dombban, mint egy harapás. Partifecskek üregei fönt, ahol a legmere-dekebb a homokfal. Fekszünk egymás mellett és lassan egygyé olvadunk a homokkal. Egyenletesen lélegzel, talán félálom-ban vagy. Felkönyökölök, nézem az arcod. Mélyen ülő, nagy szemek. A szemek alatti hártavékony bőrön áttetszik egy-egy hurkos, lila ér. A halántékig kígyóznak, ott eltűnnek a bőr alatt. Valaki már leírta ezeket a mondatokat egy nőről.

Megint behunyam a szemem. Valahol pereg a homok. A partifecskek repülésükben már egészen mélyre buknak, szár-nyuk szélével néha érintik az arcunk. Ahogy mi lassan elfe-lejtkezünk magunkról, ők is elfelejtkeznek rólunk. Ha ők is vágynának arra, amire mi, kimondhatatlan örömben egye-sülhetnénk, mikor a felejtkezésben odáig jutunk, hogy ők le mernek szállni ránk, és mi ezt éberén figyeljük.

Föléd hajolok, nézem különös, éles síkokból épített arcod, az egyszerre vad és riadt vonásokat, amelyekben egy mélyebb tu-dás nyoma van, mintha a tested folyamatosan emlékezne va-lami diadalmasra és erősre, amit a beszédben, munkában és kul-tuszban letöltött évezredek koptattak bár, de nem töröltek el. Ahogy közelebb hajolok az ajkadhoz, hogy megcsókoljalak, és várom, hogy forró, nedves bőröd érintésétől meglóduljon ben-nem a vér, egy másodpercre látom magam onnan, ahonnan a partifecskek látnak minket, ahogy föléd hajolok, hogy

megcsókoljalak. És hirtelen olyan iramban tör rám a józanság, és hátrál a kábulat, hogy megrémülök, meddig fokozódhat ez még, s hogy a következő pillanatban nem esem-e szét forró, fémhárkvarchomokká. Aztán, mint a villámcsapás: kinyitod a szemed, és néhány perc úgy telik el, hogy pillantásunkban egyikünk sincs jelen, és a négy csillogó gömb magára hagyottan, feladat nélkül fürkészi egymást.

Még nem tudják, de télen, úgy december elején bezárják azt az olcsó lángossütőt a sarkon, ahol szeptemberben majd mindennap megálltak. És az a pillanat is biztosan eljön, amikor a fiú betegen hosszú napokat tölt a szobájában egyedül, és a lányt várja. Az ablakra rakódott koszban napokig látni véli egy kéz lenyomatát. Úgy gondolja majd, hogy a lányé: ott van a szokatlanul kifelé álló hüvelykujj nyoma is. A kéznyom aztán váratlanul eltűnik. Talán lemosta valaki?

Az utcákat pedig vastagon borítja a hó, és az utca zajai el-tompulnak, mintha nem is lennének.

A fiú majd lábadozás közben arra gondol, hogy tökéletes építménybe van zárva, zárkája tökéletes rend, s hogy ez milyen furcsa, de azért marad még néhány rejtély. Többek között, hogy hogy bír a hó egy álló héten át hullani.

Aztán majd egyszer megszólal a telefon. A fiú épp világosdrapp, könnyű öltönyét vizsgálgatja, mennyi kárt tett benne a tél. Akkor randevút beszélnek meg a lánnyal a Körtérre, az óra alá, és a randevúra egyikük sem megy el. Április végén pedig, már egészen véletlenül, megint találkoznak. De ez már arra az időre esik, mikor messze, délen megjelennek az első fecskerajok.

VONATON TALÁLT KÉZIRAT

Mikor a kalauz kinyitotta az ajtót a vagon túlsó végén, a lány, aki rézsút szemben ült, hirtelen lekapta a lábát az ülésről, és ezzel alkalmat adott, hogy viszonzzam a korábban kapott mosolyt. Ennyit tehát már tudtunk egymásról: hogy mindketten szeretünk játszani.

Alkonyodott, és a behavazott vidék kékes derengése opállossá színezte a párát az ablakon, csak ahol a lány letörölte egy helyen, azon át lehetett látni a fekete gerincüket kivillantó szántókat. Ahogy megállapíthattam, azzal a gyors pillantással, amelyet a feleségem még nem vehetett észre – ő ugyanis időről időre felpillantott a könyvből (nem azért, hogy ellenőrizzen, csak a szótlanságban a beszéd lehetőségét megőrzendő) –, a lány nem volt szép. Rókaarca még érdekesnek is csak nagy jóindulattal volt mondható. Veszélytelenül a legtöbbet még a cipőjét nézhettem: hegyes orrú, divatos bőrcipő, és ahogy hanyagul az ülésen nyugtatta, abban volt valami tolakodó kihívás: a puha ülésbe árkot nyomott ez a láb, és a vonatnak csak egy, a szokásosnál alig nagyobb döckenése kellett volna, hogy a combom – mintegy a gravitációnak engedelmeskedve – belecsússzon ebbe az árokba. Hiszen tehette volna arrébb is a lábát, hely volt bőven, tehette volna a karfára, vagy egyszerűen még néhány centivel távolabb: ez így már majdnem olyan volt, mintha az ölembe tenné.

Számításom szerint a lány az előbbi mosollyal éppen erre a lehetőségre célzott, de nem túlzott határozottsággal – lehetőséget hagyva arra is, hogy visszavonuljak, ha akarok. Ahhoz azonban, hogy feltevésem megerősítem, további bizonyítékokra volt szükségem. Alig mozdítottam tehát a fejemen, úgy próbáltam, a szemem sarkából, megtalálni a

lány pillantásának tükörképét a bepárasodott ablaküvegen. Egyszersmind arra is figyelniem kellett, hogy a feleségem észre ne vegye mesterkedésemet.

Amikor aztán bejött a kalauz, már nem volt szükségem a bizonyítékszerzés ilyen módjára. Ahogy a lány lekapta az ülésről a lábát, abban volt annyi gyerekesség és okosan előadott kislányos ijedtség, amelyre a pont megfelelő, megbocsájtó, elnéző és cinkos mosollyal tudtam felelni. Egyszersmind megadtam a választ a burkolt kérdésre, ami még a mozdulatban volt: „ha nagyon zavar, én igazán levehetem a lábam”.

Mosolyommal a lány került lépéselőnybe. Helyezkedni kezdett, mintha csak most jött volna rá, milyen kényelmetlen volt úgy az előbb, hogy a lábát feltette, mert hiszen tud ő ennél sokkal kényelmesebben is ülni, így, meg úgy: három pózt is bemutatott, hogy lenne neki kényelmesebb. Én közben feszülten vártam, hogy ha visszateszi mellém a lábát – mert biztos voltam benne, hogy visszateszi –, megtalálja-e azt a távolságot, amely kettőnk számára úgy értelmezhető, hogy az ölembe tette, de ezt más nem veheti észre.

Miközben a lány mozdulatát vártam, a feleségemet néztem, azzal a pillantással, amely számunkra azt jelentette, hogy te csak folytasd, amit csinálsz, ne nézz fel, hadd csodáljalak. Rendkívüli energiába került ezt az érzést sugároznom felé, miközben nem kisebb intenzitással kellett érzékeltetnem a lánnyal, hogy ezt most azért csinálom, hogy ő ne vegye észre, ha felteszed mellém a lábad, oda, tudod, biztos, érzed, hova.

Valószínűtlenül ihletett volt a pillanat, amikor a láb, mintegy laza nemtörődomséggel visszakerült mellém. A combom alatt finoman besüppedt az ülés, és az enyhe lejtőn hagytam, hogy néhány centimétert lejjebb csússzon.

Ugyanekkor a feleségem, anélkül hogy felpillantottam volna, elmosolyodott: érezte, hogy úgy nézem.

Hátradóltam és cigarettára gyújtottam.

A lány később szállt fel, mint mi, és a viselkedéséből arra következtettem, hogy korábban is fog leszállni. Az volt az érzésem, hogy már nem tanul, de még nem is dolgozik. Lehet, hogy a szülei tartják el, az is lehet, hogy a barátja: az arcán mindenesetre nem látszottak a mindennapi gondok nyomai.

Az a típus volt, amit végül is nem igazán kedvelek. A csuklója és a bokája vastag, ujjai húsosak és tömpék. A vastag pulóver alatt is látszott, hogy kis melle van, s ezt a fogyatékoságát bő holmikkal igyekszik takarni. Úgy láttam, főleg az orrát és a szemét tartja szépnek: hosszú rókaszemét és egyenes, kissé talán túlságosan is hegyes orrát feltűnő kimunkáltsággal és magabiztossággal viselte.

Kisvárosi nyugalom érződött rajta: bejáratott, szűk ismeretségi kör, el nem vált szülők, akik azonban egymással már évek óta nem nagyon beszélnek, jó konyha, hosszú esték és a cukrászdában mindig ugyanaz a vaníliafagyi (duzzadt kis mazsolákkal). Helyzetével bizonyára meg van elégedve, csak néha tör föl benne valami nyugtalanság, amivel nem tud mit kezdeni. A szerelemben óvatos, s csak nagyon nehezen lehet észrevenni, mennyi ragadozó kegyetlenség feszül elrejtve ki-mért és okosan magára erőltetett szégyenlőssége mögött.

Volt időm gondolkodni. Ki kellett élvezni a helyzetet a láb egyszerre izgató és megnyugtató közelségében. Hogy amikor megérett rá az idő, ismét történjen valami.

A lány is cigarettát vett elő, és hosszasan kotorászott a táskájában öngyújtó vagy gyufa után. Tudtam, hogy nem ajánlatos neki tüzet adnom: tüzet az udvarias férfiak adnak, akik a nőt tisztelik a nőben, a gyámolításra szoruló. Feltételezésem az volt, hogy ő nem ezt keresi bennem, hanem valakit, aki megérti és értékeli titokzatos képességeit; valakit, aki

a veszélyben hajlandó követni az ő legmélyebb és legtitkosabb rezdüléseit.

Úgy gondoltam továbbá, hogy sok cipője van, talán abból van neki a legtöbb. Szeret gyalogolni: járását valami követelőző magabiztosság jellemzi, és szereti figyelni a lépései ritmusát. Nyilván van lakkozott, piros cipője, kicsit anyukás. Van titokzatos, fekete velúr, lapos sarokkal: ki nem mondható vágyak után járni benne. Áttört, barna bőrcipő, tele a forrón lélegző aszfalt szagával. Erős, fekete csizmák, hegyes orral, sok, fényes patenttal.

Amíg a cigarettát elszívtam, az öt perc elég volt, hogy leljek vele egy életet. Görögöt tanítottam a városi gimnáziumban. Három gyerekünk volt: valamennyit láttam, ahogy selymes szőrű, húsos nemiszervéből kibuggyan. Néhányan Varázslónak neveztek, a többség utált. Nem tudtam fegyelmezni: állandó céltáblája voltam tanítványaim aljas tréfáinak. Ötvenkét évesen haltam meg, amikor rajta az öregség még semmilyen jele nem mutatkozott, én pedig már magatehetetlen aggastyánnak látszóttam. Egyetlen egészséges belső szervem sem maradt. A város fölött emelkedő dombon temettek el, a régi temetőben. A síromra – saját kérésemre – görög feliratot véstek, kevert dór és pamphüliai dialektusban, busztrophédon írással, hogy ne érthesse senki. Utolsó éveimben erősen elhíztam, a mellkasomon hófehér lett a szőr, és a fényképek alapján úgy vettem észre, megszólalásig hasonlítok apai nagyapámra. Öt év megalázó impotenciát kellett elviselnem, de az Úristen megkímélt a további szenvedésektől. Valamennyi év összes éjszakáján együtt aludtunk az alkóvban, a nagy ágyon. A várost a környéken tett rövid, hátizsákos kirándulásokat leszámítva soha nem hagytuk el.

Elhatároztam, hogy ha tényleg elszánja magát, és kimegy a vécére, egy-két perc ráhagyással utána megyek: a vonaton kevesen utaztak, a peron a vagon mindkét végén üres volt.

Az utasok többsége bóbiskolt. A fűtés okáta a vasszagú meleget. Kint a behavazott földek fehérsége csodálatos mélységű havat ígért.

Élveztem a helyzet visszafogottságát. Élveztem a fegyelmezett, egyenes tartást, ahogy ott ültem, kettejükkel szemben. Szerettem így, mindenre képesnek tudva önmagam. Biztos voltam benne, hogy ha arra kerülne a sor, a testemnek is maradéktalanul ura volnék.

Megpróbáltam közelebb csúszni a lábához, hogy felhívjam a figyelmét erre a gondolatmenetemre. Sikerült annyira közelíteni a combom, hogy a cipősarkától csak alig egy centi választott el. Közben a csak sejthető eget figyeltem a bepárasodott üvegen freskószerűvé merevedett tükörképén át. Pillantásunk nem találkozott. Biztos voltam benne, hogy most ő is arra gondol: ha – akár csak az üvegen is – egymás szemébe néznénk, abban a találkozásban akkora erő lenne, hogy a feleségem feltétlenül észrevenné. Vagy talán az üvegen szaladna végig – leheletfinoman – egy repedés.

A vonat egyenes szakasz elé érhetett, mert vadul gyorsított. Az alvók összerázkódtak és felébredtek. A vagon végében valahol felsírt egy gyerek. Kint, a csukott ajtók mögött a peronokat előntötte a fűtéscsővekből szivárgó gőz. A feleségem az ölébe ejtette a könyvet és hátradőlt. Egymásra mosolyogtunk.

A lány felállt és szedelőzködni kezdett. Komótosan és töprengve öltözködött: a sálját kétszer is megigazította, és sokáig bíbelődött a kabát beszorult cipzárjával. Amikor a vonat az állomáshoz közeledve lassított, felálltam a helyemről, hogy utat adjak a lánynak.

– Viszontlátásra.

Miután újra leültem, egy darabig még nézegettem a kis sárfoltot, amit a cipője sarka hagyott az ülésen. Aztán lassan engem is elnyomott az álom.

FÉLELEM AZ EGÉRTŐL

Azon az estén (már-már éjszakán), amikor megtudta, hogy az afgán lány öngyilkos lett, Kornéliusz Kálmán hirtelen nagyon megharagudott a Dunára. Megharagudott erre a közönyös, vén titánra, aki hagyta, hogy az afgán lány (akit Kornéliusz magában csak afganicának nevezett) szép, inas teste elmerüljön a szürke jégtáblák között, hogy tüdeje bíbor rózsái, rózsaszín torka, félénken reszkető orra, lila ajka épp belőle kószolja a halál vizét.

Onnan, a szentendrei HÉV ablakából a Dunából csak egy távoli, sötét sáv látszott, inkább a hiánya, mint a megléte valaminek, és a kövér lány, aki a hírt az imént közölte, feljebb tolta mitesszeres ornyergén a szemüvegét, és elégedetten nézett Kornéliuszra. Csaknem éjfél volt már, fél tizenkettő, július közepe, az utolsó HÉV-en ültek, az utolsó kocsiban; valamelyik pomázi utcán, ami egy pillanatra megnyílt előttük, piros pólós fiú ért egy lámpa fénykörébe, és az afgán lány már fél éve halott volt.

– Beleszeretett egy családos férfiba, aki nem volt hajlandó elválni érte – folytatta a kövér lány, és egy zacskó Negrót kínált Kornéliusz felé. – Én próbáltam lebeszélni, de már nem hallgatott rám. A nagymester is hiába vetette latba tekintélyét. Meg egyébként is rosszul jöttek össze a dolgok. A szülei megírták, hogy a bátyja lábát amputálni kellett. Katona volt a bátyja.

Kornéliusz, aki utálta a Negrót, kénytelen volt félrefordítani a fejét, hogy elkerülje a kövér lány mentolos leheletét, és a mozdulatról eszébe jutott, hogy mindez egyszer már megtörtént vele. Pontosan emlékezett: ősz volt, nemrég kezdődött el az egyetem. A folyosókon, hónuk alatt vastag

mappákkal izgatott elsőévesek keresték a szemináriumi termeket, az újonnan kinevezett tanársegédek elégedetten nézegették az ajtóra frissen felcsavazott névtábláikat, olvasmányjegyzékek és nehezen fellelhető könyvek cseréltek gazdát. Kornéliusz épp csak egy félórára ugrott be, hogy elintézzze az évhalasztását, de az adminisztráció hogy, hogy nem, zárva volt, ezért a büfében várakozott. Már előző év végén eldöntötte, hogy halasztani fog, valahogy összekeveredtek a fejében a dolgok, szeretett volna végre egy nyugodt telet, könyvek és kényszerek nélkül, csak úgy magának, szemlélődni, utazni. Az egésznek semmi akadálya nem volt, egyedül attól lehetett féltnivalója, hogy majd mégsem tudja mivel kitölteni az időt, és nehezen összedolgozott önbecsüléséből kénytelen lesz megint leadni; kikötni a kilométerórából a bovdent. (Ott, a HÉV-en, mialatt a kövér lány negrozágú szavait hallgatta, Kornéliusz már tisztában volt azzal, hogy a bovdent kiköthetetlen.) Mindenesetre akkor ősszel, az egyetlen büféjében egyedül az járt a fejében, hogy innen minél előbb meg kéne szabadulni, csak hogy az adminisztráció még mindig zárva volt. Rendelt egy újabb kávé, az ablakkal szembeni pultra támaszkodott, és az Erzsébet hídon torlódó autókat, az északi szélben acélszürkén borzolódó Dunát nézte. Ekkor pillantotta meg az afgán lányt.

Egyedül lépett be a büfébe, hóna alatt sárga bőrtáskával, amelyből füzetek szélei és egy csomag csőtészta kandikált elő. Épp Kornéliusz mellett állt meg, ezért a fiú alaposan szemügyre vehette: szürkéslila bőr, kanárisárga póló, rövid farmerszoknya. A lába kissé vaskosnak tetszett, de ahogy Kornéliusz közelebb hajolt hozzá (úgy tett, mintha földön heverő táskájában turkálna) épp ez tűnt benne izgatónak: tömzsi, de erős, lilásszürke lábak, epilált szőrtüszők lila pontocskái, piros lakk körömcipő (a kanárisárga pólóhoz – meglehetősen excentrikusan tudott öltözni az afgán lány).

Riadtan állt ott, mintha nem tudná, mit is szokás tenni ilyenkor, vagy talán az étel nevét felejtette el hirtelen, amit kérni akart: izgalomtól kitágult orrcimpával állt az ajtóban, és nem mozdult.

A HÉV-en, szemben a kövér lánnyal, miközben valami választ próbált összeeszkábálni (hiszen útitársa már tíz perce beszélt, és most elégedetlen arckifejezéssel elhallgatott, jelezve, hogy Kornéliuszon a sor), most – lassan fél tizenegyre járt az idő –, ahogy visszagondolt arra a csaknem egy évvel korábbi pillanatra, már nem a jó nőt látta az afganicában: kiszolgáltatottnak és elhagyatottnak tűnt a lány; a kékesfekete, göndör haj, az élénken – késsel – kifestett szem, a vékony blúzon az ellenfényben áttűnő gömbölyű mell pedig jelmezeknek. (Az igazi arca talán az a rémült birkaarc volt, amit Kornéliusz csak egyetlen pillanatra látott elővillanni az egzotikus maszk alól, amikor a szekta nagymestere, miközben az extázisba került tömeg Jézus, Jézus üvöltése betöltötte a füledt sportcsarnokot, mutatoujjának érintésével leküldte alfabá az afganicát.)

Ott állt tehát a büfében lényének egész egzotikumával, és Kornéliusz épp meg akarta szólítani, amikor – eltakarva a fiú elől az afganicát és a háttérül kínálkozó, acélszürke Dunát – sötétkék, hosszú szokányában, hamuszínű, nyakig begombolt blúzban, amely fölött hosszú láncon hatalmas ezüstkereszt lógott – belépett az ajtón a kövér lány. Karonfogta bárátnőjét, és korholó hangon valamit sugdosva a fülébe a büfépult felé tolta. Talán megérezte a kettejük közötti feszültséget, talán más oka volt, mindenesetre visszanézett Kornéliuszra, és a fiú orrát megcsapta a Negro szaga. Akaratlanul is elfordította a fejét.

A kövér lány nem emlékezett Kornéliusz korábbi mozdulatára, de most, a HÉV-en kifejezetten modortalanságnak találta, hogy a fiú félrefordítja az arcát, és még csak nem is tesz

úgy, mintha rá figyelne. Pedig felettébb tanulságosnak találta mindazt, amit az afgán lány ateizmustól az igaz hitig vezető útjáról mondott, és amit még úgy általában hozzátett az igaz hitről. Ez is azon a tavalyi szeptemberen kezdődött: amikor beköltöztek a Budaörsi úti kollégiumba. Az afgán lány két nappal később érkezett, amikor a jobb ágyakat, a zárható szekrényeket már mind elfoglalták. Nagy bőrröndjeivel kétségbeesetten járkált az emeletek között, miközben kint lassan eleredt a szeptemberi eső. Már sötétedett, mikor a kövér lány észrevette: egymásra rakott bőrröndjein ült a folyosó homályos sarkában és egy magyar nyelvkönyvet lapozgatott. Először nem akarta elfogadni a nagylelkűséget – a kövér lány a saját ágyát ajánlotta föl –, aztán beadta a derekát. Késő éjszakáig beszélgettek, egymással szemben, törökülésben az emeletes ágyon, az utcai lámpa bevetülő fényében. A kövér lány újdonsült barátnőjének kamaszosan hegyes vállát, hosszú karját nézte, és közben valami sosem tapasztalt, meleg érzés öntötte el, amilyennek az anyai szeretetet képzelte. Más lányokkal szemben eddig csak gyűlöletet vagy titkos csodálatot érzett, ami szintén gyűlöletté savanyodott a szívében, de ez most valami egészen más volt. Mialatt az alsó ágyról a fölötte alvó afgán lány egyenletes lélegzését hallgatta, hajnalig szövögette magában a terveket: segíteni fog neki a tanulásban, megírja a szemináriumi dolgozatait, megtanítja magyarul, és főképp: megóvjá a férfiaktól. És azt is elhatározta, hogy amilyen hamar csak lehet, elvezeti az igazsághoz, és feltárja előtte, miért az Apokalipszis Szentjeinek Gyülekezete az egyetlen egyház, ami megadhatja a lélek nyugalmat és az örök életet.

Elválaszthatatlanok lettek. A kövér lány nyakig gombolt, hamuszínű ruhájában, villogó szemüvegével mindig ott magasodott az afganica mögött. Együtt jöttek be reggel az egyetemre, együtt ültek a menzán, este együtt mentek haza a

kollégiumba. Akkor is csak véletlenül váltak el egy negyed-órára, amikor a kari olvasóban Kornéliusz másodszer találkozott a lánnyal.

Késő őszi reggel volt, már jócskán november. Épp akkor szállt fel a köd. Kornéliusz gyalog jött át az Erzsébet hídon. Lassan két hónapja nem járt az egyetem környékén, és ezen a reggelen, ahogy a gangra néző szobácskájában felébredt, hirtelen nagyon egyedül érezte magát. (Ott, a HÉV-en, miközben még mindig szótlánul bámult ki a barna éjszakába – már tíz óra felé járt az idő – és visszagondolt arra a találkozásra, nem tudta felidézni, miért is indult akkor az egyetemre. Hirtelen fellángolt ambíció? Pillanatnyi elmezavar? Vagy egy barátját kereste? – már nem emlékezett.)

Azon a novemberi reggelen a kari olvasó meglehetősen üres volt. A lexikonos polc alatti kanapén egy fiú és egy lány bámulták egymást tragikus szótlanságban: a lány, akinek a nyakában piros sál volt, néha mélyről, hörgőkből felköhögött. Arrébb, amerre a filozófiai művek sorakoztak, kinyitott könyvre borulva aludt valaki: csak kopaszodó fejebúbja látszott. Kornéliusz elindult befelé, de a könyvtáros, cingár, bajszos emberke, akinek cikcakkos agyműtési heg díszítette a homlokát, megállította.

– A kabátodat, lesszíves.

Kornéliusz bocsánatkérően intett, visszament, és a foga-sra akasztotta a kabátját. De a könyvtárosnak ez nem volt elég.

– A táskádat, lesszíves.

A fiú a táskáját is fölakasztotta.

A könyvtáros most Kornéliusz hosszú pulóverét kezdte mustrálni, ami alatt, félig a nadrágba csúsztatva, kétségkívül akár a legvaskosabb lexikont is ki lehetett volna csempészni (amit a fiú pénzzavarai idején nemegyszer meg is tett, és meg

sem állt vele a legközelebbi antikváriumig), amikor belépett az afgán lány.

Ugyanolyan zavartan állt meg az ajtóban, mint mikor Kornéliusz először látta: talán csak a félhosszú nutriabunda tette most valamivel magabiztosabbá. A fekete harisnya is jót tett a lábának: már nem is tűnt annyira vaskosnak. Csak a szoknyába fűzött kanárisárga öv ütött el öltözete stílusától.

Rövid tétovázás után megindult befelé, amikor a kis könyvtáros megpróbálta rávetni magát – kabát, táska, pulóver –, de Kornéliusz közbelépett, és eltolta az akadékoskodó emberkét. Ekkor látta az afgán lányt először mosolyogni.

Később, amikor a könyvtár hátsó traktusában – a lírai részlegnél – egymás mellett ültek, a lány arcán még mindig maradt valamennyi a mosolyból. Kornéliusz az Ady-szakirodalomban próbálta eligazítani az afganicát, és mellékesen, beszélgetés közben lassan kiderültek a dolgok. Hogy Afganisztánból jött egy éve, szereti az irodalmat, fejből tud néhány Ady-verset, és látta a Csodálatos mandarint az Erkelben. Kornéliusz provokatív kérdésére, hogy a forradalmárok vagy a kommunisták oldalán áll-e, az afganica zavarba jött (egyébként is végig zavartan viselkedett, mint egy befogott vad, menekülésre készen – megaláztatástól, csalódástól félt, vagy egyszerűen csak ilyenek az afgán lányok? – Kornéliusz nem tudta eldönteni), és még a korábbiánál is akadozóbb magyarsággal (k-iban és g-iben furcsa zöngék) azt mondta, hogy a papája politikus, a bátyja pedig a kormányerők oldalán harcol, hadnagy vagy micsoda; – a kiégett fű között hasalnak, nyelvükön porszemcsék és a puffadva rohadó birkák szaga, a forró puskaagyra görcsölt kéz, és a szúrós cserjék mögött, messze, a letarolt és füstölgő falun túl a reszkető levegőben apró, lassan mozgó pontok – teherautók?, alacsonyan húzó helikopterek?, lázálom? –, és bent az agyban orosz vezényszavak, egy bonyolult műszaki leírás kusza ábrája és lassan

növekvő kórokozók – de ezt Kornéliusz már a HÉV-en gondolta, szemben a kövér lánnyal, még mindig szótlanul, miközben – hogy történhetett?, észre se vette – egy Negrót szopogatott.

– Na ugye, nem is olyan rossz – mondta a kövér lány, és a fiúra mosolygott.

Csak nem gondolja, hogy ki akarok kezdeni vele? – futott át Kornéliusz agyán, miközben szintén mosolyogva bólintott, jöllehet legszívesebben kiköpte volna a gyűlöletes ízű, fekete, ragacsos szörnyűséget, ami mindig meztelen csigára emlékeztette.

A lehúzott ablakon bedőlt a vagonba a forró júliusi éjszaka illata. Kornéliusz karján az óra fél tízet mutatott. Megrázta, a füléhez szorította, majd elégedetten nyugtázta, hogy jár.

– Eleinte nem akart eljönni a Gyülekezetbe – mondta a kövér lány, a nyakában lógó nagy ezüstkeresztet babrálva. – Miután először beszéltem neki a hitünkről, hetekig nem volt hajlandó szóba állni velem, és hallottam, hogy éjszakánként magában sírdogál. Még tartotta benne magát a Sátán. Sokszor láttam már ilyet. Mikor meghallják az igazság hangját, fellázad bennük a Sátán, mert érzi, hogy közel a kiséprűzés. Mint Jézus a templomból a kufárokat.

– Na meg az is igaz – folytatta, és újabb fekete cukorkát tüntetett el a szájában –, az is igaz, hogy orosz iskolában tanult, és a Sátán szálláscsinálói megzavarták a fejét. Elmesélte nekem, hogy a bátyja kis Marx-képet visel az inge alatt, hogy megvédje a golyóktól. Hát nem borzasztó? Aztán kezdett rájönni, hogy egyedül nem boldogul. Én is vigyáztam rá, hogy sátáni emberek ne kerülhessenek a közelébe. Képzelheted, hogy nem volt könnyű. Állandóan ott ólálkodtak körülötte a férfiak, akik csak azt akarták.

És itt a kövér lány sokat sejtetően nézett Kornéliuszra.

– Az ember csak tisztán kerülhet Jézus közelébe – folytatta rövid hallgatás után, és tenyerével végigsimította a nyakát; ujjai bekalandoztak a blúza alá. – Aztán a Sátán lassan elkezdte feladni.

A beszéd hevében az arca kipirult. Összenyomkodott, vörös pattanások lüktettek a homlokán.

– Csak az öltözködésén nem volt hajlandó változtatni. Hiába bizonyítottam be neki a napnál is világosabban, hogy a rövid szoknyával, a kivágott pólóval a Sátán seregét erősíti, nem akart másfajta ruhákat hordani. Pedig a születésnapjára vettem neki egy szép, meleg, barna nadrágot: zavartan megköszönte, aztán eltüntette valahová. Hát most mondd meg!

Kornéliusz csüggedten bólogatott.

– Már október vége volt, mikor először vittem el a Gyülekezetbe. Félttem, hogy fogadják majd, mert nercbunda volt rajta...

– Nutria – kottyantott közbe önkéntelenül a fiú.

– Nercbunda volt rajta – folytatta a kövér lány ügyet sem vetve a fiú közbeszólására – és rövid szoknya. Sokan voltunk azon az estén. Egy énekes vallott a megtéréséről, aki korábban alkoholista volt, és istentelen dalokat szerzett. Töredelmesen bevallotta bűneit, és elénekelte a Jézus életéről írt dalát. Mindannyian sírtunk a meghatottságtól. Jelen volt az Isten. A lányt azon az estén vettük föl a belépők rendjébe. Nagyon boldogan mentünk haza, és az örök életről beszélgettünk.

A kövér lány töprengve elhallgatott, és a HÉV lassan begördült Békásmegyerre. Kilenc óra is elmúlt. A pálya menti kiégett fűben tücskök ciripeltek. A lakótelep kában aludt, mint Kronosz, aki felfalta gyermekeit. Néhány álmos utas kászálódott fel a vagonba, és egy zsíros hajú, csontsovány, teljesen részeg nő – jó negyvenes – hogy, hogy nem: félmeztelenül. Szennyes blúzáat a kezében lóbálta. De Kornéliusz

ahelyett, hogy a nő szikkadt mellét nézte volna – végén, mint lepottyanni készülő, túlérett meggy, lila mellbimbó lógott –, megint arra a novemberi reggelre gondolt, amikor a kari olvasóban ott ült az afgán lány mellett és beszívta bőrének pézsmailatát. Amíg a kövér lány beszélt, már akkor is felrémlett benne, hogy furcsának talált valamit azon a reggelen: az elhomályosult emlék végig ott motoszkált gondolatainak hátterében, mint a szoba távoli, homályos sarkában az egér: lehet, hogy egér, lehet, hogy nem: talán csak a félelem az égrétől.

De most már pontosan emlékezett. Adyról beszélgettek az afganicával, és ő kikereste neki a kedvenc versét. (Zúg-zeng a Jégcimbalom). Az afgán lány elhomályosuló szemét figyelte (nem tudhatta persze, mennyit ért meg az egészből), s közben az asztal alatt a kezét megpróbálta a lány combjára csúsztatni. Már érezte az ujjbegyein az átforrósodott harisnyát, a térdkalácsra tapadó, megfeszült inakat, amikor kivágódott az ajtó, és berobbant a könyvtárba a kövér lány. Az afganica rögtön fölpattant, elvörösödött, majd hirtelen visszaült. Vörös mellénye valahogy kigombolódott, és Kornéliusz ekkor vette észre a nyakában lógó súlyos ezüstkeresztet.

Ködös, hosszú hetek következtek. November beásta magát, és Kornéliusz beszorult gangra néző, sötét szobájába. A szél hosszú, unalmas sanzonokat húzott a háztetőn. A kilométeróra meg pörgött kíméletlenül.

Már nem vagyok garanciális – gondolta a fiú ébredés közben, mialatt a nagyanyja a konyhában a Déli krónikát hallgatta. – Meg kell keresnem az afgán lányt. Meg kell keresnem a szerelmem.

Az afgán lány azonban nem volt sehol. Hiába ült Kornéliusz hosszú órákig a kari olvasó fullasztó melegében, hiába strázsált a büfében kihűlt kávéja mellett, hiába ólálkodott a szemináriumi termek előtt és hallgatta a kiszűrődő

hangfoszlányokat: az afganicát mintha elnyelte volna a föld, és vele együtt a kövér lányt is.

– A lelkigyakorlat két hétig tartott – folytatta a kövér lány, mialatt a HÉV kigördült Békásmegyerről. Épp akkor nyugodott le a nap: bíborszegélyű, lila felhők zuhantak a város felé.

– Drága barátnőm végigjárta a beavatás összes fokozatát. Mellette voltam és fogtam lángoló homlokát, amikor a lelke átlépett a halálba, és feltárult előtte a Pokol sötétsége és a Mennyei Birodalom ragyogása. Gyülekezetünk nagymestere barátnőm lelkében a hit szokatlan mélységű és intenzitású lehetőségeit állapította meg. Jézus elküldte pecsétjét: tenyerén és lábán a második hét végén megjelentek a stigmák. A Sátán visítva menekült, mint egy patkány. Ezt csak azért mondom el neked, mert tudom, mi volt köztetek. Én mindenről tudtam. Megtiltottam, hogy találkozzon veled, de kijátsozott. Megszökött előlem.

A kövér lány keze már könyökig behatolt a blúza alá: izadt hónaljiszőrével játszadozott, és néha elsiklott a melle felé.

De Kornéliusz nem figyelte a kövér lányra. Pimasz bizalmaskodása is hidegen hagyta.

A pálmafás ing volt rajtam azon az estén – gondolta, ahogy eszébe jutott az a nap. Már novembernek is vége volt. Kint, a belső udvaron csendesén havazott, de ezt az íróasztalra vetülő sárga lámpafény átélhetetlenné tette. Kornéliusz döbbenetesen konstataálta, hogy már nem érdeklik a telek: a szíve nem dobban meg egy behavazott utca láttán, egy hajnali hólapátoló alakja mögött nem sejlik fel a végtelen.

Lehetséges, hogy csak addig érdemes élni – gondolta a fiú –, amíg az ember őszinte bizalommal teszi ki kitisztított cipőjét az ablakba Mikulás éjszakáján?

De ez is csak kérdés maradt, ahogy az ereszről hulló madártoll: csak utalás a madárra.

És akkor egy este eljött az afgán lány. December nyolcadikán, pár perccel fél hét után. Vagy még csak hat óra volt? Kornéliusz már hetek óta tervezte, hogy beállítja az óráját, de eddig valahogy nem jutott hozzá.

Alsónadrágban hevert az ágyon a fullasztó melege fűtött szobában, és nem hitte el, hogy hozzá kopognak. Az ablak nem volt befüggönyözve, és ahogy gyanakodva kinézett, észrevette a gang korlátjára vetülő sziluettet. Akkor már tudta. Tudta, hogy eljött hozzá az afgán lány.

Az első percek leírhatatlan zavarban teltek. Az afganica tett néhány lépést a tűzhely felé (a gangról az ajtó a konyhába nyílt, ezen át lehetett Kornéliusz szobájába jutni), aztán kislányosan vállat vont és mosolyogni próbált. Kornéliusz (még mindig alsógatyában) az ajtóra akasztott fürdőköpenye után kotorászott, végül egy pálmafás selyeming akadt a kezébe, ami valahogy ott maradt nyárról. Gyorsan felvette.

Még akkor is ez volt rajta, amikor egy meredek, behavazott utcán ropogtak föl az újlaki domboldalon. Alig egy óra telt el azóta, hogy a szobájába toppant a lány, és tessék, már itt sétálnak, az afganica ígérete szerint egy zenés hely felé. Kornéliusz hagyta történni a dolgokat: a lányt még nagy nehezen bekönyörögte a szobájába, de a bundát már nem sikerült lefejtetnie róla. Letérdelt elé, és az arcát megpróbálta befúrni a combjai közé, de az afganica haragosan eltolta onnan.

– Testem Istennek templom – mondta, aztán már egy kicsit összetörten hozzátette:

– Értsd meg, csak így lehet, nem lehet másként.

Aztán következett az invitálás a zenés helyre. Valahogy komikusan hatott ez a kifejezés az afganica szájából, Kornéliusz nem értette, mért nem mond kocsmát vagy bárt vagy koncertet vagy házibulit, de hiába kérte, a lány nem volt hajlandó pontosítani. Meg volt valami kétségbeesés is a

szavaiban, valami megfejthetetlen mellékértelem: a fiú végül felhagyott a kérdezőssel, és hagyta, hogy az afganica vezesse.

Lassan felértek a dombtetőre. Még mindig havazott, de a felhők már felszakadoztak. Távoli zsvajgás és zeneszó ütötte meg Kornéliusz fülét, s ahogy lejjebb értek a domb túlsó oldalán, a zaj mind jobban erősödött. Az afganica egyre izgatottabban sietett, a fiú alig tudta tartani vele a lépést, a lefagyott járdán többször majdnem elesett. Végül ott álltak a zenés hely előtt. Sportcsarnok volt, valamelyik sportklub telepén: az ablakokon kivetülő erős fényben a távolban behavazott teniszpályák derengtek.

– Kozmoszteremtő Úristen legyen veled! – köszönt furcsa meghajlással két öltönyös, jólfésült fiú, és gépies mosollyal beljebb terelték őket.

– Kozmoszteremtő... – motyogta zavartan Kornéliusz, de akkor már bent is voltak a csarnokban.

Körben a lelátókat zsúfolásig megtöltötte a publikum, sőt, még a pályán is ültek jó páran, kispárnákon, műanyag székeken. A kezdőkörön hosszú pódium állt, amelyen fehér, tógaszerű lepelbe öltözött zenészek készülődtek. Egy összevont szemöldökű, kissé púpos, szakállas férfi állt középen, és széles taglejtésekkel utasításokat osztogatott.

Kornéliusz meg se tudott szólalni a döbbenettől: az afgán lány kérlelő pillantást vetett rá, egy szék felé tolta és leült mellé.

A csarnokban fokozódott az izgalom. Néhányan felpattantak a helyükről és a karjukat lengették. A legtöbbjükön sötét ruha volt, ami még jobban kiemelte a nyakukban lógó, villogó ezüstkereszteket. Kornéliusz zavarban érezte magát pálmafás inge miatt, és észrevétlenül megpróbálta visszavenni a kabátját.

Ekkor azonban hirtelen mindenki elcsendesedett.

A szakállas emberke a pódium közepén állt felemelt karokkal: a zenekar tusfélét játszott, a csarnok felhördült, aztán minden szem várakozóan tekintett a szakállas felé.

– Kozmoszteremtő Úristen! – kiáltott fel az.

A tömeg harsogva ismételte.

– Megfeszített Jézus Nagykirály!

A tömeg ezt is utánaüvöltötte.

És ez így ment sokáig. A szakállas mindenfélét kiabált, csak úgy kavartak a Kozmoszteremtő Úristenek, Jézus Nagykirályok, Sátáneltaszító Szentlelkek, és közben a zenekar, először halkán, majd egyre erősödve, végül már tombolva monoton, félig-meddig katonazenére, másrészt valami bágyadt sanzonra emlékeztető kompozíciót játszott. A zenére a tömeg elkezdett hullámszni, egyesek felálltak és lehunyt szemmel rángatóztak, mások a fejüket csapkodták a tenyerükkel. A tizedik percben esett el az első ember: a közel állók odarohantak hozzá, összecsókolgatták, és Jézus, Jézus kiáltásokkal körbetáncolták. Mikor már a tetőfokára ért volna a zűrzavar, a zene hirtelen elhallgatott. Felröppent még néhány elhaló sikoly, egy-két elkésett Jézus, Jézus és Kozmoszteremtő Úristen, aztán teljes lett a csend. A szakállas, akinek a szemében most valami eszelős fény gyulladt ki, még a korábbinál is összevontabb szemöldökkel, feltartott kezekkel megint fölállt a dobogó közepére.

Egy szőke nő elegáns kosztümben, akit Kornéliusz eddig még nem vett észre, középre libbent a dobogó széléről, és mikrofonnal a kezében darálni kezdte, mint a pályaudvari bemondó az állomásokat és megállóhelyeket:

– Az utolsó beavatás következik. Utolsó beavatásra, legfelsőbb fokozatra, kismesteri fokozatra, alkotmoszteremtő beavatásra várók sorakozzanak a pódium előtt.

Óriási csődület támadt. A szakállas pattogó hangon intézkedett, mire a bejáratnál látott öltönyös fiúk kedvesen, de

roppant határozottan rendet teremtettek: külön terelték a kismestereket, az alkotmoszteremtőket és a többi.

Kornéliusz nem vette észre, mikor állt fel mellőle az afganica: most hirtelen ott látta valamelyik sorban. A lány visszaneézett rá: szemében leírhatatlan rémület, és ez még szembe-tűnőbbé tette idegenségét. Intett a fiúnak, és Kornéliusz visszazökkent a helyére.

A zenekar ismét játszani kezdett valamit, ami leginkább gyászindulóra emlékeztetett, ha egy meglehetősen halvány klarinétszólam nem idéetlenkedett volna bele. (Nyilván a Sátáneltaszító Szentleket jelképezi – gondolta a fiú.)

Az első ember felért a pódiumra, és a szakállas a mutatóujját a homlokához érintette. A negyvenes, testes nő ájultan esett össze: az öltönyös rendfenntartók, akik mögötte álltak, elkapták és oldalra húzták. Az egyik cipője valahogy lemaradt, egy rendező visszaszaladt érte, és a nő mellé tette.

Sorban ájultak el a jelöltek: a csarnok mindannyiszor felhördült. Az afganica a második csoportban állt, és Kornéliusz még onnan, húsz méterről is jól látta, hogy reszket a lába.

A második csoport is elindult fölfelé. Az első ember gond nélkül összeesett, a második azonban nem reagált a varázslatos mutatóujj érintésére. A szakállas dühösen összevonta a szemöldökét, és a második érintés már sikerrel járt. A kopaszodó, magas férfi kalimpálva összerogyott. Tapsvihar.

Utána következett az afgán lány. Mielőtt a szakállas elé lépett volna, még visszaneézett Kornéliuszra: az arca most korántsem volt szép, az orra megnyúlt, szeme beesett: leginkább egy vágásra váró birkáéra emlékeztetett. A mutatóujj felemelkedett, majd lesújtott: az afganica összeesett. A rendfenntartók gyorsan elkapták és a többi ájult felé húzták. De ezt Kornéliusz már csak a kijárattól visszapillantva látta: át-küzdötte magát az extatikusan üvöltő emberek tömegén, és

végre kijutott a szabad levegőre. Szikrázóan tiszta volt az ég, lüktettek a csillagképek.

Izgató, vaskos láb ide, gömbölyű mellek oda, ez sok – gondolta a fiú, és elindult hazafelé.

– Na de Kálmánka, mégis, ez egy arab! – sápítozott a nagyanya, aki valahogy kileste találkozásukat, s most az ajtóban várta. – Biztos valami betegsége van. Holnap azonnal elmegy az orvoshoz!

– Nyugi, tárgytalan a dolog – válaszolt Kornéliusz, és bezárkózott a szobájába.

A zacskó Negro megint ott volt az arca előtt, de Kornéliusz most elhárította. A kövér lány pihegve ült vele szemben: szürke blúzában átütött az izzadság. Az alkonyi napfény az arcukba tűzött. Néhány hellyel arrébb a félmeztelen nő horkolva aludt: nyál csordult az állára. Már elhagyták a Filatorigátat: hét órára járhatott az idő. Langyos Duna-szag áradt el a vagonban.

– Januártól már egyáltalán nem járt a Gyülekezetbe – mondta a kövér lány, és fáradtan végigsimított pattanásos homlokán. – A kollégiumban is csak egyszer láttam. Csomagolt: azt mondta, elköltözik. Egy darabig szótlánul néztem, ahogy pakol, ő is hallgatott. Aztán elsírta magát, átölelt, és azt mondta, nagyon boldogtalan.

Nemboldog vagyok – futott át Kornéliusz agyán.

– Aztán elmondta, hogy a bátyja lábát amputálták: lépőaknára lépett.

– Taposó. Taposóakna – helyesbített csüggedten a fiú.

A kövér lány töprengve elhallgatott. Kornéliusz sem szólt semmit. Arra gondolt, hogy Kabulban hajnalodik. A köd lassan felszáll, és a bíbor reggelben élesen rajzolódnak az égre a minaretek. Meztelen kislány fut át az úton, talicskát tol. A domb mögött birkák bégetnek, a távolból orosz katonazene hallatszik.

– Két hét múlva fogták ki Csepel alatt – mondta aztán a kövér lány. – Akkor már több mint tíz napja halott volt. Negrót?

Kornéliusz gépiesen nyúlt a zacskóba; aztán visszahúzta a kezét. Szótlanul nézett ki az ablakon. Délután volt.